

NÚMEROS

Jegeb'al re

Sa' ke'elawi rub'i' ri libro

Wa' wukaj libro re ri Pentateuco e ri libro re Números. Wa' e xtz'ib'an ri Moisés. Rub'i' pa hebreo e ri nab'e ch'a'teem k'o chupa ri libro: *Bemidbar* yey wa' ke'eloq *chupa ri luwar katz'intz'otik*, ma chupa wa luwar e k'owi raj Israel ri kariqitaj ri k'o wara chupa wa libro. No'j rub'i' pa kaxtila «Números» petinaq pa latín yey pa griego ma ruma ri keb' ajilanik x'an chike raj Israel k'o chupa ri capítulo 1 yey ri 26 yey ruma ri lik k'o rajilaxik taq chapab'al re ruya'ik qasa'n chwach ri DIOS (7; 15; 28-29).

Sa' puwi' kach'a't wi wa libro

Ri kuch'a'tib'ej wara e k'isb'al re ub'i'xikil ri xujeq lo ub'ixik chupa ri libro re Exodo 13-18. Ri Moisés e la' lik xuk'am kiwach chi utz ri tinamit Israel chwach ri DIOS. Yey kuk'ut ne chiqe ri palajiy tzij ke ri tinamit Israel che ri DIOS. Wara k'ut ku'ana pan 40 junab' e la' k'o royowal ri DIOS kuk' ri tinamit, ma rike lik xech'a't chirij Rire. E taq junab' wa' xuk'am b'i xeb'in raj Israel che ri luwar katz'intz'otik ruma ri kititz'itikel. Ma e ne jun ri María yey ri Aarón ri keb' uchaq' ri Moisés lik xech'a't chirij ri Moisés yey wa' lik na xuk'ul ta uk'u'x ri DIOS, ruma la' lik xutaq lo k'axk'obik pakiwi'.

Ri ch'a'teem re k'utunik ku'an ri libro

Wa' wa libro kach'a't puwi ri kab'i'x che *ri royowal ri DIOS*. Wa' na junam ta ruk' ri royowal ri tikawex, ma ri royowal ri Dios kuk'utu, re cha' keb'usuk'upij ri tikawex. Xeb'uq'il pa qatzij wi raj Israel ruma ri kimak, ma e jun ne ri Moisés xmajtaj ruma ri royowal ri DIOS, ma rire na xya' ta chi kok chupa ri luwar re Canaán. Ri DIOS jela' xu'an chike raj Israel e nima'q chik na xeb'ok ta che rulew xub'itisij chike. Tob' k'u lik xkupalajij tzij raj Israel ri DIOS, e k'u ri kalk'o'al xeb'ok chupa rulew re Canaán ruma na xeb'uyolopij ma e jun utinamit xeb'ucha'o keb'u'an Ri're. Ma ruk' wa' ri DIOS k'a xuk'ut ri rutzil uk'u'x chike ri tinamit.

Taq ruchola'j wa libro re Números

E taq ujachik upa wa' ku'an ri libro re Números wara chwi ri tzijob'al:

1. Ri yijib'an ib' ke raj Israel cha' keb'ek chik che ri b'enam k'a Canaán (cap. 1-8).
2. Ru'anik ri nimaq'ij Pascua kab'i'x che (cap. 9),
3. Ri b'enam kujeq b'i chiri' Sinaí k'a Moab (cap. 10:11—21:35).
4. Ri kik'o'ji'ik ri tinamit Israel chiri' Moab (cap. 22-32).
5. Ri pixab'anik xuya ri Moisés chike raj Israel chiri' putzal ri nimaya' Jordán (cap. 33-36).

Números 1

Ri ajilanik x'an chike raj Israel chila' Sinaí

¹ Chupa ri nab'e q'ijij che ruka'm iik', che ruka'm junab' kelik lo ri tinamit Israel chila' Egipto; ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés chupa ri Tabernáculo, wa' che ri luwar katz'intz'otik, yey jewa' xub'i'ij che: ²«Cha'ana ri ajilanik^a chike konoje ri tinamit Israel e la' chujujunal taq pamilia, e chirij taq rubi' ri ja k'olib'al re

ri kiqaw, katz'ib'ax k'u ri' ri kib'i' chikijujunal konoje rachijab'. ³Ek'u ri'at, junam ruk' ri Aarón chitz'ib'aj ri kib'i' ralab'o, e chirij taq ri kimutza'j e k'owi, wa' e ri paqal kiwach pa 20 junab', ri utz chik keb'ek pa ch'a'oj. ⁴E ru'anik ki'ano e chujujunal ri mutza'j ralk'o'al kan ri Israel, jun chike wa' kixuto'o, wa' e ri jun k'amal uwach che ri ja k'olib'al re ruqaw. ⁵E taq kib'i' wa' rachijab' kek'o'ji' iwuk' ri'ix: Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Rubén, e ri Elisur ruk'ajol ri Sedeur.

^a1:2 Wa' wa jun ajilanik k'o wara lik junwi chwa ri ajilanik k'o pa Ex. 30. 11-16. Ri k'o pa Ex. 30 e re kaki'an jun tojonik puk'axel ri kik'aslem chwe Ri'in In ri IWAJAWAL JEHOVÁ iwe'ix re yakab'al re ri Tabernáculo, yey ri k'o wara pa Num. 1 e re b'enam pa ch'a'oj.

⁶ Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Simeón, e ri Selumiel ruk'ajol ri Zurisadai.

⁷ Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Judá, e ri Naasón ruk'ajol ri Aminadab.

⁸ Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Isacar, e ri Natanael ruk'ajol ri Zuar.

⁹ Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Zabulón, e ri Eliab ruk'ajol ri Helón.

¹⁰ Che ri pamilia ke ruk'ajol ri José e taq wa': Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Efraín e kak'o'ji' iwuk' ri Elisama ruk'ajol ri Amiud. Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Manasés e ri Gamaliel, ruk'ajol ri Pedasur.

¹¹ Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Benjamín, e ri Abidán ruk'ajol ri Gedeoni.

¹² Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Dan, e ri Ahiezer ruk'ajol ri Amisadai.

¹³ Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Aser, e ri Pagiél ruk'ajol ri Ocrán.

¹⁴ Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Gad, e ri Elifaz ruk'ajol ri Deuel.

¹⁵ Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Neftalí, e ri Ahira ruk'ajol ri Enán» xcha'.

¹⁶ Ek'u achijab' wa' e ajwach xecha' chike ri tinamit, e ri e ajwach ke taq ri pamilia; ri e ajwach epetinaq chike taq ri mutza'j pamilia re ri tinamit Israel.

¹⁷ Ek'u ri Moisés yey ri Aarón xekisik'ij wa' wachijab', ri echa'tal chik re ketob'ik. ¹⁸ Yey chupa k'u ri nab'e q'iiij che ruka'm iik', e xkimol kichi' konoje ri tinamit. Chikijujunal xtz'ib'ax ri kib'i' e la' e chirij taq chujujunal pamilia wi yey e chirij taq ri kib'i' ri ja k'olib'al re ri kiqaw. Jek'ula' xtz'ib'ax ri kib'i' konoje rachijab' ri paqal kiwach pa 20 junab'. ¹⁹ Ri Moisés jela' xu'an che pacha' ri ub'i'im ri QAJAWAL JEHOVÁ che. E wa' wa jun ajilanik, xu'an ri Moisés echiri' e k'o ri tinamit che ri luwar katz'intz'otik re Sinaí.

²⁰ Che ri mutza'j e ralk'o'al kan taq ri kilema'j ri Rubén ri atzixel chike ruk'ajol ri Israel;^b e xtz'ib'ax kan ri kib'i' e chirij taq ri kimutza'j yey e chirij taq rub'i' ri ja k'olib'al re ri kiqaw. Chikijujunal xtz'ib'ax ri kib'i' konoje rachijab' ri paqal kiwach pa 20 junab', wa' e taq ri utz chik keb'ek pa ch'a'oj. ²¹ Ri kajlib'al ke ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Rubén xeb'u'ana e 46,500 chi achijab'.

²² Che ri mutza'j e ralk'o'al kan taq ri kilema'j ri Simeón e xtz'ib'ax kan ri kib'i' e chirij taq ri

kipamilia wi yey e chirij rub'i' ri ja k'olib'al re ri kiqaw. Chikijujunal xtz'ib'ax ri kib'i' konoje rachijab' ri paqal kiwach pa 20 junab', wa' e taq ri utz chik keb'ek pa ch'a'oj. ²³ Ri kajlib'al ke ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Simeón xeb'u'ana e 59,300 chi achijab'.

²⁴ Che ri mutza'j e ralk'o'al kan taq ri kilema'j ri Gad xtz'ib'ax kan ri kib'i' e chirij taq ri kipamilia wi yey e chirij rub'i' ri ja k'olib'al re ri kiqaw. Chikijujunal xtz'ib'ax ri kib'i' konoje rachijab' ri paqal kiwach pa 20 junab', wa' e taq ri utz chik keb'ek pa ch'a'oj. ²⁵ Ri kajlib'al ke ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Gad xeb'u'ana e 45,650 chi achijab'.

²⁶ Che ri mutza'j e ralk'o'al kan taq ri kilema'j ri Judá e xtz'ib'ax kan ri kib'i' e chirij taq ri kipamilia wi yey e chirij rub'i' ri ja k'olib'al re ri kiqaw. Chikijujunal xtz'ib'ax ri kib'i' konoje rachijab' ri paqal kiwach pa 20 junab', wa' e taq ri utz chik keb'ek pa ch'a'oj. ²⁷ Ri kajlib'al ke ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Judá xeb'u'ana e 74,600 chi achijab'.

²⁸ Che ri mutza'j e ralk'o'al kan taq ri kilema'j ri Isacar e xtz'ib'ax kan ri kib'i' e chirij taq ri kipamilia wi yey e chirij rub'i' ri ja k'olib'al re ri kiqaw. Chikijujunal xtz'ib'ax ri kib'i' konoje rachijab' ri paqal kiwach pa 20 junab', wa' e taq ri utz chik keb'ek pa ch'a'oj. ²⁹ Ri kajlib'al ke ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Isacar xeb'u'ana e 54,400 chi achijab'.

³⁰ Che ri mutza'j e ralk'o'al kan taq ri kilema'j ri Zabulón e xtz'ib'ax kan ri kib'i' e chirij taq ri kipamilia wi yey e chirij rub'i' ri ja k'olib'al re ri kiqaw. Chikijujunal xtz'ib'ax ri kib'i' konoje rachijab' ri paqal kiwach pa 20 junab', wa' e taq ri utz chik keb'ek pa ch'a'oj. ³¹ Ri kajlib'al ke ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Zabulón xeb'u'ana e 57,400 chi achijab'.

³² Che ri mutza'j e ralk'o'al kan taq ruk'ajol ri José e taq wa': Che ri mutza'j e ralk'o'al kan taq ri kilema'j ri Efraín e xtz'ib'ax kan ri kib'i' e chirij taq ri kipamilia wi yey e chirij rub'i' ri ja k'olib'al re ri kiqaw. Chikijujunal xtz'ib'ax ri kib'i' konoje rachijab' ri paqal kiwach pa 20 junab', wa' e taq ri utz chik keb'ek pa ch'a'oj. ³³ Ri kajlib'al ke ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Efraín xeb'u'ana e 40,500 chi achijab'.

³⁴ Che ri mutza'j e ralk'o'al kan taq ri kilema'j ri Manasés e xtz'ib'ax kan ri kib'i' e chirij taq ri

^b1:20 Wa' e Jacob. Kil ri kub'i'ij puwi wa' pa Gn. 32. 28

kipamilia wi yey e chirij rub'i' ri ja k'olib'al re ri kiqaw. Chikijujunal xtz'ib'ax ri kib'i' konoje rachijab' ri paqal kiwach pa 20 junab', wa' e taq ri utz chik keb'ek pa ch'a'oj. ³⁵ Ri kajlib'al ke ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Manasés xeb'u'ana e 32,200 chi achijab'.

³⁶ Che ri mutza'j e ralk'o'al kan taq ri kilema'j ri Benjamín e xtz'ib'ax kan ri kib'i' e chirij taq ri kipamilia wi yey e chirij rub'i' ri ja k'olib'al re ri kiqaw. Chikijujunal xtz'ib'ax ri kib'i' konoje rachijab' ri paqal kiwach pa 20 junab', wa' e taq ri utz chik keb'ek pa ch'a'oj. ³⁷ Ri kajlib'al ke ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Benjamín xeb'u'ana e 35,400 chi achijab'.

³⁸ Che ri mutza'j e ralk'o'al kan taq ri kilema'j ri Dan e xtz'ib'ax kan ri kib'i' e chirij taq ri kipamilia wi yey e chirij rub'i' ri ja k'olib'al re ri kiqaw. Chikijujunal xtz'ib'ax ri kib'i' konoje rachijab' ri paqal kiwach pa 20 junab', wa' e taq ri utz chik keb'ek pa ch'a'oj. ³⁹ Ri kajlib'al ke ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Dan xeb'u'ana e 62,700 chi achijab'.

⁴⁰ Che ri mutza'j e ralk'o'al kan taq ri kilema'j ri Aser e xtz'ib'ax kan ri kib'i' e chirij taq ri kipamilia wi yey e chirij rub'i' ri ja k'olib'al re ri kiqaw. Chikijujunal xtz'ib'ax ri kib'i' konoje rachijab' ri paqal kiwach pa 20 junab', wa' e taq ri utz chik keb'ek pa ch'a'oj. ⁴¹ Ri kajlib'al ke ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Aser xeb'u'ana e 41,500 chi achijab'.

⁴² Che ri mutza'j e ralk'o'al kan taq ri kilema'j ri Neftalí e xtz'ib'ax kan ri kib'i' e chirij ri kipamilia wi yey e chirij rub'i' ri ja k'olib'al re ri kiqaw. Chikijujunal xtz'ib'ax ri kib'i' konoje rachijab' ri paqal kiwach pa 20 junab', wa' e taq ri utz chik keb'ek pa ch'a'oj. ⁴³ Ri kajlib'al ke ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Neftalí xeb'u'ana e 53,400 chi achijab'.

⁴⁴ E taq wa' ri xtz'ib'ax kib'i' kuma ri Moisés yey ri Aarón junam kuk' ri kab'lajuj k'amal kiwach ri tinamit Israel, e chirij taq rub'i' ri ja k'olib'al re ri kiqaw. ⁴⁵ E konoje rachijab' ri paqal kiwach pa

20 junab', wa' e taq ri utz chik keb'ek pa ch'a'oj, ⁴⁶ xtz'ib'ax ri kib'i' e chirij ri kipamilia, xeb'u'ana e 603,550^c chi konoje.

Ri chak kesik'ix wi raj levita

⁴⁷ E raj levita na xeb'ajilax ta kuk' taq ri tikawex re ri tinamit, ⁴⁸ ma ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Moisés: ⁴⁹ «Echiri' keb'awajilaj raj Israel, na keb'awajilaj ta ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Leví kuk' rike.^d ⁵⁰ Ma e keb'akoj rike cha' kak'o'ji' pakiq'ab' ri Tabernáculo re Molob'al ib', kakichajij janipa ri b'itaq sa'ch k'o chupa, ruk' taq ri uchapom wi rib' wa'. Raj levita e kek'amaw b'i re wa' wa Tabernáculo re Molob'al ib', ruk' taq ri uchapom wi rib' wa'. E rike kek'o'ji' chiri' yey kakisut rij cha' kakichajij, cha' jela' na kok tub'i xa tob' chinoq. ⁵¹ Ek'uchiri' ri Tabernáculo re Molob'al ib' karaj uk'amik b'i, raj levita kakitor b'i yey echiri' ka'an k'oje'em pa juna luwar e rike ri keyakaw tanchi re chiri'. We k'o juna tikawex na e ta kuk'il raj levita yey kaqib' ruk' ri Tabernáculo re Molob'al ib', ri' kaq'at tzij puwi' re kamik.

⁵² Chujujunal pamilia re Israel kakuk'a'aj kib' e chirij taq ri kimutza'j, kek'o'ji' chuxe' ri ki-bandera e chirij pa e k'owi taq rachijab' e ajch'a'oj ke rike. ⁵³ No'j ek'u raj levita kek'o'ji' chirij ri Tabernáculo re ri Tzij, e la' kakisut rij, cha' Ri'in na kank'ut ta ri woyowal kuk' ri tinamit Israel. Pakiq'ab' k'u raj levita ya'tal wi ri chajib'al re ri Tabernáculo re ri Tzij, cha' jela' na kok tub'i xa tob' chinoq» xcha'.

⁵⁴ Ek'u raj Israel e xki'an ronoje jela' pacha' ri xub'i'ij ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Moisés.

Números 2

Ri nuk'ub'al ke pa kek'o'ji' wi taq ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Israel

¹ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij chike ri Moisés yey ri Aarón: ² «E raj Israel kakisut pan rij ri Tabernáculo chinimanaj, chikijujunal mutza'j kek'o'ji' chuxe' ri ki-bandera yey kakik'utub'ej kiwach e chirij taq ri ja k'olib'al re ri kiqaw.^e

^c1:46 Wa' wa jun ajilanik k'o chupa Ex 12.37; Num 11.21, yey chupa ri Num. 3. Wa wara xew rachijab' e ajilam. No'j e k'o ixoqib' yey k'omab' na eb'ajilam taj; ruma wa' chi konoje keb'u'ana laj keb' o laj oxib' millones chikik'iyal raj Israel. Echiri' keb'inik e kumaj b'i uk'iyal kilometro ri kib'inib'al. Wa' jun k'utub'al re ruchuq'ab' ri DIOS e ruk'am che ri luwar katz'intz'otik yey Rire keb'utzuqu.

^d1:49 Ri pamilia re Leví junwi ri ajilanik x'an chike rike, kil ri kub'i'ij pa Num. 3. 14-39

^e2:2 Ri kik'o'ji'ik ri tinamit Israel che ri luwar katz'intz'otik lik nuk'uk' kib xki'ano, pacha' chi e achijab' ajch'a'oj echiri' kakinuk' kib'. Ri Tabernáculo e xkanaj kan chunik'ajal ri tinamit, wa' ke'eloq e lik k'o ri DIOS chikixo'lib'al rutinamit. Ek'u raj levita xkisut rij wa ja, yey ri tinamit Israel e la' pa ox-ox pamilia xek'o'ji' pa taq ri kajchal utzal Tabernáculo. (Kil ri Ex. 25.8)

³ Chwach ri Tabernáculo, pa releb'al q'iij, e kak'oji' ri bandera ke ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Judá, e chirij pa kak'oji' wi ri kichola'j rachijab' e ajch'a'oj. Ri k'amal kiwach e ri Naasón ruk'ajol ri Aminadab. ⁴ E taq rachijab' utz keb'ek pa ch'a'oj e chirij ri ajilanik x'anik, xeb'u'ana e 74,600 chi achijab'.

⁵ Chunaqaj ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Judá e kak'oji' ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Isacar. Ri k'amal kiwach e ri Natanael ruk'ajol ri Zuar.

⁶ E taq rachijab' utz keb'ek pa ch'a'oj e chirij ri ajilanik x'anik, xeb'u'ana e 54,400 chi achijab'.

⁷ Jenela', chunaqaj ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Judá kak'oji' ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Zabulón. Ri k'amal kiwach e ri Eliab ruk'ajol ri Helón.

⁸ E taq rachijab' utz keb'ek pa ch'a'oj e chirij ri ajilanik x'anik, xeb'u'ana e 57,400 chi achijab'.

⁹ Jek'urilla' e ri tinamit Judá xeb'u'ana oxib' mutza'j ke achijab' utz keb'ek pa ch'a'oj. Chi konoje wa' e chirij ri ajilanik x'anik, xeb'u'ana e 186,400 chi achijab'. E wa' wi'ke ri kenab'ej b'i chikiwach ri tinamit e chirij pa kak'oji' wi ri kichola'j rachijab' e ajch'a'oj.

¹⁰ Che rutzal pa sur re ri Tabernáculo, e kak'oji' ri bandera ke ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Rubén, e chirij pa kak'oji' wi ri kichola'j rachijab' e ajch'a'oj. Ri k'amal kiwach e ri Elisur ruk'ajol ri Sedeur. ¹¹ E taq rachijab' utz keb'ek pa ch'a'oj e chirij ri ajilanik x'anik, xeb'u'ana e 46,500 chi achijab'.

¹² Chunaqaj ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Rubén e kak'oji' ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Simeón. E ri k'amal kiwach e ri Selumiel ruk'ajol ri Zurisadai.

¹³ E rachijab' utz keb'ek pa ch'a'oj e chirij ri ajilanik x'anik xeb'u'ana e 59,300 chi achijab'.

¹⁴ Jenela' chunaqaj ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Rubén kak'oji' ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Gad, ri k'amal kiwach e ri Eliasaf ruk'ajol ri Reuel. ¹⁵ E rachijab' utz keb'ek pa ch'a'oj e chirij ri ajilanik x'anik, xeb'u'ana e 45,650 chi achijab'.

¹⁶ Jek'urilla' ri tinamit Rubén xeb'u'ana oxib' mutza'j ke achijab' utz keb'ek pa ch'a'oj, chi konoje wa' e chirij ri ajilanik x'anik, xeb'u'ana e 151,450 chi achijab'. Ek'u wa' wi'ke e keb'u'ana uka'm keterej chikij ri tinamit e chirij pa kak'oji' wi ri kichola'j rachijab' e ajch'a'oj.

¹⁷ Tek'uchiri' katerej ri Tabernáculo, uk'a'am kuma ri tinamit ke raj levita, wa' kak'oji' b'i chikixo'lib'al konoje ri tinamit. Yey keb'ek e chirij taq ri kichola'j 'anom chike, yey keb'in junam chuxe' ri ki-bandera kuk'a'am.

¹⁸ Che rutzal patzaqib'al q'iij re ri Tabernáculo, e kak'oji' ri bandera ke ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Efraín. Ri k'amal kiwach e ri Elisama ruk'ajol ri Amiud. ¹⁹ E taq rachijab' utz keb'ek pa ch'a'oj e chirij ri ajilanik x'anik, xeb'u'ana e 40,500 chi achijab'.

²⁰ Chunaqaj ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Efraín e kak'oji' ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Manasés. Ri k'amal kiwach e ri Gamaliel ruk'ajol ri Pedasur.

²¹ E taq rachijab' utz keb'ek pa ch'a'oj e chirij ri ajilanik x'anik, xeb'u'ana e 32,200 chi achijab'.

²² Jenela' chunaqaj ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Efraín kak'oji' ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Benjamín. Ri k'amal kiwach e ri Abidán ruk'ajol ri Gedeoni. ²³ E taq rachijab' utz keb'ek pa ch'a'oj e chirij ri ajilanik x'anik, xeb'u'ana e 35,400 chi achijab'.

²⁴ Jek'urilla' e ri tinamit Efraín xeb'u'ana oxib' mutza'j ke achijab' utz keb'ek pa ch'a'oj. Chi konoje wa' e chirij ri ajilanik x'anik, xeb'u'ana e 108,100 chi achijab'. Ek'u wa' wi'ke rurox keterej chikij ri tinamit e chirij pa kak'oji' wi ri kichola'j rachijab' e ajch'a'oj.

²⁵ Che rutzal pa norte re ri Tabernáculo, e kak'oji' ri bandera ke ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Dan, e chirij pa kak'oji' wi ri kichola'j rachijab' e ajch'a'oj. Ri k'amal kiwach e ri Ahiezer ruk'ajol ri Amisadai. ²⁶ E taq rachijab' utz keb'ek pa ch'a'oj e chirij ri ajilanik x'anik, xeb'u'ana e 62,700 chi achijab'.

²⁷ Chunaqaj ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Dan e kak'oji' ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Aser. Ri k'amal kiwach e ri Pagiél ruk'ajol ri Ocrán. ²⁸ E taq rachijab' utz keb'ek pa ch'a'oj e chirij ri ajilanik x'anik, xeb'u'ana e 41,500 chi achijab'.

²⁹ Jenela' chunaqaj ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Dan kek'oji' ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Neftalí. Ri k'amal kiwach e ri Ahira ruk'ajol ri Enán. ³⁰ E taq rachijab' utz keb'ek pa ch'a'oj e chirij ri ajilanik x'anik, xeb'u'ana e 53,400 chi achijab'. ³¹ Ek'u ri tinamit Dan xeb'u'ana oxib' mutza'j re achijab' utz keb'ek pa ch'a'oj. Chi konoje wa' e chirij ri ajilanik x'anik, xeb'u'ana e 157,600 chi achijab'. Ek'u wa' wi'ke e keb'u'ana ri k'isb'al keterej chikij ri tinamit, kek'oji' chuxe' ri ki-bandera e chirij pa e k'owi taq rachijab' e ajch'a'oj» xcha'.

³² Ek'u ajilanik wa' x'an chike ri pamilia aj Israel, xtz'ib'ax ri kib'i' e chirij taq ri kib'i' ri ja k'olib'al re ri kiqaw, xeb'u'ana e 603,550 chi achijab' utz keb'ek pa ch'a'oj. ³³ No'j ek'u raj

levita na e ta jun rike xeb'ajilax kuk' raj Israel, ma jela' xub'i'ij ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Moisés.

³⁴ Ek'u ri tinamit Israel e xkikoj tzij che ronoje janipa ri ka'anik xub'i'ij ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Moisés. Chikijujunal mutza'j e la' ruk' ri ki-bandera junam keb'in kuk' ri kipamilia e chirij ri kib'i' ri ja k'olib'al re ri kiqaw.

Números 3

Ri kichak raj levita

¹ E tzijob'al wa' pa kariqitaj wi ri kib'i' ri kalk'o'al ri Aarón yey ri Moisés, xtz'ib'ax ri kib'i' chupa la q'iij wi echiri' ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés che ruwi juyub' Sinaí. ² E kib'i' taq wa' ruk'ajol ri Aarón: ri Nadab, e rire ri atzixel, ri Abiú, ri Eleazar yey ri Itamar. ³ E wa' rike kikajchal e xq'ej aceite chwi kijolom cha' kakiq'atisaj qasa'n chwach DIOS. ⁴ No'j ek'u ri Nadab yey ri Abiú xekam chwa^f ri QAJAWAL JEHOVÁ echiri' e k'o che ri luwar katz'intz'otik re ri Sinaí, ruma xkiporoj qasa'n ruk' aq'aa'l kaqa'wik lik junwi^g che ri loq'olaj luwar. Yey wa' rike na junta kan kalk'o'al. Xew ri Eleazar yey ri Itamar xekanaj kanoq re kakiq'atisaj qasa'n junam ruk' ri kiqaw Aarón.

⁵ Ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés yey jewa' xub'i'ij che: ⁶ «Cheb'ak'ama lo ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Leví yey cheb'aya'a chwach ri Aarón. Ma raj levita e kakito' rire che wa chak. ⁷ Ek'u kakito' ri Aarón yey kekito' ri tinamit che uchajixik ri Tabernáculo re Molob'al ib' cha' jela' na kok tub'i xa tob' chinoq yey jenela' ketob' che ri chak ka'an che ri Tabernáculo. ⁸ Yey kakichajij ne ronoje ri b'itaq sa'ch re ri Tabernáculo re Molob'al ib', kaki'an wa' wa chak pakik'axel^h ri e atzixelab' aj Israel, yey wa' wa chak kaki'an che ri Tabernáculo. ⁹ Ek'u keb'akoj raj levita xa jumul e ajchak kek'o'ji' puq'ab' ri Aarón yey pakiq'ab' ri ralk'o'al rire. ¹⁰ Ek'u ri Aarón yey taq ruk'ajol kaya chike cha' e ri keq'atisan qasa'n yey kakichajij taq ri k'o chupa ri Tabernáculo. No'j ri xa tob' chinoq na ralk'o'al ta ri Aarón kaqib'

chinuwach Ri'in, ri' asu kaq'at tzij re kamik puwi'» xcha'.

¹¹ Ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Moisés: ¹² «Ri'in eb'enucha'om raj levita chikixo'lib'al raj Israel. Wa' e kik'axel konoje ri atzixelab' eb'alaxinaq chike ri kalk'o'al raj Israel. Raj levita e we'in. ¹³ Ma e we'in konoje ratzixelab' alab'o eb'alaxinaq chike raj levita. Ma echiri' xink'is kiwach ri e nab'e atzixelab' chike raj Egipto, ek'u xeb'enucha' e we ri'in ratzixelab' chike raj Israel yey chike ri nab'e kal rawaj. E uwari'che e we'in rike, In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ iwe'ix» xcha'.

¹⁴ Tek'uchiri' ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij tanchi che ri Moisés che ri luwar katz'intz'otik re Sinaí: ¹⁵ «Cha'ana jun ajilanik^k chike raj levita e la' chuchola'j pamilia yey e chirij taq rub'i' ri ja k'olib'al re ri kiqaw, chatz'ib'aj ri kib'i' raj levita e raltaq ko alab'o paqal kiwach pa jun iik'» xcha'. ¹⁶ Ri Moisés xu'an k'u ri ajilanik chike, jela' pacha' ri xub'i'ij ri QAJAWAL JEHOVÁ che.

¹⁷ E taq ruk'ajol ri Leví e ri Gersón, ri Coat yey ri Merari.

¹⁸ Yey ri ralk'o'al ri Gersón e la' chirij taq pamilia e ri Libni yey ri Simeí.

¹⁹ Ri ralk'o'al ri Coat e la' chirij taq pamilia e ri Amram, ri Izhar, ri Hebrón yey ri Uziel.

²⁰ Ri ralk'o'al ri Merari e la' chirij taq pamilia e ri Mahli yey ri Musi.

E taq pamilia wa' re ri Leví, e chirij rub'i' ri ja k'olib'al re ri kiqaw.

²¹ Che k'u ri Gersón epetinaq wi ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Libni yey re ri Simeí. Wa' e taq ralk'o'al ri Gersón. ²² Xeb'ajilax k'u ri raltaq ko alab'o paqal kiwach pa jun iik', xeb'u'ana e 7,500.

²³ Ek'u wa' wa pamilia re Gersón e xekanaj kan che rutzal putzaqib'al q'iij che ri Tabernáculo.

²⁴ Ek'u ri k'amal kiwach ke ri ralk'o'al ri Gersón e ri Eliasaf ruk'ajol ri Lael. ²⁵ Ek'u ri ralk'o'al ri Gersón xya' chwi kiq'ab' e rike ri keb'uk'an re ri k'ul ch'uqub'al uwi' ri Tabernáculo re Molob'al ib' yey ri cortina k'o che ri okib'al b'i re

^f3:4 Wa' e ri Luwar Ya'tal Puq'ab' ri DIOS k'o chupa ri Tabernáculo.

^g3:4 Ri ke'elawi wi wa qasa'n kariqitaj pa Lv. 10.1-2 yey k'o jun nota che.

^h3:8 Kil ri kub'i'ij ri vr. 11-16.

ⁱ3:8 Ri Aarón yey taq ruk'ajol e kuk'il ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Leví. Wa' wi'ke e keq'atisan qasa'n chwach ri DIOS. Ek'u ri jujun chik ri kab'i'x levita chike, e ri xek'o'ji' puq'ab' ri Aarón re kakito' che ri chak re ri Tabernáculo. Kil Num. 8.19.

^j3:12 Kil ri kub'i'ij pa Ex. 13.2, 32.19-35.

^k3:15 E ruchak wa' wa jun ajilanik e re yab'al ri kichak raj levita che ruk'axik b'i ri Tabernáculo echiri' keb'ek pa jun chik luwar.

ri Tabernáculu, ²⁶yey e keb'ilow re ri cortina re ruwaja, ri cortina k'o che ri okib'al ri luwar kusut rij ri Tabernáculu yey raltar yey ri laso kachapaw re ri Tabernáculu.

²⁷Che k'u ri Coat epetinaq wi ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Amram, ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Izhar, ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Hebrón yey ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Uziel. E wi'ke e pamilia epetinaq che ri Coat. ²⁸Ek'u rike pakiq'ab' k'owi ri Tabernáculu. Xeb'ajilax k'u ri raltaq ko alab'o paqal kiwach pa jun iik' xeb'u'ana e 8,300.

²⁹Ek'u wa' wi'ke e la' xekanaj kan pa sur che ri Tabernáculu. ³⁰E ri k'amal kiwach ke taq wa' wa pamilia re ri Coat e ri Elizafán uk'ajol ri Uziel. ³¹Ek'u wa' wa pamilia e xya' chwi kiq'ab' e kechajin re ri Kaxa pa k'olotal wi ri Tziz, ri mexa pa kak'o'ji' wi ri pam ya'tal puq'ab' ri DIOS, rutzuk'ulib'al q'aaq', taq ri altar, ri kachapab'ex chupa ri Tabernáculu, ri cortina re okib'al b'i k'o lo k'a pa ja, e kakichajij k'u ronoje ri kachapab'ex chupa ri Tabernáculu.

³²Ri k'amal kiwach raj levita e ri Eleazar ruk'ajol ri Aarón ri kuq'atisaj qasa'n, ek'u rire e ya'om che kuchajij ri ya'tal puq'ab' ri QAJAWAL JEHOVÁ.

³³Che k'u ri Merari kepe wi ri pamilia re ri Mahli yey ri Musi. Ek'u pamilia wa' re ri Merari. ³⁴Xeb'ajilax k'u raltaq ko alab'o paqal kiwach pa jun iik', e xeb'u'ana 6,200. ³⁵E ri k'amal kiwach e ri Zuriel uk'ajol ri Abihail. Ek'u wa' wa pamilia re ri Merari xek'o'ji' putzal pa norte che ri Tabernáculu. ³⁶Ek'u wa' wa pamilia re ri Merari e xya' chwi kiq'ab' kakuk'a'aj taq ri che' chapab'al re ri Tabernáculu, taq ri che' kaq'eb'ax che, taq ri raqan katikik, taq ruchapab'al lo re ruxe' yey ronoje ri kachapab'ex che ri Tabernáculu. ³⁷Yey e kechajin re ri raqan tikitalik kusut rij ruwaja, junam ruk' ri xtaka, taq ri kachapaw re yey ri laso kuxim ri Tabernáculu.

³⁸Chwach ri Tabernáculu pa releb'al q'iij kek'o'ji' wi ri Moisés yey ri Aarón junam kuk' taq ri kik'ajol, ma rike ya'tal chwi kiq'ab' kakichajij taq ri k'o chupa ri Tabernáculu pakik'axel ri aj Israel. Yey we k'o junoq na e ta kuk'il ri kakiq'atisaj qasa'n kaqib' chupa ri Tabernáculu, ri' kaq'at tziz puwi' re kakamisaxik.

³⁹Ek'uchiri' ri Moisés yey ri Aarón xki'an ri ajilanik chike raj levita. Xki'an chujujunal pamilia jela' pacha' ri xutz'onoj ri QAJAWAL JEHOVÁ. Xeb'ajilax k'u ri raltaq ko alab'o paqal kiwach pa jun iik', xeb'u'ana e 22,000 chi konoje.

Ri loq'ib'al ke ri atzixelab'

⁴⁰Ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Moisés: «Cha'ana jun ajilanik chike konoje ri raltaq ko alab'o e atzixelab'. Cha'ana wa' chike ri paqal kiwach pa jun iik' e k'o che ri tinamit Israel, yey chatz'ib'aj k'u ri kib'i'. ⁴¹Tek'uchiri' pakik'axel ratzixelab' alab'o aj Israel e cheb'acha'a raj levita e We'in. Yey jela' cheb'acha'a e We'in ri kichikop raj levita pakik'axel ri nab'e kal ri kichikop raj Israel. In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ iwe'ix» xcha'.

⁴²Ri Moisés xtaqan che ka'an ri ajilanik chike ratzixelab' alab'o e k'o chike konoje raj Israel, jela' pacha' xutz'onoj ri QAJAWAL JEHOVÁ. ⁴³Chi konoje ralab'o e atzixelal paqal kiwach pa jun iik' xtz'ib'ax kib'i', xeb'u'ana e 22,273.

⁴⁴Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Moisés: ⁴⁵«E cheb'acha'a e We'in raj levita pakik'axel ratzixelab' alab'o chike raj Israel, jela' cheb'acha'a e We'in ri kichikop raj levita pakik'axel ri kichikop raj Israel, ma Ri'in in IWAJAWAL JEHOVÁ iwe'ix. ⁴⁶No'j ralab'o e atzixelal chike raj Israel, más e k'i chikiwa ri e atzixelal aj levita. Jek'ula' e 273 alab'o e atzixelal chike raj Israel, na jinta aj levita kekanaj kan pa kik'axel. ⁴⁷Ek'u ri kiloq'ik ka'ano e katz'onoj chikijujunal keb' onza ruk' nik'aj saqapwaq^l chike, wa' e chirij ri pwaq kachapab'ex pa Tabernáculu. ⁴⁸E la' la qasa'n e kaya chike ri Aarón yey taq ruk'ajol, ruma ri kiloq'ik ri atzixelab' alab'o e aj Israel» xcha'.

⁴⁹Ek'u ri Moisés xumol uchi' ri pwaq chikiwi ratzixelab' e alab'o chike raj Israel re loq'ob'al ke. ⁵⁰Xumol k'u uchi' 34 libra re saqapwaq,^m wa' e chirij ri pwaq kachapab'ex chupa ri Tabernáculu. ⁵¹Tek'uchiri' ri Moisés xuya che ri Aarón yey chike taq ruk'ajol ri meyo re loq'ob'al ke ratzixelab' alab'o, jela' pacha' ri utaqom ri QAJAWAL JEHOVÁ che ka'anik.

^l3:47 Pa hebreo kub'i'ij 5 siclos re plata.

^m3:50 Wa' wa pwaq pa hebreo kub'i'ij 1,365 siclos.

Números 4

Ri kichak raj levita

¹ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij chike ri Moisés yey ri Aarón: ² «Chi'ana jun ajilanik chike ri ralk'o'al ri Coat ri e k'o che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Leví. Wa' ki'ano chikijujunal pamilia, e chirij taq ri kib'i' ri ja k'olib'al re ri kiqaw. ³ Che wa' wa ajilanik e kitz'ib'aj ri kib'i' konoje rachijab' e k'o pa 30 k'a che ri 50 kijunab'; wa' e ri utz kechakun che taq ri kajawax u'anik che ri Tabernáculo re Molob'al ib'.

⁴ E ri kichak ri ralk'o'al ri Coat che ri Tabernáculo re Molob'al ib' e kakichajij taq ri chapab'al lik loq'olaj uwach.ⁿ ⁵ Echiri' raj Israel kakimaj b'i ri kib'e, e ri Aarón kuk' ruk'ajol keb'ok chupa ri Tabernáculo yey kakiqasaj ri cortina re ri Loq'olaj Luwar yey ruk' la' kakich'uq uwi ri Kaxa re ri Tzij We'in. ⁶ Puwi k'u ri' wa' kakich'uq ruk' utz'u'malil awaj tejoon^o yey puwi' kakilik' jun manta asuul katzu'nik. Tek'uchiri' kakiya taq wa' puwi taq ri b'ara cha' utz katelex b'i.

⁷ Puwi k'u ri mexa re ri pam ya'om panuq'ab' Ri'in, kakilik' jun manta asuul uwach. Yey puwi' wa' kakiya' taq ri nimaq laq, ri nima'q kuchara, taq ri tasa yey ri xaro uk'olib'al ri vino, yey chiri' k'u ri' kak'oji' wi ri pam ya'tal panuq'ab' Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ iwe'ix ri'ix. ⁸ Puwi k'u ronoje wa' kakirip jun k'ul kaqakoj katzu'nik. Wa' kakich'uq tanchi ruk' jun saqil utz'u'malil awaj tejoon, yey kakiju' taq ri b'ara pa taq utzal cha' utz katelex b'i.

⁹ Tek'uchiri' kakik'am jun k'ul asuul katzu'nik, yey ruk' wa' kakich'uq ri utzuk'ulib'al q'aaq', ruk'olib'al aceite re tzijib'al q'aaq' kawonik, taq ri chupub'al ri mechaa, ri raltaq ko plato re wa' yey ronoje ruk'olib'al aceite re tzijib'al re ri q'aaq'. ¹⁰ Ronoje wa' e kakipis ri' pa saqil utz'u'malil awaj tejoon. Tek'uchiri' kakikoj taq ri b'ara pataq utzal cha' utz katelex b'i.

¹¹ Yey puwi raltar re oro wa' e re ri incienso e kakikoj jun k'ul asuul katzu'nik, yey kakich'uq k'u uwi' ruk' uchomal utz'u'malil awaj tejoon. Tek'uchiri' kakiju' taq ri b'ara pataq utzal cha' utz katelex b'i. ¹² E kakimol k'u ronoje ri kajawax

chupa ri Tabernáculo, yey kakiya chupa jun manta asuul katzu'nik, e kakipis chupa jun uchomal utz'u'malil awaj re tejoon. Tek'uchiri' kakiya b'i puwi taq ri b'ara cha' utz katelex b'i.

¹³ Kakesaj k'u ri chaaj puwi raltar yey kakikoj jun manta kaqakoj katzu'nik puwi'. ¹⁴ Puwi k'u ri k'ul k'o puwi raltar kakiya ronoje taq ri kachapab'ex chiri': taq ruk'olib'al ri rachiq'a'l, taq ri tenedor, taq ri palaa, taq ri nimaq laq yey ronoje ri kajawax che ruya'ik ri qasa'n. Kakich'uq k'u rij ruk' jun uchomal utz'u'malil awaj tejoon. Tek'uchiri' kakiya b'i puwi taq ri b'ara cha' utz katelex b'i. ¹⁵ Ek'u ri Aarón yey kuk' ruk'ajol, echiri' kakik'is uch'uqik rij ri Tabernáculo yey ronoje ri kachapab'ex chiri', kak'am b'i ri Tabernáculo pa jun chik luwar. Yey ek'u ri ralk'o'al ri Coat e kek'amaw b'i re, xew k'u na junta k'o kakichap ruk' ri kiq'ab' che ri ya'tal puq'ab' ri DIOS cha' na kekam taj. Ronoje taq wa' wa kajawaxik re ri Tabernáculo re Molob'al ib' e kek'amaw b'i re ri ralk'o'al ri Coat.

¹⁶ No'j ri Eleazar ruk'ajol ri Aarón ri kaq'atitan qasa'n, puq'ab' rire kak'oji' wi raceite re wonib'al ri q'aaq', ri incienso lik ki' ruxlab', ri chomilaj harina re qasa'n yey raceite re taq ri kaya'i' panuq'ab' Ri'in. Yey kuchajij ne taq ri k'o pa ri Tabernáculo, ri b'itaq sa'ch yey ronoje ri kajawax che» xcha'.

¹⁷ Xch'a't tanchi ri QAJAWAL JEHOVÁ kuk' ri Moisés yey ri Aarón, jewa' xub'i'ij chike: ¹⁸ «Miya luwar che kasach kiwach ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Coat ri ek'o chikixo'lib'al ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Leví. ¹⁹ Yey cha' k'u rike kak'oji' kik'aslem yey na kekam taj echiri' keqib' ruk' ri kachapab'exik ri lik ya'tal puq'ab' ri QAJAWAL JEHOVÁ, jek'uwa' ki'ano: E ri Aarón kuk' ruk'ajol kakib'i'ij chike chikijujunal raj Coat sa' ri kaki'ano yey sa' taq ri kakik'am b'i. ²⁰ No'j raj Coat na utz tane tob' xa joq'otaj keqib' pan che rilik taq ri kachapab'exik ya'tal puq'ab' ri QAJAWAL JEHOVÁ, cha' na kekam taj» xcha'.

Ri kichak ri ralk'o'al ri Gersón

²¹ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés yey jewa' xub'i'ij che: ²² «Cha'ana jun ajilanik chike ri ralk'o'al ri Gersón, e ka'ano

ⁿ4:4 Ri ralk'o'al ri Coat e k'o chikiqul kakichajij ri b'itaq sa'ch k'o pa ri Tabernáculo, ri lik ya'tal puq'ab' ri DIOS. Kil ri kub'i'ij Ex 25; 27.1-8; 30.1-10, 17-21; 31.7-11.

^o4:6 Puwi' wa jun ch'alteem e k'o jujun chik keb'i'n che *utz'u'malil awaj lik k'i rajil*. Yey e k'o jujun chik *utz'u'malil delfín* kechache. Wa' wa jun awaj jela' pacha' ri jujun chik awaj keb'uxlab'ik, yey wa' kariqitaj chupa ri Nimalaj Mar yey ri Mar.

chikijujunal pamilia yey chirij taq ri kib'i' ri ja k'olib'al re ri kiqaw. ²³E chatz'ib'aj ri kib'i' rachijab' ri e paqal pa 30 kijunab' k'a che ri k'o 50 junab' chike; wa' e ri utz kechakun chupa ri Tabernáculo re Molob'al ib'» xcha'.

²⁴«Ek'u kichak wa' yey e kakik'am b'i wa' ri e ralk'o'al ri Gersón: ²⁵Kakik'am b'i taq ri cortina re ri Tabernáculo re Molob'al ib', wa' e taq ri kakoj chupa yey ri kakoj chirij. Yey kakik'am b'i ri manta re ch'uqub'al uwi' yey ri jun chik utz'u'malil awaj tejoon re ch'uqub'al uwi' ri Tabernáculo. Yey kakik'am b'i ri cortina re ri okib'al re wa'. ²⁶Kakik'am b'i ri cortina re ruwaja, ri cortina re ri okib'al ruwaja ri kusut rij ri Tabernáculo yey ri re raltar; kakik'am b'i ri laso yey taq ri kajawax che ri chak re ri Tabernáculo. ²⁷Ri Aarón yey taq ruk'ajol e kekitaq rupamilia ri Gersón che u'anik ronoje ri chak yey ri taqanik ka'an chike. Ma chwikiq'ab' rike kaya' wi cha' kakuk'a'aj b'i taq ri kajawaxik kak'am b'i. ²⁸Ek'u taq kichak ri' wa' kaki'an ri ralk'o'al ri Gersón chupa ri Tabernáculo re Molob'al ib'. Kaki'an ronoje wa' wa taqanik kuya ri Itamar, ruk'ajol ri Aarón raj q'atisan qasa'n» xcha'.

Ri kichak ri ralk'o'al ri Merari

²⁹«Cha'ana jun ajilanik chike ri ralk'o'al ri Merari, e ka'ano e chirij taq chujujunal pamilia yey e chirij taq ri kib'i' ri ja k'olib'al re ri kiqaw. ³⁰Chatz'ib'aj kib'i' konoje ri paqal kiwach pa 30 kijunab' k'a che ri k'o 50 junab' chike; wa' e ri utz kechakun chupa ri Tabernáculo re Molob'al ib'. ³¹Ri kichak rike che ri Tabernáculo re Molob'al ib', e keb'eqan b'i taq ri che' chapab'al re, ri che' re ke'ek puwi' ri Ja, taq ri che' kaq'eb'ax che, taq ri raqan katikik yey taq ruchapab'al lo re ruxe'. ³²Yey e rike keb'uk'an taq re ri che' tikital che rusutib'al rij ri Tabernáculo, taq ri xtaka, taq ri chapayom re yey taq ri laso kajawax che ri chak. Cheb'ataqa che chikijujunal rachijab' sa' taq ri kakik'am b'i che ri Tabernáculo. ³³Ek'u kichak wa' kaki'an ri ralk'o'al ri Merari chupa ri Tabernáculo re Molob'al ib', e kaki'an ronoje wa' wa taqanik kuya ri Itamar, ruk'ajol ri Aarón ri kaq'atisan qasa'n» xcha ri QAJAWAL JEHOVÁ.

Ri ajilanik chike ri ralk'o'al ri Coat

³⁴Ek'u ri Moisés, ri Aarón yey taq ri k'amal kiwach ri tinamit xki'an ri ajilanik chike ri ralk'o'al ri Coat e la' e chirij taq rupamilia yey chirij taq ri kib'i' ri ja k'olib'al re ri kiqaw. ³⁵E

xkitz'ib'aj kib'i' konoje ri paqal kiwach pa 30 kijunab' k'a che ri k'o 50 junab' chike; wa' e ri utz kechakun chupa ri Tabernáculo. ³⁶Ek'u ri xeb'ajilaxik chikijujunal pamilia xeb'u'ana e 2,750 chi achijab'. ³⁷E konoje wa' ri xeb'ajilax chike ri ralk'o'al ri Coat, konoje ri kechakun chupa ri Tabernáculo re Molob'al ib'. Rike xeb'ajilax kuma ri Moisés yey ri Aarón, jela' pacha' ri xtaqan ri QAJAWAL JEHOVÁ che.

³⁸X'ani' ri ajilanik chike ri ralk'o'al ri Gersón e chirij taq rupamilia yey e chirij taq ri kib'i' ri ja k'olib'al re ri kiqaw. ³⁹E xkitz'ib'aj kib'i' konoje ri paqal kiwach pa 30 kijunab' k'a che ri k'o 50 junab' chike; wa' e ri utz kechakun chupa ri Tabernáculo re Molob'al ib'. ⁴⁰Ek'u ri xeb'ajilax chikijujunal pamilia e chirij taq ri kib'i' ri ja k'olib'al re ri kiqaw xeb'u'ana e 2,630 chi achijab'. ⁴¹E konoje wa' ri xeb'ajilax chike ri ralk'o'al ri Gersón, konoje ri kechakun chupa ri Tabernáculo re Molob'al ib'. Rike e xeb'ajilax kuma ri Moisés yey ri Aarón, jela' pacha' ri xtaqan ri QAJAWAL JEHOVÁ che.

⁴²X'ani' ri ajilanik chike ri ralk'o'al ri Merari e chirij taq rupamilia yey chirij taq ri kib'i' ri ja k'olib'al re ri kiqaw. ⁴³E xkitz'ib'aj kib'i' konoje ri paqal kiwach pa 30 kijunab' k'a che ri k'o 50 junab' chike; wa' e ri utz kechakun chupa ri Tabernáculo re Molob'al ib'. ⁴⁴Ek'u ri xeb'ajilax chikijujunal pamilia xeb'u'ana e 3,200 chi achijab'. ⁴⁵E konoje wa' ri xeb'ajilax chike ri ralk'o'al ri Merari. Rike xeb'ajilax kuma ri Moisés yey ri Aarón, jela' pacha' ri xtaqan ri QAJAWAL JEHOVÁ che.

⁴⁶Konoje raj levita xeb'ajilax kuma ri Moisés, ri Aarón yey taq ri k'amal kiwach ri pamilia yey chirij taq ri kib'i' ri ja k'olib'al re ri kiqaw. ⁴⁷E xkitz'ib'aj kib'i' konoje ri paqal kiwach pa 30 kijunab' k'a che ri k'o 50 junab' chike; wa' e ri utz kechakun chupa ri Tabernáculo re Molob'al ib', ⁴⁸ek'u ri xeb'ajilaxik xeb'u'ana e 8,580 chi achijab'. ⁴⁹Wa' wa ajilanik x'anik ma e utaqanik ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Moisés. Chikijujunal e xetaq che sa' taq ri kaki'ano, sa' taq ri kakik'am b'i echiri' e k'o chib'e, jela' pacha' ri xtaqan ri QAJAWAL JEHOVÁ che.

Números 5

Ri josq'inik ka'an chikixo'l ri tinamit

¹Tek'uchiri' ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés, jewa' xub'i'ij che: ²«Cheb'ataqa raj

Israel cha' keb'ekesaj b'i chikixo'lib'al, konoje ri elinaq lo yab'il chikij,^p ri kujeq kak'ajaw puj che ri kulewal^q yey na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in ri jun xuchap ru-cuerpo juna kaminaq. ³Tob' achi o tob' ixoq keb'iwesaj b'i iwuk', cha' jek'ula' na kakich'ulaj ta ri nutinamit, ma Ri'in chiri' In jeqel wi» xcha'. ⁴Jek'ula' xki'an raj Israel, xekesaj b'i chikixo'lib'al taq wa' wa tikawex e chirij ri kub'i'ij ri taqanik chupa ri Tabernáculo; jela' pacha' ri xtaqan ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Moisés.

Ri taqanik puwi ri kaya' puk'axel ri na utz ta uwach ka'anik

⁵Xch'a't ri QAJAWAL JEHOVÁ ruk' ri Moisés yey jewa' xub'i'ij che: ⁶«Chab'i'ij chike raj Israel wa': Echiri' k'o juna achi o juna ixoq ku'an ri na utz ta uwach che juna tikawex; ri' kamakun chwij Ri'in yey kareqelej rumak xu'ano. ⁷Ri tikawex ka'anaw wa' chirajawaxik che kuq'alajisaj rumak; yey ku'an jun tojonik puk'axel ri na utz ta uwach xu'ano yey k'a k'o ne jun uro' (5^a) parte che ri jun ciento kuya puwi wa'. ⁸No'j we kaminaq chi ri tikawex x'an ri na utz taj che yey na jinta juna ratz-uchaq' re ka'an ri tojonik che; ri' ka'an ri tojonik chwe Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ iwe'ix yey e kak'uluw re ri kuq'atisaj qasa'n, yey junam ruk' wa', kukamisaj jun b'exex ma' tojob'al re rumak chinuwach Ri'in» xcha'.

⁹«Ronoje k'u ri loq'olaj qasa'n kakiya raj Israel, kakik'am b'i che ri kuq'atisaj qasa'n; ronoje k'u ri ku'an re rire. ¹⁰Yey ronoje k'u wa qasa'n ya'tal panuq'ab' Ri'in, kak'am b'i che ri kuq'atisaj qasa'n yey ronoje wa' ku'an re rire» xcha'.

Pixab'anik puwi juna ixoq na choom ta rub'inik

¹¹Ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés jewa' xub'i'ij che: ¹²«Chatch'a't kuk' raj Israel yey jewa' chab'i'ij chike: We k'o juna ixoq na jusuk' ta uwach ruk'aslemal,^r yey kujeq kamakun chirij ri rachijil, ¹³k'o k'u jun chik achi kakotz'i' ruk' yey ri rachijil na kunab'ej taj yey na jinta ne junoq chik kanab'en re. Ek'u ri' rixoq kareqelej mak, tob' na jinta xeq'alajisan chirij yey tob' na

xmajtaj tane ruma ri xu'ano. ¹⁴Yey we ri rachijil rixoq kujeq kachxoman chirij ri rixoqil, ma pa qatzij wi rixoq u'anom ri na utz taj. O laj rachi xa pa una'oj rire kujeq kachxoman chirij rixoq tob' rixoq na jinta mak u'anom. ¹⁵Ek'u ri ku'an rachi e kuk'am b'i ri rixoqil chwach ri kuq'atisaj qasa'n. Yey kuk'am b'i ruqasa'n re kajib' libra^s re harina re cebada. Yey na kuq'ej ta aceite yey na kukoj ta inciense puwi' la' la qasa'n, ma e jun qasa'n re kaya'ik ruma ri achixomanik, wa' e jun qasa'n re kuq'alajisaj we k'o umak o na jinta umak rixoq.

¹⁶Ek'u raj q'atisan qasa'n kuk'am lo rixoq chinuwach Ri'in, ¹⁷tek'uchiri' che ri ya' ya'tal panuq'ab' Ri'in, kuya jub'iq' pa jun ulew laq; yey kuk'am jub'iq' upuk'ulew che ruwu'lew re ri Tabernáculo yey kutuk chupa ri ya'. ¹⁸Raj q'atisan qasa'n, kuya rixoq chinuwach Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ iwe'ix yey kukiyib'a' k'u ruwi' rixoq chwach re yab'al uk'ix yey kuya puq'ab' rire ri qasa'n re kuq'alajisaj rumak, wa' e ri qasa'n re achixomanik. Ek'u ri kuq'atisaj qasa'n, kak'o'ji' chwach rixoq yey karuk'a'aj puq'ab' ri ya' k'a, wa' e ri kuk'am lo itzel uwachlib'al puwi ri x'anaw re ri mak.

¹⁹Tek'uchiri' raj q'atisan qasa'n kujikib'a' uwach jun ch'a'teem che rixoq, jewa' kub'i'ij: «We na jinta juna achi kotz'i'inaq awuk'; we na awesam ta awib' ruk' rawachijil yey we na awetz'ab'em ta uwa aq'iij che rak'olem ruk' rawachijil; mak'o mu'an chawe wa' wa ya' k'a, ri kab'i'x che e ri kuk'am lo itzel uwachlib'al puwi ri x'anaw re ri mak. ²⁰No'j we a'anom mak chirij rawachijil, at kotz'i'inaq k'u ruk' jun chik achi; ruk' wa' kaweqelej ri mak; ²¹ek'u ri' ri QAJAWAL JEHOVÁ chujikib'a' uwach ruch'a'teem re itzel uwachlib'al pawil re kuk'utub'ej awach chikixo'lib'al ratinamit, ma e kawa'lij rapa yey jek'ula' na utz taj kek'o'ji' awalk'o'al. ²²Ek'u wa ya' ri kab'i'x che kuk'am lo itzel uwachlib'al pawil, chupon k'a chupa rapa, chuwa'lijisaj rapa yey na utz ta chik kek'o'ji' awalk'o'al» kacha'. Ek'u rixoq jewa' kuk'ulub'ej uwach: «Amén, Amén» kacha'.

^p5:2 Pa hebreo wa' kuch'a'tib'ej uk'iyal uwach yab'il kel lo chirij ri tikawex.

^q5:2 E mismo yab'il wa' kariqitaj pa Lv. 15.2-3.

^r5:12 Xew la wara kariqitaj wi wa jun taqanik lik junwi katatajik. E wa' wa jun taqanik lik xki'an raj heteo yey raj Babilonia ojertan. Ri kaki'an che ri tikawex k'o umak e kamuq pa ya', we na xjiq' taj ke'eloq na jinta umak yey kakuytaj k'u umak ri'. Ri k'o pa Ex 32.20 e ruk'il wa' k'o wara.

^s5:15 Pa hebreo wa' e lajuj parte re jun efa.

²³ Tek'uchiri' raj q'atisan qasa'n kutz'ib'aj taq wa tzij itzel uwachlib'al chwa jun wuuj yey kuyoj ruk' ri ya' k'a. ²⁴ Ek'u ri ya' k'a, kuya che rixoq re kutijo,^t wa' e kuk'am lo ri itzel uwachlib'al puwi' we e la' requelem ri mak. ²⁵ Tek'uchiri' ri kuq'atisaj qasa'n, kuk'am puq'ab' rixoq ri qasa'n ruk'a'am re achixomanik; wa' wa qasa'n kuyak^u chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ yey kuya chwi raltar. ²⁶ Ek'u ri kuq'atisaj qasa'n kuk'am jumoq' che ri qasa'n re ri chomilaj harina re kuxtab'al re rire yey kuporoj chwi raltar.

Ek'uchiri' ri kuq'atisaj qasa'n uya'om chi che rixoq ri ya' k'a, ²⁷ we ek'u rixoq requelem ri mak ma u'anom ri na jusuk' taj che ri rachijil, ek'u ri ya' ri kuya lo itzel uwachlib'al puwi' ri ku'an ri na utz ta uwach, wa' kok chupa rupa rixoq, kuk'am lo k'axk'ob'ik che rupa, kawa'lij rupa, na utz ta chik kak'o'ji' ralk'o'al yey lik itzel uwachlib'al taq ri kilitaj wi chikixo'lib'al rutinamit. ²⁸ No'j we ek'u rixoq na requelem ta ri mak, na jinta k'o kuk'ulumaj ri' yey kek'o'ji' ralk'o'al.

²⁹ Ek'u pixab'anik wa' puwi' juna ixoq na choom ta rub'inik usilab'ik, echiri' ku'an ri na jusuk' taj che ri rachijil yey karequelej ri mak. ³⁰ Yey jenela' echiri' juna achi kape che kachixoman chirij ri rixoqil: Ek'u rire e kuya ri rixoqil chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ yey raj q'atisan qasa'n ku'an k'u ruk' janipa ri kub'i'ij ri pixab'anik. ³¹ Jek'uri'la' ri rachijil rixoq kakanaj kanoq na jinta umak che, no'j rixoq kuk'ul ruk'axk'olil rumak» xcha'.

Números 6

Ri tzij kakijikib'a' uwach ri e nazareos

¹ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés yey jewa' xub'i'ij che: ² «Jewa' chab'i'ij chike raj Israel: We k'o juna achi o juna ixoq kuya' uchi' chinuwach Ri'in re kuya rib' panuq'ab' re ku'an Nazareo,^v ³ ri ku'ano e na utz taj kutij vino yey ya' re q'ab'arik, na utz taj kutij vinagre yey ri rachb'i'il wa' re q'ab'arik, na utz ta kutij ruwa'al uva kaq'ab'arisanik; yey na utz ta ne kutij uva q'an u'anom yey ri chaqi'j chik. ⁴ Xaloq' k'u ri' wa tikawex k'o che ruq'ijol echiri' uya'om rib'

panuq'ab' Ri'in, wa' na jinta kutij che ruche'ul ri uva, na kutij ta k'ana rija'ul yey na kutij ta la rij ri uva. ⁵ Jenela' che ronoje ruq'ijol re ri yab'al rib' panuq'ab' Ri'in, na kuq'at ta ruwi'; k'ate' utz kuq'ato echiri' kak'is ruq'ijol rutzij chinuwach Ri'in. Ronoje wa' wuq'ijol re ri yab'al rib' panuq'ab' Ri'in, e loq'olaj uwach yey na utz ta kuq'at ruwi'. ⁶ Yey jenela' che ronoje k'u wa' wuq'ijol re ri yab'al rib' panuq'ab' Ri'in na utz taj kaqib' ruk' juna anima'; ⁷ tob' ne uqaw, uchu o juna ratz o uchaq', o ranab' kakamik, na utz ta kaqib' kuk' cha' na kach'ulab' taj; ma e kutajej pa qatzij wi ri yab'al rib' u'anom panuq'ab' Ri'in, ma e ri k'utub'al re uya'om rib' panuq'ab' e ruwi' nima'q. ⁸ Ronoje k'u ruq'ijol re ri tzij u'anom re ri ya'b'al rib' panuq'ab' Ri'in, ri' panuq'ab' Ri'in k'owi.

⁹ We k'o junoq xaqik'ate't kakam pa k'owi rachi u'anom tzij re yab'al rib' panuq'ab' Ri'in, ri' e kuch'ulaj ruwi' rachi uya'om rib' panuq'ab'. Ri ku'ano e karoye'ej wuqub' q'ij, tek'uchiri' kuq'at ruwi', cha' utz kaqib' chinuwach Ri'in. ¹⁰ Che k'u ruwajxaq (8°) q'ij e kuk'am lo che raj q'atisan qasa'n keb' xmukur o keb' raltaq ko palomax. Wa' e kuk'am lo che ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib'. ¹¹ E raj q'atisan qasa'n kuk'am jun chike ri tz'ikin re kukamisaj chinuwach Ri'in re tojob'al re ri mak yey ri jun chik qasa'n re kuya chinuwach re kaporoxik. Cha' jek'ula' kuya wa' re tojob'al ri xmakun wi echiri' xk'o'ji' putzal ri anima'. Ek'u la' la q'ij wi e kuya tanchi luwar kak'iy ruwi' yey jela e kuya' tanchi rib' panuq'ab' Ri'in. ¹² Kujeq tanchi k'ak' ruq'ijol re ri yab'al rib' panuq'ab' Ri'in. Kukamisaj k'u jun b'exex k'o jun junab' che, re kuya'o re tojob'al ri mak xrequelej chinuwach Ri'in; ma ri nab'e uq'ijol na jinta k'o xe'eloq ruma ri xuch'ulaj rib' ruk' ruwi'.

¹³ E wa' wa kamb'i'ij e pixab'anik puwi' ri tikawex ku'an tzij re kuya rib' panuq'ab' Ri'in, echiri' kuk'is ruq'ijol: kak'un che ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib'. ¹⁴ Kuk'am k'u lo chinuwach Ri'in, jun q'apoj b'exex ma' k'o jun junab' che yey choom uwach. Wa' re kaya' chinuwach Ri'in re kaporoxik. Yey kuk'am lo jun chik q'apoj b'exex ati' k'o jun junab' che

^t5:24 E rixoq kutijb'i ri ya' k'a re ri tzij re k'axk'olil, wa' na re ta juna mal, e re k'utub'al re chwach ri DIOS we aj mak o na aj mak taj.

^u5:25 Wa' wa qasa'n jewa' kaq'atisaxik, ma e ke'eloq chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ kaya' wi.

^v6:2 Pa hebreo ri kab'i'x *Nazareo* che, e junoq *ya'tal puq'ab' ri DIOS*. Yey ri kaq'alajin wi uwach e ma na kuq'at ta ruwi' yey na kutij ta vino yey ya' re q'ab'arik. (Num. 6:2-5; Jue 13:4-5; 1 S 1:1; Hch. 18:18).

yey choom uwach, re kakamisax chinuwach re tojob'al re ri mak. Yey kuk'am lo jun chik b'exex ma', choom uwach; re ri qasa'n re ri utzil chomal.¹⁵ Jenela', kuya jun qasa'n re jun chakach re pam, wa' 'anatal ruk' chomilaj harina, na junta levadura che yey yoq'om upa ruk' aceite. Yey kuya qasa'n re pam watz'atz' na junta levadura che kojom aceite puwi, wa' rachb'ilam rib' ruk' ri trigo yey ruk' ri vino.¹⁶ E raj q'atisan qasa'n e kuya ronoje wa' panuq'ab' Ri'in: Kukamisaj rawaj re ri qasa'n re tojob'al re ri mak yey kuya rawaj chinuwach re kaporoxik.¹⁷ Tek'uchiri' kukamisaj ri b'exex ma' re ri qasa'n re ri utzil k'oleem chinuwach Ri'in, kuq'atisaj junam ruk' ri chakach re ri pam na junta levadura che, junam ruk' ri qasa'n re ri chomilaj harina yey ri vino.¹⁸ Ek'u ri tikawex u'anom tzij re kuya rib' panuq'ab' Ri'in, che ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib' kujos b'i ronoje ruwi', wa' e ri uya'om panuq'ab' Ri'in. Kuk'am k'u ruwi' xujos b'i yey kuk'aq chupa ri q'aaq' kaqa'w chuxe' ri qasa'n re ri utzil chomal.¹⁹ Tek'uchiri' raj q'atisan qasa'n kuk'am jun ra' tzakital chik re ri b'exex ma'; kuk'am jun pam na junta levadura che chupa ri chakach yey jun pam watz'atz' e la' na junta levadura che yey kuya k'u puq'ab' ri tikawex u'anom ri tzij echiri' uq'atom chi ruwi' ya'tal panuq'ab' Ri'in.²⁰ Raj q'atisan qasa'n kuyak wa' wa qasa'n chinuwach Ri'in,^w ronoje wa' e ya'tal panuq'ab' e uwach re raj q'atisan qasa'n. Yey jenela' kaya'i' che rire ruwu'k'u'x yey ri ra' rawaj. Tek'uchiri', ri tikawex u'anom tzij re kuya rib' panuq'ab' Ri'in, utz chik kutij ri vino.

²¹ Ek'u taq pixab'anik wa' re ri kab'i'x nazareo che; ke'eloq e ri tikawex ku'an jun tzij re kuya rib' panuq'ab' Ri'in. E taq qasa'n wa' kuya chinuwach yey chwi wa' utz kuya jujun chik qasa'n e chirij ri kuch'ij uya'ik. E chirij ri kuya' uchi' che e jela' ri ku'an ri pixab'anik che ri yab'al rib' panuq'ab' Ri'in» xcha'.

Ri utzil chomalil kuya raj q'atisan qasa'n

²² Ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés yey jewa' xub'i'ij che: ²³ «Ch'a'ta kuk' ri Aarón yey kuk' taq ruk'ajol yey chab'i'ij wa' chike: Jewa' ru'anik ki'ano echiri' kiya ri utzil chomalil pakiwi' ri tinamit Israel, jewa' kib'i'ij:

²⁴ «Ri QAJAWAL JEHOVÁ chuya'a lo paw'i ri'at ri utzil uchomalil re Rire,

yey chatuch'ujej ri'at,

²⁵ Ri QAJAWAL JEHOVÁ lik chuk'ulu uk'u'x rak'aslemal yey chunimarisaj lo paw'i ri k'axnab'al uk'u'x re Rire.

²⁶ Ri QAJAWAL JEHOVÁ chatrila lo ri'at ruk' ri rutzil uk'u'x yey chuya'a lo chawe, cha' katk'asi' ruk' ri utzil k'oleem re Rire».

²⁷ Jek'ula' ukuxtaxik ri nub'i' kaki'an pakiwi' raj Israel, ri Aarón yey taq ruk'ajol rire, cha' jek'ula' Ri'in kanya ri utzil chomalil pakiwi' rike» xcha'.

Números 7

Ri qasa'n re echiri' kaya' ri Tabernáculo puq'ab' ri QAJAWAL JEHOVÁ

¹ Echiri' ri Moisés xuk'is u'anik ri Tabernáculo,^x xuq'ej aceite che junam ruk' ronoje ri kajawax chupa wa' yey jela' xuya puq'ab' ri DIOS. Yey jenela' xu'an che raltar yey taq ri b'itaq sa'ch kajawax che wa'. ² Tek'uchiri' e taq rajwach ke ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Israel, wa' e taq ri kiquaw ri ja k'olib'al, ri xetob' che u'anik ri ajilanik xkik'am lo ri kiquasa'n chwa ri QAJAWAL. ³ Xkiya k'u chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ re kiquasa'n, waqib' chi kareta ch'uqutal uwi' yey kab'lajuj chi b'oyexab', e ke'eloq kakab' chi aj k'amal wach xkiya jun kareta, yey chikijujunal xkiya jujun b'oyex. Ronoje k'u wa' xkiya chwach ri Tabernáculo.

⁴ Xch'a't k'u ri QAJAWAL JEHOVÁ ruk' ri Moisés yey jewa' xub'i'ij che: ⁵ «Chak'ama wa' wa qasa'n chike rike, cha' kachapab'ex^y che ri chak ka'an chupa ri Tabernáculo. Chaya'a pakiq'ab' raj levita chikijujunal e chirij taq ri kichak kaki'ano» xcha'.

⁶ Ek'u ri Moisés xuk'am taq ri kareta yey ri b'oyexab' yey xuya pakiq'ab' raj levita. ⁷ Chike ri ralk'o'al ri Gersón xuya ka'ib' (2) kareta yey kajib' (4) b'oyexab' e chirij taq ri kichak kaki'ano. ⁸ Chike ri ralk'o'al ri Merari, xuya kajib' kareta (4) yey wajxaqib' (8) b'oyexab', e chirij taq ri kichak kaki'ano. Ri k'amal kiwach e ri Itamar ruk'ajol ri Aarón, raj q'atisan qasa'n. ⁹ No'j ek'u chike ri ralk'o'al ri Coat na junta k'o xuya chike, ma e

^w6:20 Wa' wa qasa'n e mismo ri kach'a't puwi' chiri' pa Ex. 29:24.

^x7:1 Ri kub'i'ij wara e mismo uq'ijol u'anik ri Tabernáculo ri kariqitaj chupa ri Ex. 40.17.

^y7:5 E taq wa' wa kareta yey b'oyexab' kajawax re kakik'am b'i ri b'itaq re ri Tabernáculo, wa' e ri lik aal pacha' ri raqan re katikik, ri che' re chapab'al re yey ri che' re kaq'eb'ax che.

kakitelej b'i chwi kiteleb' ri b'itaq sa'ch loq'olaj uwach.

Ri kiqasa'n ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Judá

¹⁰ Ek'u taq rajwach ke ri tinamit xkik'am b'i ri kiqasa'n yey xkiya chwi raltar echiri' xya'i' raltar puq'ab' ri DIOS. ¹¹ Yey ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Moisés: «Chujujunal q'iij jun chike ri e ajwach re ri familia chuk'ama b'i ri kiqasa'n re yab'al raltar panuq'ab' Ri'in» xcha'.

¹² Ri nab'e q'iij ri xuya ruqasa'n e ri Naasón, uk'ajol ri Aminadab, ajwach ke ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Judá. ¹³ Ruqasa'n xuya'o e jun (1) plato re plata^z kajib' (4) libra ra'lal yey jun (1) xaro re plata^a ka'ib' (2) libra ra'lal, wa' e chirij ri pwaq kachapab'ex chupa ri Tabernáculo. Ukab'ichal k'olib'al nojinaq che chomilaj harina yoq'om aceite chupa re ri qasa'n. ¹⁴ Chwi k'u wa' xuya jun (1) nimalaj kuchara re oro wo'ob' (5) onza ra'lal,^b lik nojinaq che incienso. ¹⁵ Yey e taq rawaj re keporoxik kaya' chwach ri QAJAWAL, e xuya (1) jun toro, jun (1) b'exex ma', jun (1) b'exex jun junab' k'o che. ¹⁶ Yey e rawaj re kakamisax chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ re ri tojob'al re ri mak, e xuya jun (1) kaprux ma'. ¹⁷ Yey che ri qasa'n re rutzil k'oleem xuya ka'ib' (2) b'oyexab', (5) wo'ob' b'exex mama'ib', wo'ob' (5) kaprux mama'ib' yey wo'ob' (5) b'exex jun junab' k'o chike. Wa' e qasa'n xuya ri Naasón uk'ajol ri Aminadab.

Ri kiqasa'n ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Isacar

¹⁸ Che ri uka'm q'iij ri xuya qasa'n e ri Natanael uk'ajol ri Zuar, ajwach re ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Isacar. ¹⁹ Ri qasa'n^c re rupamilia xuya'o e jun (1) plato re plata kajib' (4) libra ra'lal yey jun xaro re plata ka'ib' (2) libra ra'lal, wa' e chirij ri pwaq kachapab'ex chupa ri Tabernáculo. Ukab'ichal k'olib'al nojinaq che chomilaj harina yoq'om aceite chupa re ri qasa'n. ²⁰ Chwi k'u wa' xuya jun nimalaj kuchara re oro wo'ob' (5) onza ra'lal, lik nojinaq che incienso, ²¹ Yey e taq rawaj re keporox chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ, e xuya jun (1) toro, jun (1) b'exex ma', jun (1) b'exex

jun junab' k'o che. ²² Yey e rawaj re kakamisax chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ re tojob'al re ri mak, e xuya jun (1) kaprux ma'. ²³ Yey re ri qasa'n re rutzil choomal xuya ka'ib' (2) toro'ib', wo'ob' (5) b'exex mama'ib', wo'ob' (5) kaprux mama'ib' yey wo'ob' (5) b'exex jun (1) junab' k'o chike. Wa' e qasa'n xuya ri Natanael ruk'ajol ri Zuar.

Ri kiqasa'n ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Zabulón

²⁴ Che ri urox q'iij ri xuya ri qasa'n e ri Eliab, uk'ajol ri Helón, ajwach ke ri ralk'o'al ri Zabulón. ²⁵ Ri qasa'n re rupamilia xuya'o e jun (1) plato re plata kajib' (4) libra ra'lal yey jun (1) xaro re plata ka'ib' (2) libra ra'lal, wa' e chirij ri pwaq kachapab'ex chupa ri Tabernáculo. Ukab'ichal k'olib'al nojinaq che chomilaj harina yoq'om aceite chupa re ri qasa'n. ²⁶ Chwi k'u wa' xuya jun (1) nimalaj kuchara re oro wo'ob' (5) onza ra'lal, lik nojinaq che incienso, ²⁷ Yey e taq rawaj kaporox chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ, e xuya jun (1) toro, jun (1) b'exex ma', jun (1) b'exex jun junab' k'o che. ²⁸ Yey e rawaj kakamisax chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ re ri tojob'al re ri mak, e xuya jun (1) kaprux ma'. ²⁹ Yey e ri qasa'n re rutzil k'oleem xuya ka'ib' (2) toro'ib', wo'ob' (5) b'exex mama'ib', wo'ob' (5) kaprux mama'ib' yey wo'ob' (5) b'exex jun junab' k'o chike. Wa' e qasa'n xuya ri Eliab ruk'ajol ri Helón.

Ri kiqasa'n ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Rubén

³⁰ Che ri ukaj q'iij ri xuya ri qasa'n e ri Elisur uk'ajol ri Sedeur, ajwach ke ri ralk'o'al ri Rubén. ³¹ Ri qasa'n re rupamilia xuya'o e jun (1) plato re plata kajib' (4) libra ra'lal yey jun (1) xaro re plata ka'ib' (2) libra ra'lal, wa' e chirij ri pwaq kachapab'ex chupa ri Tabernáculo. Ukab'ichal k'olib'al nojinaq che chomilaj harina yoq'om aceite chupa re ri qasa'n. ³² Chwi k'u wa' xuya jun (1) nimalaj kuchara re oro wo'ob' (5) onza ra'lal, lik nojinaq che incienso. ³³ Yey e taq rawaj re keporox chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ, e xuya jun (1) toro, jun (1) b'exex ma', jun (1) b'exex jun junab' k'o che. ³⁴ Yey e rawaj kakamisax chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ re ri tojob'al re ri mak, e

^z7:13 Ri kub'i'ij wara e 130 siclos re plata pa hebreo. Ri ra'lal ri jun siclo e mey onza che ri qapajb'al waq'ij ora.

^a7:13 Wara kub'i'ij 70 siclos de plata pa hebreo. Ri ra'lal ri jun siclo e mey onza che ri qapajb'al waq'ij ora.

^b7:14 Wara kub'i'ij 10 siclos de plata pa hebreo. Ri ra'lal ri jun siclo e mey onza che ri qapajb'al waq'ij ora.

^c7:19 Chupa wa capítulo 7 re Números, kab'lajuj laj kach'a't puwi' wa' wa qasa'n. Yey xaqi jun kub'i'ij puwi ri ra'lal ri plato, ri xaro yey ri nimalaj kuchara. Wa' kariqitaj che rujeqeb'al ub'i'ixikil taq ri versículos re taq ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Israel.

xuya jun (1) kaprux ma'. ³⁵ Yey re ri qasa'n re rutzil k'oleem xuya ka'ib' (2) toro'ib', wo'ob' (5) b'exex mama'ib', wo'ob' (5) kaprux mama'ib' yey wo'ob' (5) b'exex jun (1) junab' k'o chike. Wa' e qasa'n xuya ri Elisur ruk'ajol ri Sedeur.

Ri kiqasa'n ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Simeón

³⁶ Che ri uro' (5°) q'iij ri xuya ri qasa'n e ri Selumiel, uk'ajol ri Zurisadai, ajwach ke ri ralk'o'al ri Simeón. ³⁷ Ri qasa'n re rupamilia xuya'o e jun (1) plato re plata kajib' (4) libra ra'lal yey jun (1) xaro re plata ka'ib' (2) libra ra'lal, wa' e chirij ri pwaq kachapab'ex chupa ri Tabernáculo. Ukab'ichal k'olib'al nojinaq che chomilaj harina yoq'om aceite chupa re ri qasa'n. ³⁸ Chwi k'u wa' xuya jun (1) nimalaj kuchara re oro wo'ob' (5) onza ra'lal, lik nojinaq che incienso, ³⁹ Yey e taq rawaj kaporox chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ, e xuya jun (1) toro, jun (1) b'exex ma', jun (1) b'exex jun (1) junab' k'o che. ⁴⁰ Yey e rawaj kakamisaj chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ re ri tojob'al re ri mak, e xuya jun (1) kaprux ma'. ⁴¹ Yey re ri qasa'n re rutzil k'oleem xuya ka'ib' (2) toro'ib', wo'ob' (5) b'exex mama'ib', wo'ob' (5) kaprux mama'ib' yey wo'ob' (5) b'exex jun junab' k'o chike. Wa' e qasa'n xuya ri Selumiel ruk'ajol ri Zurisadai.

Ri kiqasa'n ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Gad

⁴² Che ruwaq (6°) q'iij ri xuya ri qasa'n e ri Eliasaf uk'ajol ri Deuel, ajwach ke ri ralk'o'al ri Gad. ⁴³ Ri qasa'n re rupamilia xuya'o e jun (1) plato re plata kajib' (4) libra ra'lal yey jun xaro re plata ka'ib' (2) libra ra'lal, wa' e chirij ri pwaq kachapab'ex chupa ri Tabernáculo. Ukab'ichal k'olib'al nojinaq che chomilaj harina yoq'om aceite chupa re ri qasa'n. ⁴⁴ Chwi k'u wa' xuya jun (1) nimalaj kuchara re oro wo'ob' (5) onza ra'lal, lik nojinaq che incienso. ⁴⁵ Yey e taq rawaj kaporox chwach ri QAJAWAL, e xuya jun (1) toro, jun (1) b'exex ma', jun (1) b'exex jun junab' k'o che. ⁴⁶ Yey e rawaj kakamisax chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ puk'axel ruk'aslemal raj mak, e xuya jun kaprux ma'. ⁴⁷ Yey re ri qasa'n re rutzil k'oleem xuya (2) ka'ib' toro'ib', wo'ob' (5) b'exex mama'ib', wo'ob' (5) kaprux mama'ib' yey wo'ob' (5) b'exex jun junab' k'o chike. Wa' e qasa'n xuya ri Eliasaf ruk'ajol ri Deuel.

Ri kiqasa'n ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Efraín

⁴⁸ Che ri uwuq (7°) q'iij ri xuya ri qasa'n e ri Elisama uk'ajol ri Amiud, ajwach ke ri ralk'o'al ri Efraín. ⁴⁹ Ri qasa'n re rupamilia xuya'o e jun (1) plato re plata kajib' (4) libra ra'lal yey jun xaro re plata ka'ib' (2) libra ra'lal, wa' e chirij ri pwaq kachapab'ex chupa ri Tabernáculo. Ukab'ichal k'olib'al nojinaq che chomilaj harina yoq'om aceite chupa re ri qasa'n. ⁵⁰ Chwi k'u wa' xuya jun (1) nimalaj kuchara re oro wo'ob' (5) onza ra'lal, lik nojinaq che incienso. ⁵¹ Yey e taq rawaj xuya chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ re kaporoxik e xuya jun (1) toro, jun (1) b'exex ma', jun (1) b'exex jun junab' k'o che. ⁵² Yey e rawaj xukamisaj chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ re ri tojob'al re ri mak, e xuya jun (1) kaprux ma'. ⁵³ Yey re ri qasa'n re rutzil k'oleem xuya ka'ib' (2) b'oyexab', wo'ob' (5) b'exex mama'ib', wo'ob' (5) kaprux mama'ib' yey wo'ob' (5) b'exex jun junab' k'o chike. Wa' e qasa'n xuya ri Elisama ruk'ajol ri Amiud.

Ri kiqasa'n ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Manasés

⁵⁴ Che ri uwajxaqib' (8°) q'iij ri xuya ri qasa'n e ri Gamaliel uk'ajol ri Pedasur, ajwach ke ri ralk'o'al ri Manasés. ⁵⁵ Ri qasa'n re rupamilia xuya'o e jun (1) plato re plata kajib' (4) libra ra'lal yey jun (1) xaro re plata ka'ib' (2) libra ra'lal, wa' e chirij ri pwaq kachapab'ex chupa ri Tabernáculo. Ukab'ichal k'olib'al nojinaq che chomilaj harina yoq'om aceite chupa re ri qasa'n. ⁵⁶ Chwi k'u wa' xuya jun nimalaj kuchara re oro wo'ob' onza ra'lal, lik nojinaq che incienso. ⁵⁷ Yey e taq rawaj kaporox chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ, e xuya jun (1) toro, jun (1) b'exex ma', jun (1) b'exex jun junab' k'o che. ⁵⁸ Yey e rawaj kakamisaj chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ re ri tojob'al re ri mak, e xuya jun (1) kaprux ma'. ⁵⁹ Yey re ri qasa'n re rutzil k'oleem xuya ka'ib' (2) toro'ib', wo'ob' (5) b'exex mama'ib', wo'ob' (5) kaprux mama'ib' yey wo'ob' (5) b'exex jun (1) junab' k'o chike. Wa' e qasa'n xuya ri Gamaliel ruk'ajol ri Pedasur.

Ri kiqasa'n ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Benjamín

⁶⁰ Che ri ub'elej (9°) q'iij ri xuya ri qasa'n e ri Abidán, uk'ajol ri Gedeón, ajwach ke ri ralk'o'al ri Benjamín. ⁶¹ Ri qasa'n re rupamilia xuya'o e jun plato re plata kajib' (4) libra ra'lal yey jun

(1) xaro re plata ka'ib' (2) libra ra'lal, wa' e chirij ri pwaq kachapab'ex chupa ri Tabernáculo. Ukab'ichal k'olib'al nojinaq che chomilaj harina yoq'om aceite chupa re ri qasa'n. ⁶² Chwi k'u wa' xuya jun (1) nimalaj kuchara re oro wo'ob' (5) onza ra'lal, lik nojinaq che incienso. ⁶³ Yey e taq rawaj kaporox chwach ri QAJAWAL, e xuya jun (1) toro, jun (1) b'exex ma', jun (1) b'exex jun junab' k'o che. ⁶⁴ Yey e rawaj xukamisaj chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ re tojob'al re ri mak, e xuya jun (1) kaprux ma'. ⁶⁵ Yey re ri qasa'n re rutzil k'oleem xuya ka'ib' (2) toro'ib', wo'ob' (5) b'exex mama'ib', wo'ob' (5) kaprux mama'ib' yey wo'ob' (5) b'exex jun (1) junab' k'o chike. Wa' e qasa'n xuya ri Abidán ruk'ajol ri Gedeoni.

Ri kiqasa'n ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Dan

⁶⁶ Che ri ulajuj (10°) q'iiij ri xuya ri qasa'n e ri Ahiezer uk'ajol ri Amisadai, ajwach ke ri ralk'o'al ri Dan. ⁶⁷ Ri qasa'n re rupamilia xuya'o e jun (1) plato re plata kajib' (4) libra ra'lal yey jun (2) xaro re plata ka'ib' libra ra'lal, wa' e chirij ri pwaq kachapab'ex chupa ri Tabernáculo. Ukab'ichal k'olib'al nojinaq che chomilaj harina yoq'om aceite chupa re ri qasa'n. ⁶⁸ Chwi k'u wa' xuya jun nimalaj kuchara re oro wo'ob' (5) onza ra'lal, lik nojinaq che incienso. ⁶⁹ Yey e taq rawaj xuporoj chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ, e xuya jun (1) toro, jun (1) b'exex ma', jun (1) b'exex jun (1) junab' k'o che. ⁷⁰ Yey e rawaj kakamisax chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ re tojob'al re ri mak, e xuya jun kaprux ma'. ⁷¹ Yey re ri qasa'n re rutzil k'oleem xuya ka'ib' (2) b'oyexab', wo'ob' (5) b'exex mama'ib', wo'ob' (5) kaprux mama'ib' yey wo'ob' (5) b'exex jun (1) junab' k'o chike. Wa' e qasa'n xuya ri Ahiezer ruk'ajol ri Amisadai.

Ri kiqasa'n ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Aser

⁷² Che ri junlajuj (11°) q'iiij ri xuya ri qasa'n e ri Pagiel uk'ajol ri Ocrán, ajwach ke ri ralk'o'al ri Aser. ⁷³ Ri qasa'n re rupamilia xuya'o e jun (1) plato re plata kajib' (4) libra ra'lal yey jun (1) xaro re plata ka'ib' (2) libra ra'lal, wa' e chirij ri pwaq kachapab'ex chupa ri Tabernáculo. Ukab'ichal k'olib'al nojinaq che chomilaj harina yoq'om aceite chupa re ri qasa'n. ⁷⁴ Chwi k'u wa' xuya jun nimalaj kuchara re oro wo'ob' (5) onza ra'lal, lik nojinaq che incienso. ⁷⁵ Yey e taq rawaj

kaporox chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ, e xuya jun (1) toro, jun (1) b'exex ma', jun (1) b'exex jun (1) junab' k'o che. ⁷⁶ Yey e rawaj kakamisax chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ re tojob'al re ri mak, e xuya jun (1) kaprux ma'. ⁷⁷ Yey re ri qasa'n re rutzil k'oleem xuya ka'ib' (2) toro'ib', wo'ob' (5) b'exex mama'ib', wo'ob' (5) kaprux mama'ib' yey wo'ob' (5) b'exex jun (1) junab' k'o chike. Wa' e qasa'n xuya ri Pagiel ruk'ajol ri Ocrán.

Ri kiqasa'n ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Neftalí

⁷⁸ Che ri ukab'lajuj (12°) q'iiij ri xuya ri qasa'n e ri Ahira uk'ajol ri Enán, ajwach ke ri ralk'o'al ri Neftalí. ⁷⁹ Ri qasa'n re rupamilia xuya'o e jun plato re plata kajib' (4) libra ra'lal yey jun (1) xaro re plata ka'ib' (2) libra ra'lal, wa' e chirij ri pwaq kachapab'ex chupa ri Tabernáculo. Ukab'ichal k'olib'al nojinaq che chomilaj harina yoq'om aceite chupa re ri qasa'n. ⁸⁰ Chwi k'u wa' xuya jun nimalaj kuchara re oro wo'ob' (5) onza ra'lal, lik nojinaq che incienso. ⁸¹ Yey e taq rawaj kaporox chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ, e xuya jun (1) toro, jun (1) b'exex ma', jun (1) b'exex jun (1) junab' k'o che. ⁸² Yey e rawaj kakamisax chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ re tojob'al re ri mak, e xuya jun (1) kaprux ma'. ⁸³ Yey re ri qasa'n re rutzil choomal xuya ka'ib' (2) toro'ib', wo'ob' (5) b'exex mama'ib', wo'ob' (5) kaprux mama'ib' yey (5) wo'ob' b'exex jun (1) junab' k'o chike. Wa' e qasa'n xuya ri Ahira ruk'ajol ri Enán.

K'isb'al re wa'

⁸⁴ E taq qasa'n wa' xkiya taq rajwach ke taq ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Israel echiri' xkiya raltar puq'ab' ri DIOS: Kab'lajuj (12) plato re plata, kab'lajuj (12) nimaq laq re plata, yey (12) kab'lajuj nimaq kuchara re oro. ⁸⁵ Chujujunal plato re plata kajib' (4) libra ra'lal, chujujunal xaro re plata ka'ib' (2) libra ra'lal. Ronoje k'u ri ra'lal ri plata che taq wa' wa' k'olib'al xu'ana 72 libra,^d wa' e chirij ri pwaq kachapab'ex chupa ri Tabernáculo. ⁸⁶ Chi ronoje ri kab'lajuj (12) nimaq kuchara re oro ri nojinaq che incienso, xu'ana oxib' (3) libra ra'lal,^e wa' e chirij ri pwaq kachapab'ex chupa ri Tabernáculo. ⁸⁷ Konoje rawaj re kiqasa'n ri xeya' chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ re kaporoxik xeb'u'ana e kab'lajuj (12) chi toro, kab'lajuj (12) b'exex mama'ib', (12)

^d7:85 Pa hebreo wa' e 2,400 siclos. Ma ri jun siclo mey onza k'o che ri qapajib'al ri'oj waq'ij ora.

^e7:86 Pa hebreo wa' e 120 siclos re oro. Ma e ri jun siclo mey onza k'o che ri qapajb'al ri'oj waq'ij ora.

kab'lajuj q'apo'j b'exex jun (1) junab' k'o chike. Yey ri xekamisax chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ re tojob'al re ri mak xeb'u'ana e kab'lajuj kaprux e mama'ib'. ⁸⁸Xeya' k'u 24 toro'ib', 60 b'exex mama'ib' yey e 60 ri b'exex jun junab' k'o chike, konoje wa' e xajawaxik re ri qasa'n re rutzil chomal. Ronoje wa' wa qasa'n xajawaxik echiri' xya'i' raltar puq'ab' ri DIOS.

⁸⁹Echiri' ri Moisés kok b'i chupa ri Tabernáculo re kech'a't ruk' ri DIOS, kuta ruqul ri DIOS kach'a't chuxo'lib'al ri keb' querubines e k'o puwi ri utz'apib'al ri Kaxa re ri Luwar re Kuyub'al mak. Jek'ula' ri DIOS kach'a't ruk' ri Moisés.

Números 8

Taqanik puwi' ri tzuk'ulib'al q'aaq'

¹Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés yey jewa' xub'i'ij che: ²«Jewa' chab'i'ij che ri Aarón: Echiri' katzij ri wuqub' raltaq ko uk'olib'al aceite re tzijib'al q'aaq', e ri ka'an che e kitzu'nisaj ri q'aaq' chwach pa e k'owi» xcha'. ³Jek'ula' xu'an ri Aarón. Xuyijib'a' ri wuqub' raltaq ko uk'olib'al aceite re tzijib'al, e la' junam ketzu'n chwach pa ri e k'owi. ⁴Ronoje rutzuk'ulib'al ri q'aaq', elinaq lo che ri chapab'al lo re ruxe' yey kopon k'a pa wiqital wi che kotz'i'j, 'anatal ruk' oro ch'ayital uwi' ruk' martillo. Jela' x'an che pacha' ru'anik xuk'ut ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Moisés.

Ri yab'al kib' raj levita puq'ab' ri DIOS

⁵Ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés yey jewa' xub'i'ij che: ⁶«E chikixo'lib'al raj Israel cheb'acha'a raj levita yey cha'ana ri josq'inik chike cha' utz keqib' chinuwach Ri'in. ⁷Jek'uwa' ka'an che ri kijosq'ikil: Kamak'ama' ya' pakiwi' ruk' ri loq'olaj ya' re josq'inik.^f Tek'uchiri' kakijos ri kismal che ronoje ri ki-cuerpo, ek'u rike kakich'aj ri kiq'uu', cha' jela' utz keqib' chinuwach Ri'in. ⁸Tek'uchiri' kakik'am jun toro, rachb'i'il ri qasa'n re ri chomilaj harina yoq'om aceite chupa, ek'u ri'at Moisés kak'am jun chik toro, wa' e taq awaj kakikamisaj rike chinuwach Ri'in re ri tojob'al re ri mak. ⁹Yey keb'asik'ij k'u raj levita cha' keqib' pan che ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib', yey kamol kichi' konoje ri tinamit Israel. ¹⁰Ek'uchiri' eqib'inaq chi raj levita chinuwach Ri'in, ek'u ri tinamit

Israel kakiya ri kiq'ab' pakiwi raj levita. ¹¹Ek'u ri Aarón ruk' ruq'ab' uyakom chikaj, keb'uya raj levita chinuwach Ri'in. Jela' ru'anik pacha' ka'an che ri jun qasa'n echiri' kayak chinuwach Ri'in. Yey jek'ula' raj levita kekanaj kanoq e la' e waj chak Ri'in. ¹²Tek'uchiri' taq raj levita kakiya ri kiq'ab' pakiwi ri toro'ib'. Jun chike wa' kakamisaj chinuwach Ri'in re tojob'al re ri mak; yey ri jun chik e ri kaya chinuwach Ri'in re kaporoxik, wa' ka'ano re tojob'al ke raj levita. ¹³Yey keb'aya k'u raj levita chwach ri Aarón yey chikiwach ruk'ajol yey keb'aya k'u chinuwach Ri'in jela' pacha' ri ka'an che ri jun qasa'n kayak chikaj. ¹⁴Jek'ula' e keb'acha' raj levita chikixo'lib'al ri tinamit Israel cha' keb'u'an e We'in. ¹⁵Chwi k'u wa' kepe raj levita re keb'olchakun chupa ri Tabernáculo re Molob'al ib', ma eb'ajosq'im chik yey xa'an chike pacha' e jun qasa'n re kayak chikaj echiri' xeb'aya chinuwach Ri'in. ¹⁶Ma chikixo'lib'al konoje raj Israel, raj levita e we'in. Rike nu'anom we'in chike pakik'axel konoje ratzixelab' alab'o e aj Israel. ¹⁷Ma e We'in konoje ri nab'e kalk'o'al e alab'o ke raj Israel. Jela' u'anom kuk' ri tikawex yey jenela' e We'in ri nab'e kal rawaj keb'alaxik. Ma e u'anom lo wa' chwi xekam ri nab'e kalk'o'al raj Egipto, xeb'enucha' e we'in konoje ri atzixelab' e alab'o aj Israel. ¹⁸Ek'u xeb'enuk'am konoje raj levita pakik'axel ratzixelab' e alab'o chike raj Israel. ¹⁹E nuya'om k'u Ri'in raj levita pacha' e jun sipanik che ri Aarón, cha' jek'ula' kaki'an ri nuchak pakik'axel raj Israel chupa ri Tabernáculo re Molob'al ib'. Yey keya' k'u chinuwach Ri'in pacha' e jun qasa'n puk'axel ri kik'aslem raj Israel; cha' jela' na kantaq ta lo k'axlaj yab'il re kamik uwach pakiwi raj Israel, echiri' rike keqib' chupa ri Tabernáculo» xcha'.

²⁰Ek'u ri Moisés, ri Aarón, yey konoje ri tinamit Israel e xki'an kuk' raj levita janipa ri taqanik xuya ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Moisés pakiwi raj levita. Jek'ula' xki'an ri tinamit Israel kuk' raj levita. ²¹Raj levita e xkijosq'ij kib' yey xkich'aj ri kiq'uu'. Tek'uchiri' ri Aarón xuyak ruq'ab' chikaj re xeb'uya chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ raj levita cha' e jun qasa'n chwach Rire. Yey xeb'ukamisaj rawaj chwa ri QAWAJAL re tojob'al re ri kimak. ²²Chwi k'u ri' wa', raj levita xkijeq ri kichak chupa ri Tabernáculo re Molob'al ib'. Xki'an k'u ri kichak ruk' ri kitaqanik ri Aarón yey taq ruk'ajol ri Aarón. E xki'an kuk' raj levita janipa ri taqanik

^f8:7 E ruyijib'axik wa' wa ya' re josq'inik k'o chupa ri capítulo 19 re ri libro re Levítico.

xuya ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Moisés pakiwi rike.

²³ Tek'uchiri' ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés jewa' xub'i'ij che: ²⁴ «Raj levita 25 chi ri kijunab' e la' paqal kiwach, keb'ok ri' che ri chak chupa ri Tabernáculo re Molob'al ib'. ²⁵ No'j ek'uchiri' keb'opon pa 50 ri kijunab', ri' na kechakun ta chi che ri chak chupa ri Tabernáculo. ²⁶ Chwi wa' wa kijunab' e utz kekito' ri kachb'i'il re kakichajij ri luwar, no'j na pakiq'ab' ta chi k'owi ri chak. Jek'ula' uyijib'axik keb'a'an raj levita chwi ri kichak» xcha ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Moisés.

Números 9

Ru'anik ka'an ri nimaq'ij re ri Pascua

¹ Tek'uchiri' xch'a't ri QAJAWAL JEHOVÁ ruk' ri Moisés che ri luwar katz'intz'otik re ri Sinaí, che ri nab'e iik' che ruka'm junab' chwi kelik lo raj Israel chila' Egipto, yey jewa' xub'i'ij che: ² «E raj Israel kaki'an ri Nimaq'ij re Pascua chupa ruq'ijol q'atital wi. ³ Kaki'an wa' wa nimaq'ij pa ukajlajuj (14°) q'ij che wa' wa iik' oj k'owi, kaki'an k'u wa' putzaqib'al q'ij. Yey jela' kaki'an che pacha' ri nutaqanik» xcha'.

⁴ Ek'u ri Moisés xeb'utaq raj Israel cha' kaki'an ri nimaq'ij re ri Pascua. ⁵ Xki'an k'u ri Pascua, putzaqib'al q'ij chupa ri kajlajuj q'ij che ri nab'e iik'. Chiri' xki'an wi che ri luwar katz'intz'otik re ri Sinaí. Jela' xki'an raj Israel che pacha' ronoje ri ub'i'im ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Moisés.

⁶ No'j e k'o k'u jujun, e chirij ri kub'i'ij ri taqanik xkich'ulaj kib' ruma xkichap jun anima'; yey ruma la' na utz taj kaki'an ri Nimaq'ij Pascua. E wa' wa tikawex xeb'ek ruk' ri Moisés yey ri Aarón yey jewa' xe'kib'i'ij chike: ⁷ —E ri'oj, na utz ta kojq'ib' chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ ruma xqachap jun anima'. Ek'u ri' wo'ora, na ub'e taj we ruma wa', na kaya' ta luwar chiqe ri'oj kaqaya ri qasa'n chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ chupa ruq'ijol, junam kuk' ri tinamit Israel —xecha'.

⁸ Ri Moisés jewa' xuk'ul uwach chike: —Chiwoye'ej na, ma kantz'onoj che ri QAJAWAL JEHOVÁ sa' ri kub'i'ij chiwe puwi wa' —xcha'.

⁹ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Moisés: ¹⁰ «Chab'i'ij chike raj Israel wa': We k'o

junoq chiwe, na utz ta kaqib' chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ ruma xuchap juna anima', o we b'enaq k'a naj, tob' k'u jela' ri', utz ku'an ri Nimaq'ij Pascua pa nub'i' Ri'in. ¹¹ No'j ek'u rike kaki'an ri nimaq'ij pa tzaqib'al q'ij chupa rukajlajuj q'ij che ruka'm iik'. Kakitij k'u ri q'apoj b'exex ruk' pam na jinta levadura che yey kakitij ruk' taq aq'ees k'a. ¹² Rike na jinta k'o kakik'ol kan che rawaj re chuka'm q'ij, yey na utz taj we kakiq'ep^h juna ub'aqil rawaj. E chi'ana chi utz wa' wa Nimaq'ij re Pascua jela' pacha' ru'anik nub'i'im Ri'in. ¹³ No'j we ri tikawex utz kaqib' chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ, yey na b'enaq ta ne k'a naj yey na karaj taj ku'an ri nimaq'ij re Pascua, ek'u ri' wa' kesax b'i chikixo'lib'al ri tinamit. Jek'uri'la', wa tikawex karequelej mak ruma wa', ma na xuya ta ruqasa'n chupa ruq'ijol wi, jela' pacha' ri utz'onom ri QAJAWAL JEHOVÁ.

¹⁴ Yey we k'o junoq chixo'lib'al na aj ta Israel, yey karaj rire ku'an ri Nimaq'ij Pascua pa nub'i' Ri'in, ri chirajawaxik che ku'an ronoje ri pixab'anik nub'i'im ka'anik. Wa' wa taqanik xa jun u'anom chike raj Israel yey chike ri na e ta aj Israel» xcha ri QAJAWAL JEHOVÁ.

Ri sutz' k'o puwi ri Tabernáculo

¹⁵ Chupa ri q'ij wi echiri' xyak ri Tabernáculo, e ri sutz' xuch'uq uwi'. Chwi k'u echiri' kok raq'ab' yey k'a pusaqrib'al kawinaqir puwi' pacha' chi q'aaq' e ri' k'o puwi ri Tabernáculo. ¹⁶ Ek'u la' xaqi jela' xu'ano: paq'ij e ri sutz' k'o puwi' yey ek'u ri chaq'ab' pacha' chi q'aaq' kayeni' puwi'. ¹⁷ Echiri' kayakataj ri sutz' puwi ri Tabernáculo, ri tinamit Israel kakijeq keb'inik. Yey ek'uchiri' katak'i' ri sutz', ri tinamit keb'uxlanik. ¹⁸ E chirij ri kub'i'ij ri QAJAWAL JEHOVÁ chike ri tinamit Israel rike e kaki'ano, we e ri kakijeq keb'inik o keb'uxlanik. Janipa chi q'ij ri sutz' k'o puwi' ri Tabernáculo, rike e ri' e k'o chiri' pa ri xeb'uxlan wi. ¹⁹ Echiri' ri sutz' kak'oji' puwi' ri Tabernáculo uk'iyal q'ij, e raj Israel kakikoj utzij ri QAJAWAL JEHOVÁ e ri' e k'o chiri'. ²⁰ We ri sutz' na naj ta uwach kakanaj kan puwi Tabernáculo; ri' na naj ta uwach e k'o rike chiri', jela' kaki'ano pacha' ri kub'i'ij ri QAJAWAL JEHOVÁ chike. Yey we ri QAJAWAL JEHOVÁ kataqan che kakiyak b'i kib', rike e kaki'an wa'. ²¹ K'o taq ku'an wi, e ri

⁸9:1 Wa' e mismo iik' re Abib k'o chupa Exodo 12.2.

^h9:12 Na kakiq'ep ta juna ub'aqil rawaj. Wa' k'o pa Ex 12.46; yey wa' e ub'ixik ka'an pa Jn 19.36. K'o pa Salmos 34.20; yey 1 Co 5.7.

sutz' xew chaq'ab' kakanaj kan puwi Tabernáculo yey pa usaqarib'al kayakatajik; ek'u ri tinamit kakijeq keb'inik. Yey echiri' jela' ku'ano, tob' chaq'ab' o paq'iij kayakataj ri sutz', e ri tinamit kakijeq keb'inik. ²²We ri sutz' kak'oji' puwi' ri Tabernáculo keb' oxib' q'iij, o jun iik', o jun junab', ri tinamit Israel jela' kek'oji' chiri'. No'j we ri sutz' kayakatajik, ek'u ri tinamit kakijeq keb'in rike. ²³Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ e Rire ri kab'i'n re echiri' keb'uxlanik, yey e Rire ri kab'i'n re echiri' keb'inik. Jek'ula', ri tinamit kakinimaj utzij rutaqanik ri QAJAWAL JEHOVÁ, e chirij janipa ri xb'i'x che ri Moisés.

Números 10

Ruchak taq ri trompeta re plata

¹Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés jewa' xub'i'ij che: ²«Cha'ana ka'ib' trompeta¹ re plata, ch'ayital uwi' ruk' martillo ka'an che. Wa' e kuriq uchak chawe re sik'ib'al ke ri tinamit yey re ub'i'ixikil chike echiri' keyakataj b'i re keb'ek. ³Echiri' kakich'awisaj ukab'ichal ri trompeta, konoje k'u ri tinamit kakimol kib' chuchi' ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib'. ⁴Yey echiri' xa jun ri trompeta kach'awisaxik; ri' e re molob'al kichi' awuk' ri'at Moisés taq ri e k'amal kiwach ri mutza'j e ralk'o'al kan ri tinamit Israel. ⁵Echiri' kach'awisax ri trompeta ri nab'e k'utub'al re ka'an b'enam yey katataj ne sik' ruk' wa', kakijeq k'u keb'in ri' ri e k'o pa releb'al q'iij che ri Tabernáculo. ⁶Ek'uchiri' kach'awisax chukalaj ri trompeta ri k'utub'al re ka'an b'enam yey katataj ne sik' ruk' wa', e kakijeq keb'in ri e k'o pa sur che ri Tabernáculo. ⁷Yey echiri' re kamol kichi' ri tinamit, ri' junwi uch'awisaxik ri trompeta ki'ano. ⁸Ek'u ri kekanaj kanoq re kakich'awisaj ri trompeta e raj q'atisan qasa'n, wa' e taq ruk'ajol ri Aarón. Wa' e jun taqanik kakanaj kan chiwe yey chike ri kilema'j iwalk'o'al ketajin loq.

⁹Echiri' ix k'o chi chupa rulew pa kixjeqi' wi yey kixel k'u b'i pa cha'o'j chikij ri tzel keb'ilow iwe; ri' e kich'awisaj ri trompeta ruk' sik'. Jek'ula' e Ri'in In IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix, kixk'un chinuk'u'x yey kixinkolob'ej pakiq'ab' ri tzel keb'ilow iwe ri'ix. ¹⁰Yey jenela' kich'awisaj trompeta echiri' kopon ri q'iij re ki'kotemal,

kich'awisaj echiri' ki'an nimaq'iij re jeqeb'al re ri k'ak' iik'. Yey kich'awisaj trompeta echiri' kiya ri qasa'n re kaporoxik yey echiri' kiya ri qasa'n re utzil choomal. Ruch'awib'al taq ri trompeta e kuxtab'al chwe Ri'in, ri tzij nu'anom iwuk', ma In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix» xcha'.

Ri tinamit Israel keb'el b'i chiri' Sinaí

¹¹Chupa ri q'iij 20, chupa ruka'm iik' che ruka'm junab' che ri kelik lo raj Israel pa ri tinamit Egipto, xyakataj k'u ri sutz' puwi ri Tabernáculo. ¹²Ri tinamit Israel xkiyak b'i kib' chiri' pa ri e k'owi che ri luwar katz'intz'otik re Sinaí. Ek'u ri sutz' xe'tak'ala k'a che ri luwar re Parán. ¹³Ek'u nab'e laj wa' xeb'el b'i chiri', jela' pacha' ri xub'i'ij ri QAJAWAL JEHOVÁ chike ruma ri Moisés. ¹⁴Yey ri xenab'ej chikiwach che wa b'enam e taq rachijab' e ajch'a'oj re ri tinamit Judá, e la' kuk'a'am ri ki-bandera. E ri k'amayom kiwach rachijab' e ri Naasón ruk'ajol ri Aminadab. ¹⁵E ri k'amayom kiwach rachijab' e ajch'a'oj re ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Isacar, e ri Natanael ruk'ajol ri Zuar. ¹⁶E ri k'amayom kiwach rachijab' e ajch'a'oj re ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Zabulón, e ri Eliab ruk'ajol ri Helón.

¹⁷Tek'uchiri' torom chi ri Tabernáculo, e ri kalk'o'al ri Gersón yey ri Merari, wa' e ri ya'tal pakiq'ab' kakik'am b'i; rike xkijeq k'u keb'inik.

¹⁸Tek'uchiri' xkijeq keb'in rachijab' e ajch'a'oj re ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Rubén e la' kuk'am ri ki-bandera. E ri k'amayom kiwach rachijab' e ri Elisur ruk'ajol ri Sedeur. ¹⁹E ri k'amayom kiwach rachijab' e ajch'a'oj re ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Simeón, e ri Selumiel, ruk'ajol ri Zurisadai. ²⁰E ri k'amayom kiwach rachijab' e ajch'a'oj re ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Gad e ri Eliasaf, ruk'ajol ri Deuel. ²¹Tek'uchiri' xkijeq keb'in raj Coat e ri' kuk'am b'i ri b'itaq sa'ch re ri Tabernáculo ya'tal puq'ab' ri QAJAWAL JEHOVÁ. Ma echiri' k'amaja' ne keb'opon rike, kayak pan ri Tabernáculo.

²²Tek'uchiri' xkijeq keb'in rachijab' e ajch'a'oj re ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Efraín e la' kuk'a'am ri ki-bandera. E ri k'amayom kiwach rachijab' e ri Elisama ruk'ajol ri Amiud. ²³E ri k'amayom kiwach rachijab' e ajch'a'oj re ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Manasés, e ri Gamaliel ruk'ajol ri Pedasur. ²⁴E ri k'amayom kiwach rachijab' e

¹10:2 Wa' wa jun trompeta junwi chwa ri re ruk'a' awaj. Wa' e jun trompeta jusuk' raqan, laj k'o 60 centímetro raqan, jela' pacha' ri xkichapab'ej raj Egipto. Wa' xchapab'ex chupa ri Templo xu'an ri Salomón 2 Cr 5.12.

ajch'a'oj re ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Benjamín e ri Abidán, ruk'ajol ri Gedeoni.

²⁵ K'isb'al re e xkijeq keb'in rachijab' e ajch'a'oj re ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Dan e la' kuk'a'am ri ki-bandera. Rike xek'oji' chikij konoje ri jujun chik familia re ri tinamit. E ri k'amayom kiwach rachijab' e ri Ahiezer ruk'ajol ri Amisadai. ²⁶ E ri k'amayom kiwach rachijab' e ajch'a'oj re ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Aser, e ri Pagiél ruk'ajol ri Ocrán. ²⁷ E ri k'amayom kiwach rachijab' e ajch'a'oj re ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Neftalí, e ri Ahira ruk'ajol ri Enán. ²⁸ E unuk'ik kib' wa' ri kib'enam rachijab' e ajch'a'oj re ri tinamit Israel, echiri' jachatal kipa chikijujunal familia. ²⁹ Ek'u ri Moisés jewa' xub'i'ij che rub'aluk Hobab ruk'ajol ri Rehuel aj Madián: —E ri'oj koje'ek chupa ri tinamit ri ub'i'tisim ri QAJAWAL JEHOVÁ chiqe. Katpek'u quk', yey ri'oj lik kaqa'an ri utz chawe, ma ri QAJAWAL JEHOVÁ ub'i'tisim chiqe e ku'an ri utz chiqe ri'oj oj aj Israel —xcha'.

³⁰ Ri Hobab xuk'ul uwach che ri Moisés: —Ja'i, na kine'ek taj, ma ri'in kwaj kine'ek pa ri nutinamit, chila' pa e k'owi ri watz-nuchaq' —xcha'.

³¹ No'j ri Moisés lik xelaj che jewa' xub'i'ij che: —Ma'an ko ri' mojaya kanoq. Ma ri'at lik aweta'am upa taq wa luwar pachawi utz koj'k'oji' wi che taq wa luwar katz'intz'otik, ek'u ri'at kak'am qawach. ³² Ma we xatpe quk', kak'ul awe janipa ri utzil chomalil ub'i'tisim ri QAJAWAL JEHOVÁ chiqe ri'oj —xcha'.

³³ Jek'ula' xeb'el b'i chiri' che ruwi juyub' Sinai yey xeb'in oxib' q'ij. Ri Kaxa re ri Tzij re ri QAJAWAL JEHOVÁ e nab'e b'i chikiwach che roxib' q'ij b'e, e la' e kak'utuw re ri luwar pa keb'uxlan wi rike. ³⁴ E chwi xeb'el lo ri tinamit pa ri e k'owi, ri sutz' re ri QAJAWAL JEHOVÁ e la' nab'e chikiwach paq'ij. ³⁵ E ri jutaq laj echiri' kab'in ri Kaxa re ri Tzij chikiwach rike, ri Moisés jewa' ruch'a'teem kub'i'ij:

«¡Yakataj La QAJAWAL JEHOVÁ!

E kikicha b'i kib' ri tzel keb'ilow e la, cheb'animaj chiwach La, ri lik tzel kakil La» xcha'.

³⁶ No'j ri jutaq laj echiri' ri Kaxa re ri Tzij katak'i'ik, jewa' kub'i'ij ri Moisés:

«QAJAWAL JEHOVÁ, e lik moq'otaj ri tinamit La,

cheb'ila la konoje ri kik'iyal ri tinamit Israel» xcha'.

Números 11

Ri k'axk'olil xutaq lo ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri luwar re Tabera

¹ Xopon k'u jun q'ij e ri tinamit Israel xkijeq keraq'unik ruma ri k'axk'ob'ik e k'owi. Echiri' xuta wa' ri QAJAWAL JEHOVÁ, xupeq xuk'ut ri royowal chikij yey xutaq lo jun q'aaq' lik kajumuwik chikixo'l rike yey xuporoj jujun utzal taq ri luwar pa e k'owi. ² Ek'u ri tinamit ruk' sik' xkitz'onoj che ri Moisés cha' keb'uto'o. Ri Moisés xu'an k'u orar pakiwi ri tinamit chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ yey jela' ri q'aaq' xchupik. ³ Ruma wa' e la' la jun luwar xb'i'x Tabera' che, ruma ri q'aaq' xutaq lo ri QAJAWAL JEHOVÁ pakiwi'.

Ri tinamit kech'a't chirij ri QAJAWAL JEHOVÁ

⁴ Ek'u ri winaq na e ta aj Israel e k'o chikixo'l ri tinamit, xpe jun rayinik chike xew e kakich'ob' raqan kewa'ik. Ek'u raj Israel xki'an ki'ke kuk' wa' wa winaq keb'oq'ik yey jewa' xkib'i'ij: «¿China junoq kak'amaw lo qatii' re kaqatijo? ⁵ ¡Lik kak'un chiqak'u'x ri kar xa sipam chiqe kaqatij chila' Egipto! Yey lik kaqatij ri pepiin, ri meloon, kaqatij taq ne ri puerros, ri sepoyix yey ri axux. ⁶ ¡Ek'u wo'ora na kaqaj ta chik ma xaqi e kaqatijo, ma na jinta k'o kaqil uwach yey xew wa' wa maná k'o quk'!» xecha'.

⁷ Ri maná jela' katzu'nik pacha' rija'ul ri kulanto yey kawonik jela' pacha' ruq'olil che' q'an uwach. ⁸ Ri tinamit keb'el b'i che ujokik loq che ruwu'lew, kakichaq uwi' o kakinach'ana' uwi'. Tek'uchiri' kakitzako o kaki'an pam che, yey ruqusil jela' pacha' chi pam 'anom ruk' aceite. ⁹ Echiri' ruxaqk'aj katzaq ri chaq'ab', ri maná e la' junam katzaq lo pa ri ek'owi rike.

Ri Moisés ku'an orar chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ

¹⁰ Ri Moisés xuto keb'oq' ri tinamit chikijujunal kuk' ri kipamilia chwach ri okib'al ri kocho, ruk' wa' ri QAJAWAL JEHOVÁ lik xuk'ut ri royowal yey jenela' ri Moisés na xuk'ul ta uk'u'x wa'.

¹¹ Yey jewa' xub'i'ij che ri QAJAWAL JEHOVÁ: —We ri'in in ajchak la, ¿su'chak ri' lik ka'an la

¡11:3 Pa hebreo *Tabera* ke'eloq *xumaj q'aaq'*

k'ax chwe? ¿Su'chak kaxu'yaj la ri utz chwe, ruma kaya la panuwi' wa eqa'n re wa tinamit? ¹² ¿In neb'a kichu o in neb'a kiqaw ri'in wa tinamit ma kab'i'ij la chwe cha' ri'in kenuq'aluj b'i chwa nuk'u'x, jela' pacha' juna ixoq ruk'a'am b'i rune' katz'umanik yey kenuk'am b'i k'a chwa taq rulew ri xb'i'tisij la kaya la chike ri kati'-kimam rike? ¹³ ¿Pachawi ki'nk'ama wi uk'iyal ti'ij ri'in re kanya chike konoje wa' wa tikawex? Ma keb'oq'lik kek'un wuk' kakitz'onoj ti'ij chwe. ¹⁴ ¿Ri'in na kanch'ij ta chik e la' xa nutukel kenuk'am b'i wa tinamit; chwe ri'in e jun nimalaj eqa'n wa! ¹⁵ ¿WAJAWAL, we jela' ka'an la chwe yey we nukochim ri to'b'al e la, ma'an ko la ri', asu chinkamisaj la. Jela' na kanwil ta chi ruk'iyal k'axk'ob'ik petinaq panuwi' ri'in! —xcha'.

Ri k'ulub'al uwach ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Moisés

¹⁶ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xuk'ul uwach che ri Moisés: —Chamolo kichi' chinuwach Ri'in e 70 nimaq winaq chikixo'lib'al rachijab' re Israel, wa' kajawaxik eta'matal kiwach e nimaq winaq yey e ajwach chikiwach ri tinamit. Kamol k'u kichi' che ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib'. ¹⁷ Ri'in kinqaj lo chiri' yey kinch'a't awuk'. Kank'am k'u k'enoq ri Uxlab'ixel k'o awuk' ri'at yey kanya chike rike, cha' jela' na atukel taj, ma katkito' che uk'amik b'i ri eqa'n uya'om ri tinamit chawe. ¹⁸ No'j ri tinamit jewa' kab'i'ij chike: “Chiya'a iwib' puq'ab' ri QAJAWAL JEHOVÁ,^k ma ri chwe'q kitij ti'ij. Ma e ri'ix lik xixoq'ik yey wa' xuta ri QAJAWAL JEHOVÁ echiri' kib'i'ij: ¿China junnoq kak'amaw lo qatii' re kaqatijo! ¿Ma e ne lik utz qa'anom Egipto! xixcha'. Jela' k'u ri', ri QAJAWAL JEHOVÁ kuya ri ti'ij chiwe kitz'onoj cha' jela' kitijo. ¹⁹ Yey wa' wa ti'ij kitijo na xa ta jun q'ij o keb' q'ij, na xa ta ne wo'ob' q'ij, na xa ta lajuj (10) q'ij yey na xa ta ne 20 q'ij uwach, ²⁰ ma e ronoje lo jun iik' kitij ti'ij. Kel ne lo ri ti'ij k'a pa taq itza'm yey kuxa'ij ne ik'u'x ruma na kiwaj ta chik kitijo. Wa' e ruma xik'aq kan uq'ij ri QAJAWAL JEHOVÁ, ri Jun k'o chixo'lib'al ri'ix yey xixoq' ne chwach, echiri' kib'i'ij: ¿Su'b'e xojel lo chila' Egipto?” xixcha',

katcha chike —xcha ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Moisés.

²¹ Ek'u ri Moisés jewa' xub'i'ij: —Ri tinamit epetinaq wuk' e lo 600,000^l xew rachijab' epetinaq chikaqan yey ¿kab'i'ij Rilal kaya la ti'ij chike ronoje lo la jun iik'? ²² Tob' ne keqakamisaj konoje ri qab'exex yey taq ri qachikop yey tob' ne keqachap konoje ri kar e k'o chupa ri mar ¿xaqare' nawi keb'u'an konoje wa'? xcha'.

²³ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Moisés: —¿E kami chawach ri'at ma xa q'alaj pa kumaj wi ri nuchuq'ab' Ri'in? Ma kawil k'u wo'ora we e ku'ana wa ximb'i'ij o we na e ta ku'ana' —xcha'.

Ri QAJAWAL JEHOVÁ kuya ri Uxlab'ixel pakiwi ri 70 nimaq winaq

²⁴ Xel k'u lo ri Moisés yey xuya chikiwa ri tinamit taq Ruch'a'teem ri QAJAWAL JEHOVÁ. Tek'uchiri' xumol kichi' ri 70 nimaq winaq chikixo'l rachijab' re Israel. Xumol k'u kichi' putzal ri Tabernáculo. ²⁵ Ri QAJAWAL JEHOVÁ xqaj lo chwi ri sutz' yey xch'a't ruk' ri Moisés. Tek'uchiri' xuk'am ri Uxlab'ixel k'o ruk' ri Moisés yey xuya pakiwi ri 70 nimaq winaq. Xew xqaj ri Uxlab'ixel pakiwi wa' wa nimaq winaq, na jampatana xkijeq kakiq'alajisaj ri kub'i'ij ri DIOS; wa' xa julaj xki'ano, na jinta chi julajoq xki'ano.

²⁶ E k'o k'u keb' (2) achijab', jun Eldad rub'i' yey ri jun chik Medad rub'i', rike e jun chike ri 70 nimaq winaq, yey na xeb'ek ta che ri molob'al ib' pa k'owi ri Tabernáculo. Rike xkik'ul ri Uxlab'ixel yey xkijeq kakiq'alajisaj ri kub'i'ij ri DIOS chikixo'l ri tinamit. ²⁷ K'o k'u jun ala kak'alalik xe'ek ruk' ri Moisés jewa' xu'b'i'ij che: —E ri Eldad yey ri Medad kakiq'alajisaj ri kub'i'ij ri DIOS chikixo'l ri tinamit —xcha'.

²⁸ Ek'u ri Josué ruk'ajol ri Nun, wa' e jun chike ri rajchak ri Moisés cha'tal loq e chwi ala, jewa' xub'i'ij che: —Lal wajaw Moisés, ¿cheq'atej la! —xcha'.

²⁹ Ri Moisés xuk'ul uwach che: —¿E kawaj b'ane riat e xew ri'in kin'anaw re wa'? Ma e ne lik kwaj ri'in we ta konoje ri tinamit kakijeq

^k11:18 Wa' wa jun pixab'anik e ke'eloq ri tikawex kujosq'ij rib', wa' e katinik, kuch'aj ruq'uu' yey na kakotz'i' ta ruk' ri rixoqil. Kaki'an ronoje wa' ma e kek'o'ji' chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ.

^l11:21 Wa' wa jun ajilanik k'o chupa Ex 12.37; Num 11.21, yey chupa ri Num. 3. Wa wara xew rachijab' e ajilam. No'j e k'o ixoqib' yey k'omab' na eb'ajilam taj; ruma wa' chi konoje keb'u'ana laj keb' o laj oxib' millones chikik'iyal raj Israel. Echiri' keb'inik e kumaj b'i uk'iyal kilometro ri kib'inib'al. Wa' jun k'utub'al re ruchuq'ab' ri DIOS e ruk'am che ri luwar katz'intz'otik yey Rire keb'utzuqu.

keq'alajisanik yey ek'u ri' ri QAJAWAL JEHOVÁ kuya ri Ruxlab'ixel pakiwi rike —xcha'.

³⁰ Tek'uchiri' ri Moisés junam kuk' ri nimaq winaq re ri tinamit Israel, xetzelej pa ri luwar pa ejeqel wi.

Ri QAJAWAL JEHOVÁ keb'utaq lo ruk'iyal kokox

³¹ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ xutaq lo jun tew lik k'o uchuq'ab' chwi ri mar re xeb'uk'am lo uk'iyal kokox, konoje wa' xeteni' chupa ronoje ri tinamit ke raj Israel yey chupa taq ronoje luwar pa ri e jeqel wi. Taq ri kokox kumaj jun q'iij b'e kab'inib'ex ri luwar pa ri xetzaq taq wi; yey ya laj jun metro^m upimol ri kit'iqilem chwi rulew. ³² Ri tinamit xekimol kokox ronoje la jun q'iij yey la jun aq'ab' yey ronoje la chuka'm q'iij. E ri na k'i ta xumolo, xa lajuj t'iqajⁿ kokox xumol uchi'. Yey xekisa' pa taq ronoje luwar pa ri ejeqel wi. ³³ No'j ek'u ri tinamit, k'a k'o ne ri ti'iij pa kichi', e la' k'a ketajin che echiri' ri QAJAWAL JEHOVÁ xuk'ut lo ri royowal chikij yey xeb'uya pa jun unimal k'axk'ob'ik lik xib'ib'al uwach. ³⁴ Ek'u rub'i' la' la jun luwar xkojik e Kibrot-hataava,^o ma chiri' xemuq wi konoje ri tikawex lik e jappatel.

³⁵ Chiri' k'ut Kibrot-hataava xeb'el wub'i ri tinamit yey xkimaj b'i kib'e k'a Hazerot, yey lik naj xekanaj chiri'.

Números 12

Ri María yey ri Aarón kech'a't chirij ri Moisés

¹ Tek'uchiri' ri María^p yey ri Aarón e la' ek'o che ri luwar re Hazerot, xech'a't chirij ri Moisés ruma xk'uli' ruk' jun ixoq na aj ta Israel, ma rire aj Cusita.^q ² Jewa' xkib'i'ij: «¿Xew b'ane ruk' ri Moisés kach'a't wi ri QAJAWAL JEHOVÁ? ¿Na ch'a'tinaq ta b'ane Rire quma ri'oj?» xecha'. Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ xuta ri xkib'i'ij rike.

³ E ri Moisés e jun achi lik u'anom ch'uti'n che rib', ruch'uti'nal uk'u'x kik'ow uwi' chikiwa

konoje rachijab' e k'o che ruwachulew. ⁴ Na jampatana ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij chike ri Moisés, ri Aarón yey ri María: «Chixpeta ri'ix ix oxib' pa k'owi wa Tabernáculo» xcha', yey xeb'ek k'u koxchal chila'. ⁵ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ xqaj lo chupa ri jub'oraj sutz' yey xtak'i' chuchi' ri okib'al re ri Tabernáculo. Xeb'usik'ij k'u ri Aarón yey ri María yey kikab'ichal rike xeqib' apanoq. ⁶ Ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij chike: «Chita wa' wa kamb'i'ij chiwe. Echiri' k'o juna q'alajisanel we'in chixo'lib'al ri'ix, Ri'in kanq'alajisaj taq k'utub'al we Ri'in chwach rire, yey pa wachik' kinch'a't wi ruk'. ⁷ No'j na jetala' kan'an ruk' ri wajchak Moisés, ma xew rire lik jusuk' uwach ruk'aslemal che ronoje ri nuchak. ⁸ Ma chiwachil Ri'in kinch'a't ruk' rire, yey ruk' ch'a'teem lik q'alaj kinch'a't ruk' rire, yey we chiwachil Ri'in kinch'a't ruk' rire, ¿Su'chak k'u ri na xixi'ij ta iwib' che xixch'a't chirij?» xcha'.

⁹ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ lik xpe royowal chikij rike, yey xe'ek k'ut. ¹⁰ Ek'uchiri' ri sutz' xel chwi ri Tabernáculo, na jampatana ri María xk'o'ji' ri yab'il che ruti'jil ri lik k'ayew kutzirik, ronoje ru-cuerpo xu'ana saq uwach pacha' ri nieve.^t Ek'uchiri' ri Aarón xril ri María k'o wa' wa yab'il che, ¹¹ jek'uwa' xub'i'ij che ri Moisés: «Ma'an ko la ri' wajaw, mojya la pa k'axk'ob'ik; ma echiri' xqa'an wa' na xqach'ob' ta raqan chi utz. ¹² Maya la luwar che ri María jela' ku'an pacha' chi juna ak'a kaminaq chik kalaxik, ruma wa' wu'ti'jil na jinta ta chi uchak u'anom» xcha'.

¹³ Ek'u ri Moisés xutz'onoj che ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che: «Ma'an ko la ri' QAJAWAL JEHOVÁ, kunaj la ri María wo'ora» xcha'.

¹⁴ Jewa' xuk'ul uwach ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Moisés: «We ta e ruqaw ri María ri xuchub'aj rupalaj, ri' kakanaj kan wuqub' q'iij

^m11:31 Pa hebreo wa' e jun pajanik re *keb' codo*.

ⁿ11:32 Pa hebreo wa' e jun pajb'al re *Lajuj homer*. Ke'eloq, lik k'i na jinta utaqexik. E la' lik kapaj chi utz, ku'ana chi ronoje 44 kintaal, ma e ri jun homer k'o 440 libra che.

^o11:34 Wa' ke'elawi *E kijulil ri e jappatel* Ma ruma ri kijiq'ol che ri ti'iij xkik'ulumaj wa'.

^p12:1 Wa' wa María e kanab' ri Moisés yey ri Aarón (Ex 15.20-21).

^q12:1 Pa hebreo kub'i'ij *etíope*. Wa' e ri kech'ab'ex wi aj che ri nimatinamit Etiopía, yey jela' kab'i'x chike raj Madián. Echiri' kub'i'ij Cusita o raj Cusán na e ta ri nimatinamit Etiopía. Ruma oxib' luwar yey e mismo ub'i', jun che wa' wa luwar e ri k'o chuxe' ri *Mar K'a chi Atz'am* yey chutzal ri Edom (Hab. 3.7). Chiri' xejeqer wi wa' wa jutiq tikawex xaqi kemalakat che taq ri luwar katz'intz'otik.

^t12:10 Wa' e pacha' ri jab' no'j na ya' ta katzaqik, ma saq uwach e la' katzeplajik kaqaj che ruwu'lew.

ruq'ijol ruk'ix.⁵ Jela' k'u ri', chiwesaj b'i wuqub' q'iij chirij ri tinamit pa ix k'owi yey tek'uchiri' kik'ul tanchik» xcha'.

¹⁵ Jek'ula' ri María xesax b'i chupa ri tinamit wuqub' q'iij. Ek'u ri tinamit na xeb'el ta ub'i chiri' k'a echiri' ri María xtzelej tanchi kuk'. ¹⁶ Chwi k'u wa', e ri tinamit xeb'el b'i chiri' Hazerot yey xeb'e'uxlan k'a chupa ri luwar katz'intz'otik re Parán.

Números 13

Xecha' kab'lajuj achijab' re ke'kik'ak'alej rulew re Canaán

¹ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés yey jewa' xub'i'ij che: ² «Cheb'ataqa b'i jujun achijab' re ke'kik'ak'alej rulew re Canaán, ri kanya chike ri tinamit Israel; e keb'ataq b'i jujun chike ri k'o kiwach re chujujunal ja k'olib'al ke ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Israel» xcha'.

³ E chirij ri xub'i'ij ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Moisés, ri xu'an chike e xeb'utaq b'i cha' xeb'el b'i pa ri luwar katz'intz'otik Parán. Konoje taq wa' wa'chijab' lik k'o kiwach chikixo'l ri tinamit Israel. ⁴ E kib'i' wa': Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Rubén, e ri Samúa ruk'ajol ri Zacur. ⁵ Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Simeón, e ri Safat ruk'ajol ri Horí. ⁶ Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Judá, e ri Caleb uk'ajol ri Jefone. ⁷ Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Isacar, e ri Igal ruk'ajol ri José. ⁸ Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Efraín, e ri Oseas ruk'ajol ri Nun. ⁹ Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Benjamín, e ri Palti ruk'ajol ri Rafú. ¹⁰ Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Zabulón, e ri Gadiel ruk'ajol ri Sodi. ¹¹ Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri José, wa' e pa qatzij wi pamilia re Manasés, e ri Gadi ruk'ajol ri Susi. ¹² Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Dan, e ri Amiel uk'ajol ri Gemali. ¹³ Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Aser, e ri Setur ruk'ajol ri Micael. ¹⁴ Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Neftalí, e ri Nahbi ruk'ajol ri Vapsi. ¹⁵ Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Gad, e ri Geuel ruk'ajol ri Maqui.

¹⁶ E kib'i' wa' rachijab' xetaq b'i ruma ri Moisés re ke'kik'ak'alej rulew. E ri Oseas, uk'ajol ri Nun, rub'i' xukoj ri Moisés e Josué.

¹⁷ Xeb'utaq k'u b'i ri Moisés, re ke'kik'ak'alej rulew re Canaán, yey jewa' xub'i'ij chike: «Jix

nab'e che ri luwar re Neguev, yey tek'uchiri' kixpaqi' che ruwi juyub'. ¹⁸ Chiwila chi utz ri u'anom ri luwar. Chiwila pe' we ri tikawex e k'o chiri' lik k'o kichuq'ab' o na jintaj, we lik e k'i o na e ta k'i; ¹⁹ chiwilape' rulew pa ejeqel wi, we utz o na utz taj, chiwila pe taq ri tinamit pa ejeqel wi, we ch'uqutal rij ruk' tapya o we na ch'uqutal ta rij ruk' tapya. ²⁰ Yey chiwila pe ri kulew we chomilaj ulew, o na chomilaj ulew taj, we k'o taq che' chwach o na jintaj. Lik chichuq'ub'ej iwib', yey chik'ama lo k'ana rujiq'ob'alil re ruwa taq ulew» xcha chike.

Xub'i'ij wa' ma chupa taq wa' wa q'iij e uq'ijol echiri' kamol ri nab'e uwach uva.

²¹ Ri kab'lajuj achijab' xepaqi'ik yey xe'kila rulew; xkijeq uk'ak'alexik che ri luwar katz'intz'otik re Zin k'a che ri Rehob, che ri okib'al re Hamat. ²² Xepaqi' che ri Neguev yey xeb'opon k'a Hebrón. Chiri' e jeqel wi ri Ahimán, ri Sesai yey ri Talmai, ri e ralk'o'al ri chak'awas Anac. Ri tinamit Hebrón wuqub' junab' xyak nab'e chwach ri tinamit Zoán re Egipto. ²³ Xeb'opon chuchi' ri raqana' re Escol, chiri' k'ut xkiqu'at wi jun nimalaj chuya'j re uva k'o uwach. E wa' wa jiq'ob'al e keb' xetelen lo re ruk' jun che', yey xkik'am lo granada yey ri jun chik jiq'ob'al higo. ²⁴ E la' la jun raqana' xkikoj che Escol^t ruma ri chuya'j re uva k'o uwach xkiqu'at chiri' raj Israel.

²⁵ Ek'uchiri' rachijab' xkik'is 40 q'iij re xe'kila' rulew, xetzelej loq. ²⁶ Xek'un k'u chwach ri Moisés, ri Aarón yey chikiwach ri tinamit Israel wa' chiri' Cades che ri luwar katz'intz'otik re Parán. Ek'u xkitzijoj chike, ronoje ri xe'kila' yey xkik'ut taq ri jiq'ob'al kuk'a'am loq re rulew. ²⁷ Jenewa' xkitzijoj chike: «E ri'oj xojopon che rulew pa xojtaq wub'i la. Wa' pa qatzij wi lik chomilaj luwar ri kab'i'x che leche yey uwa'al kab' uwach ma lik k'o katijik; yey e ujq'ob'alil uwach wa' quk'a'am loq. ²⁸ No'j e ri tikawex e jeqel chila' lik k'o kichuq'ab'; e taq ri kitinamit lik e nima'q yey lik ch'uqutal kij ruk' tapya; yey xeqil ne chiri' taq ri ralk'o'al rachi chak'awas Anac. ²⁹ Che ri luwar re Neguev e jeqel raj amalecita, che ruwi juyub' e jeqel raj hitita, raj jebuseo yey raj amorreo. Yey chuxo'lib'al ri mar yey ri nimaya' Jordán chiri' e jeqel wi raj cananeo» xecha'.

^s12:14 We k'o junoq kuchub'aj rupalaj jun chik wa' ke'eloq e kak'aq uq'iij ri tikawex o katz'onox ri na utz taj puwi' (Dt. 25.9).

^t13:24 Escol, wa ch'a'teem pa hebreo ke'elawi *Chuya'j re uva k'o uwach*.

³⁰ Ek'u ri Caleb xtaqan che cha' ketani' ri tinamit chwach ri Moisés, yey jewa' xub'i'ij: —Jo', chilij alaq, qamaja pakiq'ab' yey chu'ana qe'oj wa' wa tinamit, ma ri'oj más k'o qachuq'ab' chikiwach rike —xcha'.

³¹ No'j rachijab' ri e rachb'i'il ri Caleb, jewa' xkib'i'ij: —Na utz taj kojyakataj pa ch'a'oj chikij la jun tinamit, ma rike lik k'o kichuq'ab' chiqawach ri'oj —xecha'.

³² Yey chikixo'l k'u raj Israel xkijeq kakib'i'ij taq ch'a'teem na qatzij ta uwach chirij rulew xe'kila', jewa' kakib'i'ij: —E rulew xe'qila' e keb'ub'iq' taq ri tikawex chwach yey lik na utz taj ka'an jeqelem chila'. Konoje ri tikawex xeqilo e k'o chila' e winaq lik nima'q taq kaqan. ³³ Yey xeqil ne chila' e nima'q taq achijab' e chak'awas, wa' e ralk'o'al kan ri Anac. E ri'oj e la' chikiwach rike oj pacha' chi raltaq ko sak', yey jela' u'anik kojkil ri'oj.

Números 14

Ri tinamit Israel kaki'an kititz'itikal chirij ri QAJAWAL JEHOVÁ

¹ Ek'uchiri' konoje ri tinamit la' la jun aq'ab' xesik'inik yey lik xeb'oq'ik. ² Konoje raj Israel xkijeq kakich'a'tib'ej ri Moisés yey ri Aarón. Konoje ri kik'iyal tikawex jewa' xkib'i'ij chike: «¡Tane xojkam kan chila' Egipto! ¡Tane kojkam chupa wa luwar katz'intz'otik! ³ ¿Su'chak xojuk'am lo ri QAJAWAL JEHOVÁ wara re kojo'lkam pa ch'a'oj kuk' ri tzel keb'ilow qe'oj yey ke'kelaq'aj b'i ri qixoqilal yey ri qalk'o'al? ¡Laj utz we kojztelej tanchi Egipto!» xecha'. ⁴ Yey jek'uwa' xkib'i'ij chikiwach rike: «Qakojo juna k'amal qawach yey chojtzelej Egipto» xecha'.

⁵ Ek'u ri Moisés yey ri Aarón xkiquasaj ri kupalaj k'a chwa rulew chikiwa konoje ri tinamit Israel. ⁶ Ek'u ri Josué ruk'ajol ri Nun yey ri Caleb ruk'ajol ri Jefone rike e kuk'il ri xekik'ak'alej ri luwar, xkirich'ij ri kiq'uu', wa' ke'eloq lik kab'ison kik'u'x. ⁷ Yey jewa' xkib'i'ij chike raj Israel: —Rulew xe'qak'ak'alej upa je lik utzilaj ulew! ⁸ We ri QAJAWAL JEHOVÁ e kato'w qe ri'oj, e Rire kak'amaw b'i qe'oj chila', Rire kuya chiqe ri'oj ri pa qatzij wi lik chomilaj ulew kab'i'x che leche yey uwa'al kab' uwach ma lik k'o katijik; ⁹ E uwa'riche mi'an ititz'itikal chirij ri QAJAWAL, yey mixi'ij iwib' chike ri winaq e jeqel chupa

la' la tinamit, ma na jinta uk'ayewal kaqach'ij kichuq'ab', Ri QAJAWAL JEHOVÁ na jinta kuk' rike, no'j ri QAJAWAL JEHOVÁ k'o quk' ri'oj, mixi'ij iwib' chike —xecha'.

¹⁰ Ek'u konoje ri tinamit xkich'a'tib'ej kaki'an pab'aj ri Josué yey ri Caleb. No'j e k'u la' la joq'otaj wi xwinaqir k'u ruwonib'al ruchomalil ri QAJAWAL JEHOVÁ chupa ri Tabernáculo, e la' chikiwach konoje ri tinamit Israel. ¹¹ Yey ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Moisés: —¿Jampa kakoq'otaj wa' wa tinamit e la' kakik'aq b'i nuq'ij? ¿Jampa kakoq'otaj e la' na kakikoj ta ri nuhuq'ab', tob' lik sa'ch taq ri k'utub'al nu'anom Ri'in chikiwach? ¹² Ek'u Ri'in kantaq b'i jun yab'il re kamik uwach pakiwi', cha' na keb'ok ta chupa ri luwar nub'i'im chike; no'j ri'at kan'an jun nimalaj tinamit chawe yey más kak'oji' achuq'ab' chikiwa rike —xcha'.

¹³ Ek'u ri Moisés jewa' xuk'ulub'ej che ri QAJAWAL JEHOVÁ: —¡Ma'an la ri' la' QAJAWAL JEHOVÁ! Ma Rilal ruk' ri chuq'ab' la xeb'esaj lo la wa tinamit chila' Egipto. Yey we xkita k'u rike wa' wa ka'aj la ka'an la, ¹⁴ e kakitzijoj k'u ri' chike raj Canaán; yey rike kitom chik e rilal QAJAWAL JEHOVÁ, k'o rilal chiqaxo'lib'al ri'oj, rilal kak'ut ib' la chiwachil, yey ri sutz' e la k'o paqawi'. E ri paq'ij e la' kanab'ej la chiqawach chupa ri jub'oraj sutz', yey ri chaq'ab' e la' k'o la quk' chupa ri jub'oraj q'aaq' k'o paqawi'. ¹⁵ Jek'ula', we kakamisaj la ri tinamit Israel e la' xa pa julaj, e ruk'iyal tinamit kitom ri 'anom la jewa' kakib'i'ij: ¹⁶ “Ri KAJAWAL JEHOVÁ ke rike na xuch'ij taj xeb'ukoj b'i ri tinamit che ri luwar ujikib'am kuya chike yey ruma wa' xeb'ukamisaj chupa ri luwar katz'intz'otik” kecha'.

¹⁷ Ek'u wo'ora QAJAWAL JEHOVÁ, q'alajisaj la ri nimalaj chuq'ab' la, jela' pacha' ri b'i'tisim la. ¹⁸ Ma jewa' b'i'im la: “E Ri'in lik kinmayin che uk'utik ri woyowal yey k'o unimal utzil nuk'u'x jikil uwach; e lik kankuy imak ri'ix. Tob' k'u Ri'in nujikib'am uwach, e kanq'il ri ralk'o'al, rumamaxel, ruxikin umamaxel yey ruxmut umamaxel juna achi o juna ixoq ruma ri makuninaq^u kacha la. ¹⁹ Ruma k'u ri nimalaj rutzil k'u'x la, kuyu la kimak wa' wa tinamit, ma lik k'utum la runimal k'axna'b'al k'u'x la kuk' wa' wa tinamit chwi xojel lo Egipto k'a wo'ora —xcha'.

^u14:18 Wa' wa jun uch'a'temal ri QAJAWAL JEHOVÁ k'o pa Exodo 20.5-6; 34.6-7; Dt. 5.9-10; 7.9-10.

**Ri QAJAWAL JEHOVÁ na kuya ta luwar
chike raj Israel keb'ok Canaán**

²⁰ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ xuk'ul uwach che ri Moisés: —Utz ri', Ri'in nukuyum chi kimak ma ri'at xatz'onoj chwe. ²¹ No'j Ri'in In k'aslik, lik kanjikib'a' uwach ri nuch'a'teem chupa ri nub'i' yey ruma eta'matal uwach runimal nuchomalil che ronoje ruwachulew. ²² Kanjikib'a' k'u uwach wa' chawe: Na junta junuq chike ri iliyom re ri nuchuq'ab' yey ri k'utub'al re ri nuchuq'ab' chila' Egipto, yey ri eb'iliyom ronoje wa' chupa ri luwar katz'intz'otik; wa' e taq ri xkik'am nupa lajuj (10) laj yey lik na xkikoj ta nutzij, ²³ na junta k'u junuq chike rike kok chwach rulew ri ximb'i'tisij chike ri kichu-kiqaw; na junta junuq chike kopon chila', ma lik xkik'aq b'i nuq'ij. ²⁴ No'j ri wajchak Caleb, ri uk'utum jun chomilaj b'linik silab'ik, yey ruma lik ujikib'am uk'u'x wuk'; e rire kank'am b'i k'a chila' pa ri xopon wi, yey junam kuk' ri ralk'o'al kakanaj kan pakiq'ab' rulew. ²⁵ Ek'u wo'ora chixtzelejoq yey mixik'ow pa ek'o wi raj amalecita yey raj cananeo e jeqel che ruwaraqan taq'aj, e ri chwe'q e ri'ix chimaja b'i ri b'e ke'ek che ri Mar Kaq —xcha'.

²⁶ Ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't tanchi ruk' ri Moisés yey ri Aarón, jewa' xub'i'ij chike: ²⁷ «¿K'a jampa lo e la' kenukuy wa tinamit na junta kisuk'likil ma lik kech'a't chwij? Nutom chi ri ch'a'tib'enik kaki'an raj Israel chwij. ²⁸ Ruma wa', e Ri'in ri IWAJAWAL JEHOVÁ ri k'aslik, kanjikib'a' uwach ri nuch'a'teem chupa ri nub'i', ma kanya k'u rajil uk'axel chike e chirij ri ch'a'tib'enik ki'anom chwij. ²⁹ Chupa wa' wa luwar katz'intz'otik, kateli' kan ri cuerpo iwe ri'ix. Konoje ri xeb'ajilaxik, wa' e ri paqal kiwach pa veinte (20) junab' chike ri e ch'a'tinaq chwij, kekam kanoq. ³⁰ Na junta junuq chiwe kok chwa rulew, ri lik xinkijib'a' uwach kanya chiwe. Xew k'u keb'ok ri Caleb ruk'ajol ri Jefone yey ri Josué ruk'ajol ri Nun. ³¹ No'j e k'u ri iwalk'o'al ri'ix keb'ok b'i, ri xib'i'ij chike e keb'eleq'ax b'i kuma ri tzel keb'ilow iwe. E ri iwalk'o'al ri'ix lik kaketa'maj rulew ri xkik'aq b'i uq'ij ri ichu-iqaw. ³² Ek'u ri'ix ix nima'q chik kateli' kan ri-cuerpo chupa wa' wa luwar katz'intz'otik echiri' kixkamik. ³³ Yey ri iwalk'o'al ri'ix aj Israel e la' keb'in che ri luwar, kakichajij b'exex che wa luwar 40 junab'. Jek'ula' rike e ketojow re ri mak iwe ri'ix, k'a echiri' kixkam na iwonoje ri ix

nima'q che wa' wa luwar katz'intz'otik. ³⁴ Jela' pacha' ruq'ijol xuk'am b'i ri b'enam chila' Canaán, 40 q'ij, jenela' 40 junab' loq kuk'am b'i ri tojob'al mak, wa' ke'eloq ku'ana jun junab' ri jun q'ij xe'ki'ana rike chila'. Jek'ula' kiweta'maj ri'ix sa' ri kik'ulumaj echiri' ri'ix kixyakataj chwij Ri'in» Jela' xub'i'ij ri QAJAWAL JEHOVÁ chike. ³⁵ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ xub'i'ij tanchi chike: «E Ri'in, ri IWAJAWAL JEHOVÁ iwe'ix kimb'i'n wa': Jek'ula' kan'an chike wa' wa tinamit na junta chi k'ana kisuk'likil. Che wa' wa luwar katz'intz'otik kek'is wi, na junta chi junuq kak'asi' kanoq» xcha'.

³⁶ Ek'u rachijab' xeb'utaq b'i ri Moisés re ke'kik'ak'alej upa rulew re Canaán, echiri' xetzelej loq kuma rike konoje ri tinamit, xech'a't chirij ri Moisés yey chirij ri luwar pa xeb'opon wi; ³⁷ E taq wa' wa'chijab' xech'a'tib'en chirij ri luwar, chupa la' la joq'otaj xekam chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ ruma jun yab'il na kakunutaj ta chik. ³⁸ No'j ri Josué ruk'ajol ri Nun yey ri Caleb ruk'ajol ri Jefone, xew rike xek'asi' chike la' la'chijab' ri xeb'opon che uk'ak'alexik ri luwar.

**Pa taq ri luwar re Horma
xch'ijitaj kichuq'ab' raj Israel**

³⁹ Echiri' ri Moisés xub'i'ij ronoje wa' wa ch'a'teem chike ri tinamit Israel, e rike lik xeb'uchap b'iis ruma. ⁴⁰ Chuka'm q'ij k'ut xewa'lij b'i lik anim tan, yey xepaqi' che ruwi' taq juyub'; yey jewa' xkib'i'ij: —Jo' ri', kojpaqi' che ri luwar ub'i'tisim ri QAJAWAL JEHOVÁ chiqe, ma pa qatzij wi ri'oj oj makuninaq —xecha'.

⁴¹ Ri Moisés jewa' xub'i'ij chike: —¿Su'chak kipalajij utzij ri QAJAWAL JEHOVÁ? ¡La' la kich'ob' raqan na kixel ta utz ruk'! ⁴² Mi'an la', mixpaqi' che ruwi taq juyub', ma ri QAJAWAL JEHOVÁ na junta iwuk' ri'ix. Yey jela' ri tzel keb'ilow iwe ri'ix, kixkikamisaj. ⁴³ Ma taq raj amalecita yey taq raj cananeo chiri' e jeqel wi, rike kakich'ij ichuq'ab' re kixkikamisaj yey ruma ri xik'aq b'i uwa uq'ij ri QAJAWAL JEHOVÁ, Rire na junta iwuk' wo'ora —xcha chike.

⁴⁴ No'j wa' wa'chijab' e xki'an ri kakaj rike, ma xeb'el b'i che ruwi juyub'. Tob' ri Moisés yey ri Kaxa re ri Tzij re ri QAJAWAL JEHOVÁ na xesilab' ta chiri' che ri luwar pa e k'owi. ⁴⁵ Ek'u taq raj amalecita yey taq raj cananeo ri e jeqel che ruwi juyub', xeqaj loq yey lik xki'an k'ax chike taq raj Israel; yey xekoqotaj lo k'a che ri luwar re Horma.

Números 15

Pixab'anik puwi' jujun chik qasa'n

¹ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés yey jewa' xub'i'ij che: ² «Ch'a'ta kuk' ri tinamit Israel yey jewa' chab'i'ij chike: We xixok chupa rulew kanya chiwe pa kixjeqi' wi, ³ echiri' kiya taq iqasa'n kamuyuy ruxlab' re kaporox chinuwach Ri'in in IWAJAWAL JEHOVÁ iwe'ix, e taq wa' ri kiya'o: Awaj chinuwach Ri'in re kaporoxik, e pacha' juna chikop o juna b'exex re kakamisaxik re ki'an ri iya'om ichi' che, o qasa'n re kel lo chupa ri iwanima' kiya'o, o qasa'n re juna nimaq'i'ij ki'an chupa ri junab'. E taq wa' wa'waj utz kik'am che ri ichikop o chike ri ib'exex yey chike taq ri ikaprux ri'ix. ⁴ Ek'u ri kaya'w wa' wa qasa'n chinuwach Ri'in, kuk'am lo puwi', wo'ob' (5) libra^v re chomilaj harina yey yoq'om upa ruk' jun litro^w re aceite. ⁵ Chujujunal q'apoj b'exex ma' re kaya' chinuwach Ri'in re kaporoxik o re kakamisaxik, chirajawaxik kaya' pa qasa'n jun litro re vino.

⁶ Echiri' ri kakamisaj chinuwach Ri'in e jun b'exex ma', kaya'i' puwi' wa' wajxaqib' (8) libra^x re ri chomilaj harina yoq'om upa ruk' jun litro ruk' nik'aj^y re aceite. ⁷ Yey e ri kiq'ej puwi' wa', e jun litro ruk' nik'aj re vino, ek'u jun qasa'n ri' wa' lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in in IWAJAWAL JEHOVÁ iwe'ix.

⁸ We ri kaya'i' chinuwach Ri'in e jun toro re kaporoxik o re kakamisaxik, yey we e re ki'an ri iya'om ichi' che o re qasa'n re utzil k'oleem chinuwach Ri'in, ⁹ ri' junam ruk' ri toro kaya'i' b'i wo'lajuj (15) libra^z re chomilaj harina, yoq'om upa ruk' ka'ib' (2) litro^a re aceite. ¹⁰ Yey ri kaya' ruk' wa'; e keb' litro re vino, ek'u taq qasa'n ri' wa' poroom pa q'aaq' lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in in IWAJAWAL JEHOVÁ iwe'ix.

¹¹ Jek'ula' ka'ani' che echiri' kiya juna qasa'n re toro, o juna b'exex ma', o juna q'apoj b'exex o juna ralko kaprux. ¹² Chujujunal awaj kaya'ik, kaya'i' ri qasa'n rachb'ilam, e chirij wi ri kik'iyal rawaj. ¹³ Konoje raj Israel, jela' u'anik kaki'an ri

kiqasa'n echiri' kakiporoj chinuwach, ma wa' wa qasa'n e lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in.

¹⁴ We k'o junoq na aj ta Israel jeqel iwuk', o laj xa ik'owel, karaj kuya uqasa'n poroom lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in, ri' e ku'an ronoje janipa ri xintaqan che ki'an ri'ix yey wa' kaki'ano e chirij taq ri kilema'j keb'ik'owik. ¹⁵ Xa jun uwach ri taqanik katiki' kanoq chiwe ri'ix ix aj Israel yey chike ri na e aj ta Israel e k'o iwuk', ma jela' keb'u'an raj Israel yey ri na e aj ta Israel chinuwach Ri'in. Wa' kakanaj kanoq chike riwalk'o'al e chirij taq ri kilema'j ketajin loq. ¹⁶ Ri pixab'anik, ri tzij q'atital chik, xa jun uwach iwe ri'ix ix aj Israel yey ke ri na e ta aj Israel» xcha'.

Ri qasa'n re ri nab'e ujq'ob'alil taq ri tiko'n

¹⁷ Xch'a't ri QAJAWAL JEHOVÁ ruk' ri Moisés yey jewa' xub'i'ij che: ¹⁸ Chab'i'ij chike raj Israel wa': Echiri' ixokinaq chi ri'ix chila' chupa ri luwar pa kixink'am wub'i, ¹⁹ yey kijeq kitij ruwach rujq'ob'alil ri trigo elinaq lo che ruwu'lew chila', chirajawaxik wi che wa' kiya iqasa'n. ²⁰ Jek'ula' pacha' echiri' kiya chwe Ri'in ri nab'e uwach ri trigo ch'ayitalik, jek'ula' ri' ki'an che ri nab'e q'oor ki'an pam che; e ki'an jun qasa'n re pam we Ri'in. ²¹ E nab'e qasa'n wa' kiya chwe Ri'in che ri q'oor re ri trigo, wa' xaqi ki'ano e chirij taq ri kilema'j ri iwalk'o'al.

²² K'axtaj kixtzaq chupa ri mak na u'anikil taj ki'ano, ruma kik'ow chik'u'x ru'anik wa' wa taqanik, ri xinya chawe ri'at Moisés, ²³ wa' ke'eloq e ronoje ri taqanik we Ri'in ri xinya chiwe ruma ri Moisés chwi lo ri q'i'ij echiri' xya'i' chikiwach ri kilema'j ri iwalk'o'al re kaki'ano. ²⁴ We konoje ri tinamit xki'an ri mak e la' na u'anikil taj xki'ano, ri' kakiya jun toro re kaporoxik, wa' lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in. Wa' karachb'ilaj ri qasa'n re ri chomilaj harina yey ri vino, e chirij ri kub'i'ij ri in taqaninaq che yey karachb'ilaj ne jun kaprux ma' re kakamisax chinuwach Ri'in re tojob'al re ri mak. ²⁵ Tek'uchiri' raj q'atitan qasa'n e kuya chinuwach Ri'in rawaj kakamisaxik re tojob'al re ri mak ke konoje ri tinamit Israel yey jela' kankuy kimak; ma e jun mak na u'anikil taj xki'ano

^v15:4 Pa hebreo wa' e jun pajb'al re 1/10 re jun efa.

^w15:4 Pa hebreo wa' e jun pajb'al re 1/4 re jun hin.

^x15:6 Pa hebreo e kub'i'ij keb' ulajuj (10^a) parte re un efa.

^y15:6 Pa hebreo kub'i'ij jun urox parte che jun hin.

^z15:9 Pa hebreo wa' e jun pajb'al re 3/10 re jun efa.

^a15:9 Pa hebreo wa' e jun pajb'al re 1/2 re jun hin.

yey ruma xkiya ne ri kiqasa'n poroom pa q'aaq' yey taq rawaj xkikamisaj chinuwach Ri'in re ri josq'inik re ri kimak. ²⁶ Ek'u Ri'in kankuy kimak konoje raj Israel yey ri na e ta aj Israel, ma konoje xki'an ri mak na u'anikil taj xki'ano.

²⁷ We e la' xa jun tikawex ri na u'anikil taj xmakunik, e rawaj kukamisaj chinuwach Ri'in re tojob'al re rumak e jun kaprux ati', jun junab' k'o che. ²⁸ E raj q'atisan qasa'n e kukamisaj rawaj re tojob'al re ri mak na u'anikil taj x'anik, ek'u Ri'in kankuy umak. ²⁹ E wa' wa pixab'anik puwi ri na u'anikil taj xmakunik, xa jun uwach chike ri aj Israel yey chike ri na e ta aj Israel e jeqel chixo'lib'al ri'ix.

³⁰ No'j e k'u ri tikawex lik u'anikil wi kamakunik tob' aj Israel o na aj ta Israel, e ku'an ri kuk'aq b'i uq'iij ri QAJAWAL JEHOVÁ, ri' la' la tikawex asu kiwesaj b'i chixo'lib'al ri'ix. ³¹ Jela' ka'an che ruma xuk'aq kan uq'iij ri nutaqanik Ri'in yey na xukoj ta nutzij. Wa' wa tikawex asu kesax b'i chikixo'l ri nutinamit yey kareqelej rumak ruma wa'.

Rukamik jun achi kachakun chupa ri sábado ri q'iij re uxlanib'al^b

³² Echiri' raj Israel e k'o che ri luwar katz'intz'otik, xkiriq jun achi e la' kutzukuj usi' chupa ri sábado ri q'iij re uxlanib'al. ³³ Ri xeriqow re wa' wa'chi, xkik'am b'i chwa ri Moisés yey ri Aarón yey chikiwa konoje ri tinamit. ³⁴ Xkiya k'u chi presoyil, ma na keta'am taj sa' ri ka'an che wa' wa'chi. ³⁵ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Moisés: «E wa' wa'chi jikil uwach kakamisaxik; chik'ama b'i chirij ri tinamit yey kikamisaj pab'aj» xcha'. ³⁶ Konoje k'u ri tinamit xkesaj b'i rachi chirij ri tinamit, xki'an pab'aj yey xkamik jela' pacha' ri xub'i'ij ri QAJAWAL JEHOVÁ.

Ruchiy ka'an chuchi' ri k'ul

³⁷ Ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés yey jewa' xub'i'ij che: ³⁸ «Chab'i'ij chike ri tinamit Israel: E ri'ix yey ri iwalk'o'al kuk' taq ri kilema'j ketajin loq, lik chirajawaxik wi ki'an uchiy ruchi' ri iq'uu'. Chutza'm wu'chiy kikoj kordon asuul katzu'nik. ³⁹ Kak'o'ji' k'u wa' wa' chiy che ri iq'uu', jek'ula' echiri' kiwil wa', e kak'un chik'u'x ri lik chirajawaxik e ki'ano janipa ri kub'i'ij ri nutaqanik Ri'in yey na e ta kitaqej ri irayinik ri'ix

yey ri karil taq riwach ri kixuk'am b'i pa mak. ⁴⁰ Jek'ula' e kak'un chik'u'x yey ki'an ronoje ri nutaqanik Ri'in, ma jela' e kixu'an jun tinamit loq'olaj iwach. ⁴¹ In Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix, ri xesan lo iwe chila' Egipto, cha' kinu'an ri DIOS iwe ri'ix. Ri'in in IWAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS iwe'ix» xcha'.

Números 16

Ri kititz'itikil ri Coré yey taq ri rachb'i'il

¹ K'o k'u jun levita Coré rub'i' uk'ajol ri Izhar, mamaxel re ri Coat yey uxikin mamaxel re ri Leví; yey oxib' achijab' chik, ri Datán, yey ri Abiram, wa' eb'uk'ajol ri Eliab yey ri On uk'ajol ri Pelet; e wa' wi'ke e ralk'o'al kan ri Rubén yey xekimol kichi' ri tikawex. ² Xeyakataj k'u chirij ri Moisés junam kuk' 250 achijab' aj Israel, rike e k'amal kiwach re ri tinamit, k'o kiwach chikiwach ri tikawex lik eta'matal kiwach che ri tinamit. ³ Xkimol k'u kib' chirij ri Moisés yey ri Aarón yey jewa' xkib'i'ij chike: —¡K'a wara k'u xojopon wi uk' alaq! Ma konoje ri tinamit e ya'tal puq'ab' ri DIOS re ku'an loq'olaj qawach, yey Rire k'o quk' qonoje ri'oj. ¿Su'chak xyakataj alaq re kak'am alaq kiwach ri tinamit re ri QAJAWAL JEHOVÁ? —xecha'.

⁴ Echiri' xuta wa' ri Moisés, xuqasaj rupalaj k'a chwa rulew. ⁵ Tek'uchiri' xch'aw che ri Coré yey chike konoje ri tikawex e ruk'a'am yey jewa' xub'i'ij chike: —Chwe'q kuk'ut ri QAJAWAL JEHOVÁ chinoq chiqe ri'oj e re Ri're, china ri ya'tal puq'ab' Rire yey e Rire ri kab'i'n re china ri ucha'om yey kuya k'u luwar ri' che cha' kaqib' chwach Rire. ⁶ Jek'uwa' chi'ana ri'ix: E ri'at Coré junam kuk' konoje rawachb'i'il, chik'ama taq lo ri porob'al incienso iwe'ix; ⁷ chwe'q k'ut chikojo rachiqa'al, yey chik'aqa incienso puwi'. Chiya'a wa' chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ. Yey e rachi kucha' ri QAJAWAL JEHOVÁ, e ri' ri ya'tal puq'ab' Rire. ¡E ri'ix aj levita, ix ri na kixkuyutaj ta chik! —xcha'.

⁸ Jewa' xub'i'ij ri Moisés che ri Coré: —Chita pe wo'ora ix ralk'o'al ri Leví: ⁹ ¿Lik kami na jinta uwach wa' chiwach ri'ix, ri xu'an ri DIOS ke raj Israel chiwe ma ri'ix xixucha' chikixo'l konoje taq ri tikawex; cha' jek'ula' ri'ix ix k'o chunaqaj Rire, re ki'an ri chak re ri Tabernáculo yey ix k'o chikiwach ri tinamit cha' keb'inimaj

^b15:31 Ri kub'i'ij wara e k'utub'al re ri kub'i'ij chwi ri tikawex u'anikil kamakunik, kil vrs. 30,31.

rike? ¹⁰ Ri QAJAWAL JEHOVÁ, xraj chawe ri'at Coré yey chike ri jujun chik pamilia re Leví, cha' kixk'oji' chunaqaj Rire. ¿No'j e k'u wo'ora kirayij kixu'an ix aj q'atisan qasa'n? ¹¹ Ek'u ri' ri'at yey ri xb'achok awuk' e chirij ri QAJAWAL JEHOVÁ ix ch'a'tinaq wi. Ma ¿sa' ruwach ri Aarón cha' kixch'a't chirij rire?

¹² Tek'uchiri' ri Moisés xutaq kisik'ixik ri Datán yey ri Abiram ri eb'uk'ajol ri Eliab. No'j e k'u rike jewa' xkik'ul uwach: —Na kaqaj taj koje'ek pa k'owi ri Tabernáculo —xecha'. ¹³ ¿Lik b'ane na iil ta uwach chiwach rilal ri xojesaj lo la, che jun tinamit lik k'o katij chupa ma kab'i'x che leche yey uwa'al kab' uwach.^c Yey xa re kojo'lkamisaj la che wa' wa luwar katz'intz'otik? ¿Y ka'aj ne la ku'an lal taqanel paqawi' ri'oj? ¹⁴ E rilal Moisés, na riqom ta la su'anik kojokisaj b'i la che ri luwar lik k'o katij chupa, ri kab'i'x che leche yey uwalkab' uwach yey na ya'om ta ne la chiqe ulew yey tiko'n re uva. ¿Ka'aj kami rilal kojsokosa' la ri'oj? Ja'i, na koje'ek taj —xecha'.

¹⁵ Ek'u ri Moisés lik xpe royowal che wa', yey jewa' xub'i'ij che ri QAJAWAL JEHOVÁ: —iMak'ul la ri kiqasa'n! Ma ri'in na jinta k'o wesam chike. Tob' ta ne xa juna b'uru na nuk'amom ta chike, na jinta ne k'o nu'anom ri'in chike —xcha'. ¹⁶ Tek'uchiri' xub'i'ij ri Moisés che ri Coré: —Ek'u ri'at, kuk' konoje ri eb'achokom awuk' junam ruk' ri Aarón kixpe chwe'q chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ. ¹⁷ Chijujunal k'ut e kiwuk'a'aj ri porob'al incienso yey kiya incienso chupa, chijujunal k'ut kixqib' chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ; chi ronoje wa' ku'ana lo 250 chi porob'al incienso. Ri'at Coré yey ri Aarón, chijujunal kiwuk'a'aj ri porob'al incienso iwe'ix.

¹⁸ Jek'ula' chikijujunal wa' wachijab', ruk' ri porob'al ki-incienso xkikoj rachiq'a'l chupa, xkijopij incienso puwi' yey xek'oji' chuchi' ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib'; junam ruk' ri Moisés yey ri Aarón. ¹⁹ Ri Coré umolom chi kichi' ri tinamit eb'uchokom ruk', wa' e k'o che ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib'. Tek'uchiri' runimal uchomalil ri QAJAWAL JEHOVÁ xwinaqir pakiwi' konoje ri tinamit. ²⁰ Ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés yey ri Aarón yey jewa' xub'i'ij chike: ²¹ —iChixel kuk'

wa' wa tikawex, cha' Ri'in asu xa jumul kansach kiwach! —xcha'.

²² No'j rike xkiqasaj ri kipalaj k'a pulew yey jewa' xkib'i'ij che ri QAJAWAL JEHOVÁ: —iLal DIOS, Lal ri kaya'w la ri kik'aslemal konoje ri tikawex! ¿Kape kami oyowal la ri' kuk' konoje ri tinamit xa ruma rumak jun achi? —xecha'.

²³ Ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés yey jewa' xub'i'ij che: ²⁴ —Chab'i'ij chike ri tinamit, cheb'el che ri luwar pa k'owi ri kocho xa kakirik re ri Coré, ri Datán yey ri Abiram —xcha'.

²⁵ Ri Moisés junam kuk' ri nimaq winaq re Israel xeb'ek pa e k'owi ri Datán yey ri Abiram. ²⁶ Yey ri Moisés xch'a't kuk' ri tinamit, jewa' xub'i'ij chike: —Chixela chiri' pa e jeqel wi wa' wa'chijab' e aj makib', yey michap ne ri b'itaq ke, ma k'axtaj kixkam junam kuk' rike ruma ri kimak —xcha'.

²⁷ E ri tinamit xeb'el chiri' pa k'owi ri kocho ri Coré, ri Datán yey ri Abiram. E ri Datán yey ri Abiram xeb'el lo che ri okib'al re ri kocho junam kuk' ri kixoqilal yey ri kalk'o'al. ²⁸ Yey ri Moisés jewa' xub'i'ij chike: —Ruk' wa' kanq'alajisaj chiwach e ri QAJAWAL JEHOVÁ ri xtaqaw lo we ri'in re kan'an taq wa'. Na kan'an ta xa pa we ri'in. ²⁹ We wa'chijab' kok lo saqil kamik chike, jela' pacha' ri kikamik konoje ri tikawex; ri' ke'eloq na e ta ri QAJAWAL JEHOVÁ taqayom lo we'in. ³⁰ No'j we ri QAJAWAL JEHOVÁ k'o ri karaj kuk'utu yey we ku'an che rulew cha' kajaqataj upa, yey e lama'm k'u rike kemuqutaj b'i chupa, e la' chi kik'aslikil junam ruk' rub'itaq ke; kiweta'maj k'u ri' ri'ix e wa'chijab' xki'an kititz'itikil chirij ri QAJAWAL JEHOVÁ —xcha'.

³¹ Maji chik ri Moisés xuk'is ub'i'ixikil wa'; e rulew pa ri e tak'al wi wa'chijab' xaqik'ate't xjaqataj upa, ³² yey e lama'm xemuqutaj b'i chupa ri rujulil rulew; wa' e konoje rachijab' ri xeb'uchok ri Coré, junam kuk' ri kipamilia yey rub'itaq ke. ³³ Konoje k'u rike ruk' rub'itaq ke, e la' chikik'aslikil xemuqutaj b'i chupa rulew,^d yey xesach chixixo'lib'al ri tinamit. ³⁴ E raj Israel e k'o chikinaqaj echiri' xkito kesik'inik, rike xeb'animajik, jewa' kakib'i'ij: «K'axtaj kojumaj ri'oj rulew jaqitajinaq upa yey jela' kojub'iq' b'i» xecha'. ³⁵ Yey e k'u ri QAJAWAL JEHOVÁ na

^c16:13 *Kab'i'x che leche yey uwa'al kab' uwach.* Wa' wa ch'a'teem che rulew re Egipto xkib'i'ij wi, xkib'i'ij wa' che ma ruma ri luwar katz'intz'otik e k'owi. Na e ta rulew re Canaán ri ub'i'im ri DIOS kuya chike. Utz kil ri kub'i'ij wa' chiri' pa Num 13.27.

^d16:33 Pa hebreo kub'i'ij *Seol*, wa' ke'eloq *ri kiluwar taq ranima'*

jampatana xutaq lo q'aaq' yey xuk'is kiwach ri 250 achijab' kakiporoj incienso.

³⁶ Ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés yey jewa' xub'i'ij che: ³⁷ «Chataqa ri Eleazar, ruk'ajol ri Aarón, cha' karesaj taq ri porob'al incienso chuxo'lib'al ri q'aaq' kareprotik yey chuk'aaq pan naj ri rachiq'a'l k'o chupa, ma wa' ya'tal panuq'ab' Ri'in. ³⁸ Yey e taq wa porob'al ki-incienso wa'chijab' ri xekam ruma ri kimak, chi'ana lámina che, re kich'uq rij raltar ruk', ma wa' ya'tal panuq'ab' Ri'in ruma ri incienso xya' chupa yey wa' e jun k'utub'al chike raj Israel» xcha'.

³⁹ Ri Eleazar raj q'atisan qasa'n, xuk'am b'i taq ri porob'al incienso re bronce, wa' e taq ri xkichapab'ej rachijab' xek'atik, yey xu'an lámina che re xch'uqub'ex rij raltar re ri Tabernáculo. ⁴⁰ Wa' e jun kuxtab'al chike raj Israel, na utz taj we junoq na e ta kuk'il ri e ralk'o'al ri Aarón kaqib' chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ re kuporoj incienso, ma ri' jela' kuk'ulumaj pacha' ri xkik'ulumaj ri Coré kuk' taq rachijab' xeb'uchok ruk'. Wa' e pacha' ri ub'i'im chi ri QAJAWAL JEHOVÁ chi uchi' ri Moisés.

⁴¹ Chuka'm q'iij, konoje ri tinamit Israel xkijeq kech'a'tib'en tanchi chirij ri Moisés yey ri Aarón yey jewa' xkib'i'ij: «¡E ralaq e katajin ala q che kikamisaxik ri tinamit re ri QAJAWAL JEHOVÁ!» xecha'.

⁴² Ek'uchiri' ri tinamit xkimol kib' chikij ri Moisés yey ri Aarón, wa' xetzu'n pan pa k'owi ri Tabernáculo re Molob'al ib' yey xkilo e ri sutz' xuch'uq ruwi' yey xilitaj k'u runimal uchomalil ri QAJAWAL JEHOVÁ. ⁴³ Ek'u ri Moisés yey ri Aarón xeqib' chwach ri Tabernáculo re Molob'al ib'. ⁴⁴ Yey ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Moisés: ⁴⁵ «¡Chixela kuk' wa tikawex, cha' Ri'in asu kansach kiwach xa pa joq'otaj!» xcha'.

No'j rike xexuki' k'a chwa rulew. ⁴⁶ Yey ri Moisés jewa' xub'i'ij che ri Aarón: «Chak'ama lo ri porob'al incienso, chakojo rachiq'al chupa che ri k'o puwi raltar yey chajopij incienso puwi'; jat k'ut pa e k'owi ri tinamit yey chakamisaj rawaj re tojob'al re ri kimak chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ, ma ri royowal kaqa'w chi pakiwi' yey ri k'axlaj yab'il ya xpe pakiwi' rike» xcha'.

⁴⁷ Ri Aarón xuk'am ri porob'al incienso, jela' pacha' ri xub'i'ij ri Moisés che yey kajumumik xe'ek chikixo'lib'al ri tinamit; ma ri k'axlaj yab'il kamik uwach ya xujeq chupa ri tinamit. Ek'u ri Aarón xujopij ri incienso chupa ri rachpom yey

xukamisaj rawaj re tojob'al re ri kimak ri tinamit chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ. ⁴⁸ Tek'uchiri' xtak'i' chikixo'lib'al ri ekaminaq yey ri e k'aslik yey jela' xtani' ri kamik katajinik. ⁴⁹ E konoje ri xekam che la' la k'axlaj yab'il kamik uwach, e 14,700 chi tikawex yey na e jinta pa kajlib'al ri xekam ruma rutitz'itikil ri Coré. ⁵⁰ Ek'uchiri' ri k'axlaj yab'il kamik uwach tani'naq chik, ri Aarón xtzelej tanchi che ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib' pa k'owi ri Moisés.

Números 17

Ri b'ara re ri Aarón

¹ Tek'uchiri' wa', ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés yey jewa' xub'i'ij che: ² «Chab'i'ij chike raj Israel kik'ama lo kab'lajuj (12) b'ara re che', jujun b'ara chikijujunal ajwach re ri ja k'olib'al re ri kiqaw pa kipeteb'em wi raj Israel. Wa' ku'ana lo kab'lajuj chi b'ara. Yey ek'u ri'at katz'ib'aj ri kib'i' chirij ri kib'ara chikijujunal. ³ Chirij ri b'ara ke ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Leví e katz'ib'aj rub'i' ri Aarón, ma chirajawaxik wi k'o jun b'ara chujujunal pamilia re kan ri kiqaw. ⁴ Wa' wa b'ara kaya chupa ri Tabernáculo re Molob'al ib', chwach ri Kaxa re ri Tzij, wa' e pa kank'ut wi wib' Ri'in chiwach ri'ix. ⁵ Ek'u rub'ara ri jun achi ri kancha' Ri'in, kel lo utux. Jek'ula' e kank'isb'ej uwach ronoje ri ch'a'tib'enik ka'an chiwij ri'ix» xcha'.

⁶ Ri Moisés xch'a't k'u kuk' raj Israel, yey chikijujunal ri e k'amal kiwach xya'i' jun b'ara chike, wa' e lo kab'lajuj. Ri ke'elawi e jun b'ara chujujunal kab'lajuj mutza'j e ralk'o'al kan ri Israel. Chuxo'lib'al wa' k'o ri b'ara re ri Aarón. ⁷ Ri Moisés xuya taq ri b'ara chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ chupa ri Tabernáculo. ⁸ Ek'u ri chuka'm q'iij, echiri' ri Moisés xok chupa ri Tabernáculo, chiri' pa k'owi ri Kaxa re ri Tzij; ri xrilo e rub'ara ri Aarón jelinaj lo utux, elinaq lo uxaq, k'o ukotz'i'jal yey uya'om uwach almendro lik q'an chik! ⁹ Ek'u ri Moisés xresaj b'i ronoje ri b'ara k'o chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ yey xuk'ut chikiwa ri tinamit Israel. Yey chikijujunal raj k'amal wach xkik'am b'i ri kib'ara. ¹⁰ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Moisés: «Chaya'a tanchi ri b'ara re ri Aarón chwach ri Kaxa re ri Tzij yey wa' kak'o'ji' chiri' na jinta utaqexik. Ma wa' e jun k'utub'al chike ri tinamit e titz'itaq re Israel. Jek'ula' kak'is uwach ri ch'a'tib'enik kaki'an chwij Ri'in, cha' na kekam taj» xcha'.

¹¹ Ri Moisés jela' xu'ano pacha' ri xub'i'ij ri QAJAWAL JEHOVÁ che. ¹² Ek'u ri tinamit Israel jewa' xkib'i'ij che ri Moisés: «¡Ri'oj katajin qakamik! ¡Oj sachinaq! ¡Qonoje k'u ri' kojkam na! ¹³ Ma xa tob' china k'u ri kaqib' chwach ri Tabernáculo re ri QAJAWAL JEHOVÁ, ri' kakamik. ¿Kojk'is nawi ri' qonoje?» xecha'.

Números 18

Ri kichak raj q'atisan qasa'n yey taq ri levita

¹ Tek'uchiri' ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Aarón: «E ri'at, kuk' taq rak'ajol yey konoje ri ja k'olib'al re kan ri kiqaw ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Leví; kiweqelej ri'ix ri na utz ta uwach ka'ani' chirij taq ri k'o chupa ri Tabernáculo yey ri na utz ta uwach ka'ani' chirij ri uq'atisaxik qasa'n. ² Chirajawaxik k'ut e taq ri jujun chik mutza'j e ralk'o'al kan ri Leví, pa at petinaq wi ri'at kepe awuk' re katkito'o. Jela' chatkito'o' ri'at yey taq rak'ajol che ri chak ka'an chupa ri Tabernáculo. ³ E rike kekanaj paq'ab' re keb'ataqo che taq ri chak ka'ano yey rike kakichajij ri Tabernáculo cha' jela' na kok tub'i xa tob' chinoq, tob' k'u rike na utz taj keqib' ruk' taq ri chapab'al ya'tal panuq'ab' Ri'in, na utz tane keqib' chunaqaj raltar, ma we e xki'an wa', ri' kekam rike yey kixkam ne ri'ix. ⁴ Ek'u keto'w awe ri'at che taq ri chak yey che ronoje ri karaj uchajixik che ri Tabernáculo re Molob'al ib', cha' jela' na kok tub'i xa tob' chinoq. ⁵ Ma e k'u ri'at Aarón yey rak'ajol ix kixchajin re ri Loq'olaj Luwar yey raltar, cha' jela' na kok tub'i xa tob' chinoq che ri chak ka'an chwi raltar. Jek'ula' Ri'in na kape ta chi woyowal chikij ri tinamit Israel. ⁶ Ma ri'in xeb'enucha' riwatz-ichaq' raj levita chikixo'lib'al ri tinamit Israel. Yey rike e pacha' jun sipanik xeb'enuya chawe re kek'o'ji' piq'ab' ri'ix, cha' e kaki'an ri chak chupa ri Tabernáculo re Molob'al ib'. ⁷ No'j xew k'u ri'at yey taq rak'ajol kix'anaw re ri chakunik chupa ri Tabernáculo re kiq'atisaj qasa'n, ix kix'anaw re ri chak ka'an chwi raltar yey ri ka'an chupa ri Loq'olaj Luwar. E wa' wa chak e ri'ix kix'anaw re, ma Ri'in pacha' jun sipanik nuya'om piq'ab' ki'an wa' wa chakunem pa ri Tabernáculo. We k'o junoq chik ka'anaw re yey na iwachb'i'il taj, ri' kakamik» xcha'.

⁸ Ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Aarón: «Ri'in nuya'om ne paq'ab' ri chajib'al re taq ri loq'olaj qasa'n kakik'am lo raj Israel chinuwach Ri'in. Ronoje ri qasa'n kakiya ri tinamit panuq'ab', kanya chawe ri'at yey chike taq rak'ajol ma wa' e taqal chiwe ri'ix. Wa' e jun taqanik katiki' kanoq. ⁹ Yey chawe ri'at taqal wi taq ri loq'olaj qasa'n ri na kaporox ta puwi raltar.^e Yey k'o awe'at che taq ri qasa'n kakik'am lo raj Israel, wa' e taq ri chomilaj harina, ronoje awaj kakamisax re tojob'al re ri mak yey taq rawaj kakamisax puk'axel ri mak keqelexik. Wa' wa kakiya ri tinamit chwe Ri'in, e lik loq'olaj taq uq'ijij kaya' chawe ri'at yey chike taq rak'ajol. ¹⁰ E konoje rachijab' e k'o chixo'lib'al ri'ix utz kakitij taq wa' wa qasa'n. No'j e chirajawaxik wi kakitij chiri' chupa ri Tabernáculo, ma wa' wa qasa'n e lik loq'olaj uq'ijij.

¹¹ Yey awe ne ri'at, ke taq rak'ajol yey ke taq rami'al ejeqel awuk', ri loq'olaj qasa'n kayak chinuwach Ri'in echiri' kakiya ri tinamit Israel. Wa' e jun taqanik katiki' kanoq. China k'u chike rami'al-awalk'o'al utz keqib' chinuwach Ri'in, e ri' ri lik taqal che kutijo.

¹² Yey kanya ne chawe ri'at ri nab'e uwach taq ujq'ob'alil ri tiko'najik kakik'am lo raj Israel chinuwach Ri'in, wa' e ri lik choom che raceite, che ri k'ak' vino yey che ri trigo. ¹³ Jenela' ri nab'e uwach re ronoje tiko'n k'o che ruwu'lew kakik'am lo chwe Ri'in, wa' awe'at. China k'u chike rami'al-awalk'o'al ri utz kaqib' chinuwach Ri'in, e ri' ri lik taqal che kutijo. ¹⁴ Ronoje k'u ri kaya' panuq'ab' Ri'in kuma raj Israel ruma juna tzij kaki'ano, wa' awe'at.

¹⁵ Konoje k'u ralab'o e atzixelab' chike raj Israel, konoje ri nab'e kawaj keb'alaxik kakik'am lo chwe Ri'in, wa' awe'at. No'j chike ralab'o e atzixelab' yey ri nab'e kal taq rawaj na ketij taj, utz pakik'axel rike keloq' chwa pwaq, ke'elawi e pakik'axel wa' e kaki'an jun tojonik chiwe. ¹⁶ Echiri' ri ralko ala atzixel chike raj Israel k'o jun iik' che, ri tojonik kaki'an ruchu-uqaw puk'axel e keb' onza^f re saqapwaq, wa' e chirij ri pwaq kachapab'ex chupa ri Tabernáculo. ¹⁷ No'j e na utz taj kaya' pwaq puk'axel ri nab'e ral ri b'aka, ri nab'e ral ri b'exex yey ri nab'e ral ri kaprux: ma wa' e ya'tal panuq'ab' Ri'in. Kekamisax k'u

^e18:9 Wa' e taq ri qasa'n kakanaj kanoq yey na kaporox taj, ma re kaya' chike raj q'atisan qasa'n. (Kil ri kub'i'ij chupa ri v. 30-32).

^f18:16 Pa hebreo wa' e jun pajb'al re wo'ob' (5) siclo. Kil ri kub'i'ij ri nota puwi ri siclo pa Gn. 23:15.

ri' yey e ri kikik'el kamak'amo'x chwi raltar yey e ri kimanteki'il kaporoxik, wa' re qasa'n lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in IWAJAWAL JEHOVÁ. ¹⁸No'j ek'u awe'at ruti'jil rawaj, awe'at ruwu'k'u'x wa' e ri qasa'n kayak chinuwach Ri'in yey awe'at ri ra' puwikip'ab'. ¹⁹Ronoje ri qasa'n kakiya raj Israel chwe Ri'in, kanya k'u chawe ri'at, chike taq rak'ajol yey taq rami'al e jeqel awuk'. Wa' e jun taqanik katiki' kanoq. E jun tzij lik jikil uwach, ma e pacha' ratz'aam na kel ta chi rutzayul, jela' k'ut na kak'is ta uwach wa' wa tzij» xcha'.

²⁰Jewa' xub'i'ij ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Aarón: «Ri'at na jinta awulew kakanaj paq'ab' che ri b'itaq ke raj Israel, jinta herencia kak'ul che ri kulew rike. Ma In ra-herencia awe ri'at chikixo'lib'al raj Israel.

²¹E ri herencia kakik'ul raj levita e ronoje ri ulajuj parte kakiya raj Israel, ruma ri kichak kaki'an rike chupa ri Tabernáculo re Molob'al ib'.

²²Ek'u ri tinamit Israel na utz ta keqib' chunaqaj ri Tabernáculo re Molob'al ib', ma we xki'an wa', ri' kaki'an jun mak ruk'a'am lo kamik chike.

²³No'j raj levita e rike ri k'o pakiq'ab' kaki'an ri chak chupa ri Tabernáculo re Molob'al ib'. We k'o ri na utz ta uwach x'ani' chupa ri Tabernáculo, ri' e rike keb'uk'an b'i re ri mak. Ri taqanik kakanaj kan chike taq riwalk'o'al e chirij taq ri kilema'j ketajin lo chiwij e wa': Raj levita na jinta herencia re kulew kakik'ul chikixo'lib'al raj Israel. ²⁴Ma chike rike nuya'om re ki-herencia, ri ulajuj parte kakiya ri tinamit Israel echiri' kakiya ri qasa'n chwe Ri'in, ruma wa' nub'i'im na jinta herencia re kulew kakik'ul chikixo'lib'al raj Israel» xcha'.

Ri ulajuj parte kesax che ri ulajuj parte molotalik

²⁵Ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Moisés: ²⁶«Chab'i'ij chike raj levita, echiri' kakik'ul ri ulajuj parte ri kakiya ri tinamit Israel ri nujikib'am uwach re ki-herencia rike; e lik chirajawaxik kakesaj ri ulajuj parte che wa' wa ulajuj parte kakik'ul rike, ma wa' e jun qasa'n kayak chinuwach Ri'in in IWAJAWAL JEHOVÁ iwe'ix. ²⁷Wa' wa qasa'n kakiya rike, e junam ruk' ri qasa'n kakiya raj Israel echiri' kakiya ri kiqasa'n re ri molonik re ri trigo yey ri vino. ²⁸Jek'ula', e raj levita kakiya chwe Ri'in ri kiqasa'n re ronoje

ri ulajuj parte kakik'ul chike raj Israel yey kakiya k'u che ri Aarón ri aj q'atitan qasa'n, ma wa' e qasa'n esam we Ri'in in IWAJAWAL JEHOVÁ.

²⁹Che k'u ronoje ri' ri kakik'ul raj levita, kakesaj ri kiqasa'n chwe Ri'in. Yey e ri kakesaj re kakiya chwe Ri'in e ri lik choom uwach.

³⁰Chab'i'ij ne wa' chike: «Ek'uchiri' iya'om chi ri chomilaj qasa'n chwe Ri'in, e ke'eloq e xiya ri qasa'n elinaq lo chwa ri wulew, wa' re ri vino yey re ri trigo. ³¹Che ri qasa'n kanajinaq kanoq, lik utz kitij wa' tob' pachawi, yey kitij junam kuk' ri pamilia. Wa' e iwajil ri'ix ruma ri chak ki'an chupa ri Tabernáculo re Molob'al ib'. ³²Echiri' iya'om chi ri ulajuj parte che taq ri ulajuj parte kik'ulu, na mak taj we kitij ri qasa'n kanajinaq kanoq. Ruk' wa' e kiyak uq'i'ij ri loq'olaj qasa'n kakiya ri tinamit Israel; yey jela' na kixkam taj» xcha'.

Números 19

Ri chaaj kel che ri b'akilo kaq rij

¹Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't kuk' ri Moisés yey ri Aarón, yey jewa' xub'i'ij chike: ²«E Ri'in in IWAJAWAL JEHOVÁ k'o jun nupixab'anik chiwe jewa' kub'i'ij: Chab'i'ij chike ri tinamit Israel kakik'am lo jun b'akilo kaq rij, lik choom uwach, na jinta yab'il che yey k'amaja' ne kaya' pa yuku. ³Kaya k'u che ri Eleazar, raj q'atitan qasa'n. Rire kataqan che cha' kesax b'i ri b'akilo chirij ri tinamit yey e la' chwach rire kakamisaxik. ⁴Ek'u ri Eleazar, raj q'atitan qasa'n, kumu' ruwi' ruq'ab' chupa ri kik' yey wuqub' laj kumak'ama' ruk' ruwi' ruq'ab' ri kik' che pan ri pa k'owi ri Tabernáculo re Molob'al ib'. ⁵Yey ri b'akilo e la' chwach ri Eleazar kaporoxik. Kaporox ronoje rutz'u'malil, ruti'jil, rukik'el yey kaporox ne ri rachaq. ⁶Tek'uchiri' ri Eleazar, kuk'am uq'ab' che' re chakalte' yey re hisopo⁸ yey k'ul kaq yey kuk'aq chupa ri q'aaq' pa katajin wi uporoxik ri b'akilo.

⁷Tek'uchiri' kuch'aj ruq'uu' yey katinik; yey na utz ta k'u ri' kaqib' chinuwach Ri'in k'a che ri tzaqib'al q'i'ij yey k'a echiri' utz kok chupa ri tinamit. ⁸Jek'ula', e rachi xporow re ri b'akilo, kuch'aj ruq'uu' yey katinik yey na utz ta k'u ri' kaqib' chinuwach Ri'in k'a che ri tzaqib'al q'i'ij.

⁸19:6 Wa' wa che hisopo rub'i' e jumokaj che', e taq ruq'ab' ka'an chi ya'taj yey ruk' wa' e kamak'amo'x ya' ruk' (Ex. 12.22; Salmos. 51.7).

⁹E juna achi taqal che kaqib' chinuwach Ri'in, e ri' ri kajokow ri chaaj^h re ri b'akilo yey ku'ya'a chirij lo ri tinamit pa jun luwar yijb'italik lik e uwach re wa'. Ri tinamit Israel kakik'ol wa' wa chaaj re kakichapab'ej ruk' ri loq'olaj ya' re tojob'al re ri mak. ¹⁰E rachi xjokow re ri chaaj re ri b'akilo, kuch'aj ruq'uu', yey na utz ta k'u ri' kaqib' chinuwach Ri'in k'a che ri tzaqib'al q'iij. Wa' e jun taqanik katiki' kanoq ke konoje ri tinamit Israel yey ke ri na e ta aj Israel ejeqel chikixo'l.

¹¹We k'o junoq kuchap ru-cuerpo juna tikawex kaminaq, ruma wa' na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in wuqub' q'iij. ¹²Yey churox q'iij k'u ri' yey pa ruwuq (7°) q'iij, kamak'amo'x ri ya' re chomanik che yey jela' utz kaqib' chinuwach Ri'in. No'j we na kujosq'ij ta rib' ruk' ri ya' re ri josq'inik chupa taq wa' wa q'iij b'italik, ri' na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in. ¹³We k'o junoq kuchap ru-cuerpo juna tikawex kaminaq, yey na kamak'amo'x ta ri ya' re chomanik puwi', ri' kuk'aq b'i uq'iij ri Tabernáculo we Ri'in. Ri' la' la tikawex asu kesax b'i chikixo'l ri tinamit Israel, ruma na xkoj ta ri loq'olaj ya' puwi' re ri josq'inik. Kakanaj k'u kanoq na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in yey e la' jela' kakanaj kanoq.

¹⁴E pixab'anik wa' puwi' echiri' k'o junoq kakam chirocho: Konoje ri e k'o chupa la ja, yey china taq ri keb'ok chupa ri ja, ri' wuqub' q'iij na utz taj keqib' chinuwach Ri'in. ¹⁵Ronoje k'olib'al re kachapab'exik k'o chupa la' la ja, we teq'el uchi' o na tz'apital ta kan uchi' chi utz, kakanaj kanoq na utz taj kachapab'exik.

¹⁶E junoq b'enaq pa juyub' yey kuchap juna tikawex kamisam kanoq o xkamik ruma juna yab'il, o laj ne xuchap ub'aqil tikawex kaminaq o xuchap muqub'al anima'; ri' wuqub' q'iij na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in.

¹⁷Cha' kajosq'itaj k'u ri tikawex, e kak'am k'ana ri chaaj re ri b'akilo xporoxik re tojob'al re ri mak; kapuq' chupa k'ana ya' re juna ak'al pa juna k'olib'al. ¹⁸Tek'uchiri' e juna achi taqal che kaqib' chinuwach Ri'in, kuk'am uq'ab' che' re hisopo, kumu' chupa ri ya' yey kujab'aja' puwi ri ja xa kakirik, puwi ri b'itaq sa'ch k'o chiri' yey kujab'aja' pakiwi' ri tikawex e k'o chiri'. Yey jela' ku'an che ri jun uchapom rub'aqil juna tikawex

kaminaq, ri kamisan kanoq o ri xkam ruma yab'il, o ri xuchap juna muqub'al anima'. ¹⁹E rachi utz kaqib' chinuwach Ri'in, che rurox q'iij yey che ruwuq (7°) q'iij kumak'ama' ya' puwi ri jun tikawex na taqal ta che kaqib' chinuwach Ri'in. Chupa k'u ruwuq (7°) q'iij, e wa' wa tikawex utz chik kaqib' chinuwach Ri'in. Kuch'aj k'u ri' ruq'uu' yey katinik yey utz k'u ri' kaqib' chinuwach Ri'in k'a che ri tzaqib'al q'iij. ²⁰E ri tikawex na taqal ta che kaqib' chinuwach Ri'in yey na kujosq'ij ta rib' ruk' ri loq'olaj ya', ri' kesax b'i chikixo'lib'al ri tinamit. Ma e wa' wa tikawex kich'ulam ri Tabernáculo we Ri'in yey lik na utz taj ku'an wa'. ²¹Wa' e jun taqanik kakanajik.

Yey e ri kamak'amo'n re ri loq'olaj ya', chirajawaxik kuch'aj ruq'uu'. We k'o juna tikawex kuchap ri loq'olaj ya', ri' na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in k'a che ri tzaqib'al q'iij. ²²Yey wa' wa tikawex ri' e ronoje ri kuchapo na utz taj kachapab'ex chinuwach Ri'in. Yey e junoq kachapaw re rire, ri' na utz taj kaqib' chinuwach Ri'in k'a che ri tzaqib'al q'iij» xcha'.

Números 20

Ri ya' xel lo chupa ri nimalaj ab'aj

¹Che ri nab'e iik' re ri junab' 40,ⁱ xeb'opon konoje ri tinamit Israel che ri luwar katz'intz'otik rub'i' Zin yey chiri' xek'o'ji' wi Cades. Ri María chiri' xkam wi yey chiri' xmuq wi.

²Yey ruma na jinta ya' re kakitij, ri tinamit xkiyak k'u kib' chirij ri Moisés yey ri Aarón. ³Yey jewa' ru'anik xkich'o'jij che ri Moisés: «¡Tane xojkam kan junam kuk' taq ri jujun chik aj Israel xekam chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ! ⁴¿Su'chak xek'am lo la rutinamit ri QAJAWAL JEHOVÁ che wa jun luwar katz'intz'otik, re kojo'lkam wara yey re keb'o'lkam ri qawaj? ⁵¿Su'chak xojesaj lo la Egipto yey xojk'am lo la wara che wa jun qit'zel laj luwar? Ma ri wara na jinta k'o katiko'naj wi jun, na jinta che' re higo, na jinta tiko'n re uva, na jinta tiko'n re granado, yey na jinta ne ya' re katijik» xecha'.

⁶Ri Moisés yey ri Aarón xeb'el pa e k'owi ri tinamit yey xeb'ek che ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib' yey xkiqasaj ri kupalaj k'a chwa rulew. Ek'u runimal uchomalil ri QAJAWAL

^h19:9 Wa' katzijob'en puwi ri Heb. 9.13.

ⁱ20:1 Wa' e junab' 40 ma jela' kuq'alajisaj wa libro re Num. 13. 26 ma wara kub'i'ij Cades. Yey ri 20. 22, 23 yey kajunimax ruk' ri 33.38 e kach'a't puwi wa'.

JEHOVÁ xwinaqir chikiwach rike. ⁷Yey ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Moisés: ⁸«Chak'ama b'i ri b'ara yey chamolo kichi' ri tinamit, ek'u ri'at yey e la' junam ruk' rawatz Aarón, katch'aw k'u che ri nimalaj ab'aj chikiwach ri tinamit. Yey ri nimalaj ab'aj kel lo ya' chupa. Jek'ula' kakitij kiya' konoje ri tinamit yey junam kuk' taq ri kichikop» xcha'.

⁹Ek'u ri Moisés xuk'am ri b'ara, pa k'olotal wi chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ jela' pacha' ri xtaq che. ¹⁰Ri Moisés yey ri Aarón xkimol k'u kichi' ri tinamit chwach ri nimalaj ab'aj, yey jewa' xub'i'ij ri Moisés chike: «¡Chitape! k'u ri'ix ix titz'itaq! ¿Kaqesaj kami lo ya' ri' ri'oj re iwe'ix chupa wa' nimalaj ab'aj?» xcha'.

¹¹Xuyak k'u ruq'ab' ri Moisés yey ruk' ri b'ara xuk'opij kalaj che ri nimalaj ab'aj. Xel k'u lo uk'iyal ya' yey xkitij kiya' ri tinamit yey taq ri kichikop. ¹²No'j ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij chike ri Moisés yey ri Aarón: «Ruma na xkub'i' ta ik'u'x wuk' Ri'in pa utz'aqatal, yey na xiloq'oj tane nuq'ij Ri'in chikiwa ri tinamit; ek'u wo'ora na kixok ta ri'ix^j kuk' ri tinamit che rulew nub'i'tisim chiwe» xcha'.

¹³E wa' wa ya' e ri kab'i'x che, *ri ya' xch'o'jixik*.^k Ma chiri' xkiyak wi kib' raj Israel chirij ri QAJAWAL JEHOVÁ yey chiri' Rire xuk'ut wi e lik loq'olaj uwach uq'ij.

Ri Edom na kuya ta luwar keb'ik'ow raj Israel

¹⁴Echiri' k'a e k'o ri Moisés che ri luwar re Cades xeb'utaq b'i achijab' re kakik'utub'ej uwach rire chwa ri rey re Edom, yey jewa' xe'kib'i'ij che: «Jewa' kub'i'ij ri chaq^l la Israel: “Rilal eta'am la ronoje taq ri k'axk'ob'ik oj ik'owinaq wi. ¹⁵Ma e taq ri qati'-qamam xeqaj Egipto, yey chila' xoj-jeqi' wi!. Yey chila' e raj Egipto lik xki'an k'ax chiqe ri'oj yey junam kuk' ri qati'-qamam. ¹⁶Xojsik'in k'u pan che ri QAJAWAL JEHOVÁ chwi wa' yey Rire xojuto, xutaq lo ru-ángel yey jela' xojresaj lo chila' Egipto. Wo'ora oj k'o Cades, jun tinamit k'o chunaqaj ri tinamit rilal. ¹⁷Ma'an ko la ri', ya'a la luwar chiqe kojik'ow chupa taq

rulew e la. Na kaqaq'axuj ta ulew re tiko'najik, re tiko'n re uva, na kaqachap ta ne ya' re juna jul k'otom re uk'olib'al ya'. E kaqamaj b'i ri nimab'e,^m na kaqatzalij ta puwikip'ab', ni pamox; e la' jusuk' koje'ek che ri qab'e, k'a pa xojopon wi che ri k'isb'al re ri tinamit ralaq”» xecha'.

¹⁸No'j ri rey Edom jewa' xuk'ul uwach: —Ja'i, ri'ix na kixik'ow ta wara chupa wa nutinamit. Ma we xi'ano, ri' kinyakataj chiwij kuk' taq ri achijab' we' ri'in e ajch'a'oj yey kinch'o'jin iwuk' —xcha'.

¹⁹Rachijab' aj Israel xkik'ulub'ej tanchi uwach: —Ri'oj e kaqamaj b'i ri xex b'e wi yey we e la' xqachap ri ya' alaq re kaqatijo yey ke taq ri qawaj, ri' kaqatoj ri rajil che'la. Ma xew kaqaj kaqatz'onoj che'la cha' kaya la luwar chiqe kojik'ow chiqaqan chupa rulew alaq —xecha'.

²⁰No'j ri Edom xuk'ul uwach: —¡Ja'i, na kixik'ow taj! —xcha'.

Ek'u ri Edom xyakataj lo chikij ri tinamit Israel kuk' uk'iyal achijab' re ch'a'oj lik k'o kichuq'ab' yey kuk'a'am kichapab'al. ²¹Na xuya ta k'u luwar ri' ri Edom keb'ik'ow ri tinamit Israel chupa ri kiluwar, ek'u ri' raj Israel xkitzukuj b'i jun chik b'e.

Ri Aarón kakam che ruwi juyub' re Hor

²²Konoje ri tinamit Israel xeb'el b'i chiri' Cades, yey xeb'opon chiraqan ri juyub' Hor rub'i'. ²³Ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés yey ri Aarón che ruwi juyub' re Hor, wa' e chuchi' ri luwar re Edom, jewa' xub'i'ij chike: ²⁴«Ri Aarón na naj ta chi k'owi lo rukamik, ma na kok ta rire chwach rulew nub'i'tisim chike ri tinamit Israel, ma ikab'ichal ri'ix na xikoj ta nutzij chiri' chuchi' ri ya' xch'o'jixikⁿ. ²⁵Chak'ama b'i ri Aarón yey ruk'ajol Eleazar, yey kixpaqi' che ruwi juyub' Hor rub'i'. ²⁶Kawesaj k'u ruq'uu' ukojom re aj q'atisan qasa'n yey wa' kakoj che ruk'ajol Eleazar. Ma ri Aarón chiri' kakam wi» xcha'.

²⁷Ri Moisés e xu'an janipa ri xub'i'ij ri QAJAWAL JEHOVÁ che. Xepaqi' che ruwi juyub' re Hor, e la' chikiwach konoje ri tinamit Israel.

²⁸Tek'uchiri' ri Moisés xresaj ruq'uu' ri Aarón re

^j20:12 Junwi taq ub'i'ixikil 'anom puwi wa' wa xu'an ri DIOS wara ruk' ri Moisés. K'o keb'i'nik e ruma lik xeb'uto' ri tinamit tob' lik xki'an ri na utz taj chwach ri DIOS, (Dt 1.37; 3.26-27; 4.21; Salmos 106.32). Yey jujun chik kab'i'ij e ruma rire xupalajij rutzij ri DIOS yey na xkub'i' ta uk'u'x ruk'. (Num 27.12-14; Dt 32.51).

^k20:13 Pa hebreo wa' e *ri ya' re Meriba*.

^l20:14 Raj edomita kab'i'x chike e ralk'o'al kan ri Esau, yey ri Esau e ratz ri Jacob, wa' ri Jacob e kab'i'x che e kiquaw konoje raj Israel. Cf. Gn 36.1-43.

^m20:17 Wa' e ri kab'i'x che *Ri nimab'e re ri rey*.

ⁿ20:24 Kil ri nota k'o pa versículo 13.

aj q'atisan qasa'n yey xukoj che ruk'ajol Eleazar. Chiri' xkam wi ri Aarón chutzam ruwi juyub' Hor. Ek'u ri Moisés yey ri Eleazar xeqaj lo che ruwi juyub'. ²⁹Echiri' xketa'maj konoje ri tinamit Israel puwi rukamik ri Aarón, 30 q'iij lik xkoq'ej.

Números 21

Raj Israel xkich'ij uchuq'ab'° ri Arad, rey re Canaán

¹Echiri' ri rey ke raj cananeo re ri tinamit Arad, ri jeqel chiri' Neguev, xuto katajin koponik raj Israel chupa ri b'e re Atarim; xyakataj pa ch'a'oj chikij ri tinamit Israel yey xeb'uyut b'i jujun chike. ²Ek'u ri' raj Israel xkiya kichi' che ri QAJAWAL JEHOVÁ, jewa' xkib'i'ij: «We Rilal kojto' la che uya'ik pa qaq'ab' wa' wa tikawex, ri asu kaqasach kiwach ronoje ri kitinamit» xecha'. ³Ri QAJAWAL JEHOVÁ xuta ri kich'a'teem raj Israel; yey xeb'uto' che usachik kiwach wa' wa tikawex aj cananeo. Ruma la' rub'i' wa jun luwar xkojik e Horma,^p xcha'.

Ruk'axwach ri kumatz re bronce

⁴Ri tinamit Israel xeb'el chiri' che ruwi juyub' Hor yey xkimaj b'i ri b'e ke'ek che ri Mar Kaq; re xkisut rij ri luwar re Edom. No'j ri tinamit e xekos che ri b'e. ⁵Xkijeq ri tinamit kech'a't chirij ri DIOS yey chirij ri Moisés jewa' kakib'i'ij: «¿Su'chak xojesaj lo la chila' Egipto re kojo'lkam wara chupa wa luwar katz'intz'otik? Ma na jinta pam, na jinta ne ya', ya xik'ow qak'u'x che wa' wa jun wa'im na qus ta k'enoq» xecha'.

⁶Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ xeb'utaq lo chikij ri tinamit, kumatz kekamisan ruk' ri kikiis, cha' xekiti' raj Israel, jek'ula' xekam uk'iyal chike ri tinamit. ⁷Ek'u ri tinamit jewa' xekib'i'ij che ri Moisés: «Oj makuninaq, ruma ri xojch'a't chirij ri DIOS yey chi'ij rilal. Tz'onoj la che ri QAJAWAL JEHOVÁ, cha' keb'eresaj b'i taq ri kumatz chiqaxo'l» xecha'. Ek'u ri Moisés xujeq kach'aw pakiwi' chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ. ⁸Yey ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xuk'ul uwach che: «Cha'ana uk'axwach jun kumatz re bronce jela' pacha' ri e k'o chikixo'l ri tinamit, yey

chatzayab'a' lo chikaj che juna che'. Ma konoje ri keti'taj ruma juna kumatz, e kakitzu' pan ri kumatz tzayal chikaj yey jela' kekunutajik» xcha'.

⁹Ri Moisés xu'an uk'axwach jun kumatz re bronce yey xutzayab'a' lo chikaj che jun che'⁹. Ek'uchiri' k'o junoq kati'taj ruma juna kumatz, e kutzu' pan ri kumatz re bronce, yey jela' na kakam taj.

Ri tinamit Israel kakisut rij ri luwar re Moab

¹⁰Tek'uchiri' xkimaj tanchi b'i kib'e ri tinamit Israel yey xeb'e'k'ola chila' che ri luwar Obot rub'i'. ¹¹Yey xeb'el k'u chiri' Obot yey xeb'e'k'ola chila' Ije-abarim, che ri luwar katz'intz'otik pa releb'al q'iij che ri Moab. ¹²Xeb'el tanchi chiri' yey xeb'e'k'ola che ruwaraqan taq'aj re Zered. ¹³Chiri' xeb'el wub'i' yey xeb'ek'ola' ch'aqa ya' che ri nimaya' re Arnón, ri k'o che ri luwar katz'intz'otik yey chiri' kel lo wi che ri pa ejeqel wi raj amorreo, ma ri nimaya' Arnón e kajachaw upa taq ri luwar ke raj Moab kuk' raj amorreo. ¹⁴Puwi wa' kach'a't wi ri tz'ib'ital kan chupa ri Wuuj re taq ri Tzijob'al re ri Ch'a'oj re ri QAJAWAL JEHOVÁ, echiri' jewa' kub'i'ij:

«Xojb'inik xoj'ek k'a che ri Mar Kaq,^r che taq ruwaraqan taq'aj yey chuchi' taq ri nimaya' re Arnón.

¹⁵Che taq ruchi' ri raqana', ri kopon k'a chupa taq ri luwar re Ar yey ke'tzaqa k'a chila' che ruchi'b'al taq ri luwar re Moab» kacha'.

¹⁶Tek'uchiri' xeb'opon che ri luwar re Beer; wa' e jul re ya' pa xub'i'ij wi ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Moisés: «Chamolo kichi' ri tinamit ma kanya ri ya' chike re ri kitzajin chi'» xcha'. ¹⁷E uwari'che raj Israel chupa la' la q'iij wi xkib'ixoj wa jun b'iix:

«¡Chel na lo ri ya' chupa ri jul re ya'!
¡Chib'ixoj ri jul re ri ya'!

¹⁸Wa jun jul re ya' e ri xkik'ot rachijab', wa' e rachijab' k'o kiwach re ri tinamit, yey xkik'ot ruk' taq ri kib'ara yey ri kich'ami'y» jela' xkib'ixoj.

Tek'uchiri' xeb'el b'i ri tinamit che ri luwar katz'intz'otik yey xeb'ek k'a chila' Matana,

^{°21:0} E chwi xe'anataj raj Israel chupa ri tinamit Horma, k'a e tanchi la' xkich'ij uchuq'ab' wa jun ch'a'oj kuk' raj cananeo. (Num 14.39-45). Cf. Jue 1.16-17.

^{p21:3} Wa' ke'eloq *Wa' ya'tal che re kasach uwach.*

^{921:9} Wa' e ri xch'a't ri Jesús puwi' pa Juan 3.14

^{r21:14} Na jinta juna manuscrito re ojertan kub'i'ij Mar Kaq che wa', ma jewa' kub'i'ij: *ri luwar re Sufá.*

¹⁹ xeb'el Matana, xeb'ek k'a Nahaliel, xeb'el k'u Nahaliel xeb'ek k'a Bamot, ²⁰ yey xeb'el chiri' Bamot, xeb'ek k'a che ruwaraqan taq'aj re ri luwar re Moab, yey k'isb'al k'u re xeb'opon k'a chutza'm ruwi juyub' re Pisga,^s wa' e pa kaq'alajin wi lo ri luwar katz'intz'otik re Jesimón.

Raj Israel kakich'ij uchuq'ab' ri rey Sehón

²¹ Ek'u raj Israel xekitaq b'i achijab' kuk'utub'ej kiwach chwa ri Sehón, wa' e ri rey ke raj amorreo, jewa' xe'kib'i'ij che: ²² «Ya'a la luwar chiqe kojik'ow chupa taq rulew e la. Na kaqaq'axuj ta ulew re tiko'najik, re tiko'n re uva, na kaqachap ta ne ya' re juna jul k'otom re uk'olib'al ya'. E kaqamaj b'i ri nimab'e, e la' jusuk' koje'ek che ri qab'e, k'a pa xojopon wi che ri k'isb'al re ri tinamit ralaq» xecha'.

²³ No'j ri Sehón na xuya ta luwar chike raj Israel keb'ik'ow chupa ri kiluwar; ri xu'an rire e xumol kichi' konoje rachijab', yey xeb'ek chupa ri luwar katz'intz'otik. Xyakataj k'u chikij ri tinamit Israel yey echiri' xopon k'a Jahaza, chiri' xujeq wi ch'a'oj kuk' raj Israel. ²⁴ No'j raj Israel xkikamisaj ruk' espada ri Sehón, yey jela' xkich'ij uchuq'ab'. Xkimaj k'u taq rulew^t k'o puq'ab' rire, wa' xujeq b'i che ri nimaya' Arnón yey xopon k'a che ri luwar re Jaboc, wa' ke'elawi k'a che ruchi'b'al ri pa e jeqel wi raj amonita yey ri kitinamit wa' sututal kij ruk' taq tapya. ²⁵ Raj Israel xu'an ke taq wa' wa tinamit yey xejeqi' chupa ronoje taq ri tinamit k'o puq'ab' ri rey Sehón, wa' e ri tinamit Hesbón yey ri jujun chik raltaq ko tinamit. ²⁶ Ma e ri Hesbón e tinamit pa jeqel wi ri Sehón, ri rey ke raj amorreo. E wa' ri lik u'anom ch'a'oj ruk' ri taqanel re Moab yey umajom taq ne ri rulew k'a che pan ri nimaya' re Arnón. ²⁷ Ruma la' jewa' kakib'i'ij ri e aj yab'al tzij:

«¡Chixpeta pa ri tinamit Hesbón!

¡Chiyaka tanchi wa tinamit re ri Sehón!

²⁸ Ma elinaq lo q'aaq' chupa ri tinamit Hesbón, lik kareplan ri q'aaq' che rutinamit ri rey Sehón, xuporoj ri tinamit Ar k'o pa taq ri luwar re Moab,
yey xuporoj ruwi taq juyub' ek'o chikaj che ri Arnón.

²⁹ ¡Toq'o awach ri'at Moab!

¡Asu xsach awach ri'at utinamit ri dios re Quemos!

E ra-dios xuya luwar xek'am b'i rak'ajol, yey xuya luwar xeyut b'i rami'al, xek'am b'i rike ruma ri Sehón, wa' e ri rey ke raj amorreo.

³⁰ Asu xqasach uwach ronoje ri kitaqanik rike, xujeqeb'ej lo che Hesbón yey xopon k'a Dibón, ruk'atib'al ri q'aaq' xopon k'a che ri tinamit Nofa,
yey xqasach k'u kiwach ri' k'a che ri tinamit Medeba» xecha'.

Raj Israel kakich'ij uchuq'ab' ri Og, ri rey re Basán

³¹ Jek'ula' ri tinamit Israel xejeqi' chwach taq ri kulew raj amorreo.

³² Ri Moisés xutaq uk'ak'alexik upa ri luwar re Jazer; xeb'ok k'u chupa yey xki'an ke che ri raltaq ko tinamit, xekesaj b'i raj amorreo e jeqel chiri'. ³³ Echiri' xetzelej loq, e xkimaj b'i ri b'e ke'ek Basán. Ek'u ri Og, ri rey re Basán xyakataj lo chikij raj Israel cha' kach'o'jin kuk' chiri' pa ri tinamit Edrei.

³⁴ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Moisés: «Maxi'ij awib' chwach rire, ma Ri'in kanya paq'ab' junam kuk' konoje rutinamit yey ri luwar pa ri ejeqel wi. Jela' ka'an ruk' rire pacha' ri xa'an ruk' ri Sehón, ri rey ke raj amorreo, ri jeqel che ri luwar re Hesbón» xcha'. ³⁵ Jek'ula', raj Israel xkikamisaj ri rey Og, kuk' taq ruk'ajol yey konoje rachijab' e ajch'a'oj ek'o puq'ab'; yey na jinta chi junoq xkik'asib'a' kanoq yey xki'an k'u ki'ke che ronoje ri kulew rike.

Números 22

Rachi Balac kutaq usik'ixik ri Balaam^u

¹ Ek'u ri tinamit Israel xkimaj tanchi ub'i ri kib'e yey xeb'e'k'ola chila' che ri taq'aj re Moab, pa releb'al q'iij che ri nimaya' Jordán, chwach ri tinamit Jericó.

² Ek'u ri Balac, ri rey re Moab ruk'ajol ri Zipor, xril ronoje ri ki'anom raj Israel chike raj amorreo,

^s21:20 Pisga: Wa' e jun uwi juyub' k'o che ri luwar pa releb'al q'iij. K'o lo pa 15 Kilometro pa ke'k'is ri Nimaya' Jordán chupa ri Mar K'achatz'aam. Waq'ij ora k'o che ri luwar re Jordania. Dt. 34.1.

^t21:24 E nab'e taq ulew wa' xkimaj raj Israel cha' xu'an ke, wa' k'o pa releb'al q'iij che ri nimaya' Jordán.

^u22:0 Wa' e jun q'alajisanel na e ta kuk'il rutinamit ri DIOS. E ri Balac ri rey re Moab, xu'k'ama pa taq ri luwar re Mesopotamia cha' rire kutz'onoj itzel uwachlib'al pakiwi ri tinamit Israel. No'j na e ta xu'ano ma ri DIOS xumin uwach chupa cha' e kutz'onoj rutzil uchomalil pakiwi ri tinamit.

³ Ek'u ri' raj Moab xok lo jun nimalaj xi'in ib' kuk', wa' pa qatzij wi lik xok chikik'u'x ri xkita chike raj Israel, ruma lik e uk'iyal achijab'. ⁴ Raj Moab jewa' xkib'i'ij chike ri nimaq winaq aj Madián: «Konoje wa' wa winaq e kakik'is uwach ri qulew, jela' pacha' ri ku'an juna b'oyex echiri' kumol uwach raq'ees pa juyub'» xecha'.

Chupa taq la' la q'iij wi, ri Balac ruk'ajol ri Zipor, rire e rey re ri tinamit Moab. ⁵ Ri xu'ano e xeb'utaq b'i achijab' ruk' ri Balaam, ruk'ajol ri Beor, k'a chila' Petor, ri k'o chunaqaj ri nimaya' Éufrates, chiri' chwa ri kulew raj Amav. Rachijab' e taqom b'i, jewa' ri e taqom b'i che ub'i'ixikil: «K'o jun tinamit eb'elinaq lo chila' Egipto, yey wa' ruma lik e kikichom kib' che rulew pa wa oj k'owi. ⁶ Kantz'onoj ko che'la, peta la wara cha' katz'onoj la itzel b'anoj pakiwi wa' wa tinamit, ma rike más lik k'o kichuq'ab' chiqawach ri'oj. Yey laj jek'ula' ri'in kanch'ij kichuq'ab' yey kenuwoqotaj b'i chwach wu'lew. Ri'in weta'am, echiri' rilal katz'onoj la rutzil chomalil puwi junoj, ri' kuk'ul rutzil chomalil; no'j echiri' katz'onoj la itzel uwachlib'al puwi junoj, ri' kuk'ul ritzel uwachlib'al» xcha'.

⁷ Ek'u ri nimaq winaq re Moab yey ri nimaq winaq re Madián, xkimaj b'i kib'e yey kuk'a'am b'i pakiq'ab' ri pwaq re tojob'al re raj q'iij. Xeb'opon pa k'owi ri Balaam yey xe'kiya'a chwach ronoje rub'i'im b'i ri Balac. ⁸ Ri Balaam jewa' xuk'ul uwach: —Chixkanaj kan waq'ab' wara. K'ate kank'ul uwach chiwe, e chirij ri kub'i'ij ri QAJAWAL JEHOVÁ chwe ri'in —xcha'.

Jek'ula' e taq ri e ajwach re Moab xekanaj kan la' la q'ab' chiri'. ⁹ E la' laq'ab' wi, ri DIOS xwinaqir chwach ri Balaam yey jewa' xub'i'ij che: —¿China wa' wa'chijab' e kanajinaq kan awuk'? —xcha'.

¹⁰ Ri Balaam jewa' xuk'ul uwach che ri DIOS: —Wa' e utaqo'n lo ri Balac, ruk'ajol ri Zipor, rey re Moab, rire jewa' utaqom lo ub'i'ixikil chwe:

¹¹ «K'o jun tinamit eb'elinaq lo chila' Egipto yey wa' ruma lik ek'i, e kikichom kib' che rulew pa wa oj k'owi. Peta k'u la wara cha' katz'onoj la itzel b'anoj pakiwi rike. Yey laj jek'ula' ri'in kanch'ij kichuq'ab' yey kenuwoqotaj b'i chupa ri nutinamit» —xcha'.

¹² Ek'u ri DIOS jewa' xub'i'ij che ri Balaam: —Mate'ek kuk' rike, yey na katz'onoj ta ne itzel uwachlib'al pakiwi raj Israel, ma rike e jun tinamit lik nuya'om ri utzil chomalil pakiwi' —xcha'.

¹³ Ri Balaam xwa'lij chuka'm q'iij yey jewa' xub'i'ij chike rachijab' k'o kiwach eb'utaqom b'i ri Balac: —Oj alaq, tzelej alaq pa ri tinamit alaq, ma ri QAJAWAL JEHOVÁ na kuya ta luwar chwe kine'ek uk' alaq —xcha'.

¹⁴ Ek'u rachijab' e ajwach re Moab xetzelej lo pa jeqel wi ri Balac, yey jewa' xkib'i'ij che: —Ri Balaam na xraj taj xpe quk' —xecha'.

¹⁵ Ri Balac xeb'utaq b'i jujun chik achijab' e ajwach, wa' más ek'i yey más k'o kiwach chikiwach ri nab'e xeb'opon chila'. ¹⁶ Xeb'opon k'u ruk' ri Balaam yey jewa' xkib'i'ij che: —Jewa' kub'i'ij ri Balac, ruk'ajol ri Zipor: “Ma'an ko la ri', majek' ib' la kape la wuk'. ¹⁷ Ma ri'in lik kanloq'oj ne q'iij la, yey kanya che'la janipa ri katz'onoj la. Ma'an ko la ri', peta la, yey katz'onoj la itzel b'anoj pakiwi wa' wa tinamit” —xcha'.

¹⁸ Ek'u ri Balaam jewa' xuk'ul uwach chike: —Tob' ri Balac kusipaj chwe ri rocho nojinaq che plata yey che oro; lik na utz taj kampalajij rutaqanik ri QAJAWAL JEHOVÁ, ri nu-DIOS; tob' ne xa jub'iq' ri kan'ano o laj lik k'i. ¹⁹ Kantz'onoj ko che alaq kakanaj kan alaq waq'ab' wara, cha' kanweta'maj sa' tanchi ri kub'i'ij ri QAJAWAL JEHOVÁ chwe —xcha'.

²⁰ Ek'u ri DIOS xwinaqir chwach ri Balaam chaq'ab' yey jewa' xub'i'ij che: «We wa'chijab' epetinaq re katkisik'ij b'i kuk', jat k'u ri' kuk'. No'j ri'at xew ka'an janipa ri kamb'i'ij Ri'in chawe ka'ano» xcha'.

Ri Balaam kuril uwach ri ángel

²¹ Ri Balaam xwa'lij b'i lik anim tan, xuyijib'a' b'i rutz'ulib'al re ruwi ru-axna yey xe'ek junam kuk' rachijab' k'o kiwach re Moab.

²² Ek'uchiri' eb'enaq chik, lik xpe royowal ri DIOS ruk' ri Balaam ruma ri xe'ek kuk' rachijab'. E uwa'riche ri Ángel re ri QAJAWAL JEHOVÁ xuya rib' chunik'ajal ri b'e cha' na kik'ow taj. Ri Balaam e la' b'enaq puwi ru-axna, erachb'ilam b'i keb' rajchak. ²³ Ek'uchiri' ri-axna xril uwach ri Ángel re ri QAJAWAL JEHOVÁ k'o chunik'ajal ri b'e. Ri ángel uyijib'am chi rib' ruk' ri espada puq'ab', ek'u ri axna xel chupa ri b'e yey xumin b'i rib' pa taq raq'ees. No'j ri Balaam e xuch'ay ri axna, cha' katzelej tanchi chupa ri b'e. ²⁴ Ek'u ri Ángel re ri QAJAWAL JEHOVÁ, xk'oji' chupa jun b'e kik'ow pa tiko'n re uva yey pa taq utzal kojotal koral-ab'aj che yey na utz taj ka'an ik'owem. ²⁵ Echiri' ri axna xril ri Ángel re ri QAJAWAL JEHOVÁ, ri xu'ano e xulatz'atz'ej rib'

chwa rab'aj yey jela' e xuqol ri raqan ri Balaam chwa rab'aj. Ruma k'u ri', rire xuch'ay tanchi ru-axna. ²⁶ E tanchi k'u ri Ángel re ri QAJAWAL JEHOVÁ xnab'ej pan más chikiwach yey xtak'i' pa jun b'e lik ch'uti'n uwach yey na utz ta ka'an elem pa uwikiq'ab', ni pamox. ²⁷ Echiri' ri axna xril ri Ángel re ri QAJAWAL JEHOVÁ, ri xu'ano e xpuyi' pulew e la' k'o ri Balaam puwi'. Ri Balaam lik xpe royowal ruma wa' yey ri xu'ano e xuch'ay ri axna ruk' ru ch'ami'y. ²⁸ Ri QAJAWAL JEHOVÁ e xu'ano cha' xel uch'a'teem ri axna yey ri axna jewa' xub'i'ij che ri Balaam: —¿Sa' ri nu'anom che'la, ma e uroxlaj wa' kinch'ay la? —xcha'.

²⁹ —¡Aa, ri'in xatinch'ayo ma e ri'at lik 'anom nuq'i'ij ri'in! ¡We ta k'o juna espada panuq'ab', asu katinkamisaj wo'ora! —xcha'.

³⁰ Ri axna jetanchi wa' xub'i'ij che ri Balaam: —¿Na paq'ab' ta b'ane rilal in k'o wi ri'in? Ma e la' kinaq'anib'ej la k'a che waq'ij ora. ¿K'o neb'a julajoq nu'anom wa' che'la, pacha' ri xin'an wo'ora? —xcha'.

Ri Balaam xuk'ul uwach: —Ja'i, na 'anom ta wa' —xcha ri Balaam.

³¹ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ xujaq ruwach ri Balaam, jela' e rire xril uwach ri Ángel re ri QAJAWAL JEHOVÁ k'o chunik'ajal ri b'e, uyijib'am chi rib' ruk' ru-espada puq'ab'. ³² Ri Ángel re ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Balaam: —¿Su'chak oxib' laj xach'ay ra'axna? Ma In ri in tz'apiyom re rab'e, ma e rab'enam k'a chila' Moab lik na kuk'ul ta nuk'u'x Ri'in. ³³ E ri axna xinrilo, e uwari'che elinaq chinuwach Ri'in oxib' laj; we tamaji rire elinaq chinuwach, ri' laj at nukamisam chik, yey e rawaj kank'asib'a' kanoq —xcha'.

³⁴ Ek'u ri Balaam jewa' xub'i'ij che ri Ángel re ri QAJAWAL JEHOVÁ: —In makuninaq ri'in, ma na weta'am taj we e Rilal k'o la chupa ri b'e chinuwach ri'in. Jek'ula', we e wa' lik na utz ta uwach chwach Rilal, ri' kintzelejik —xcha'.

³⁵ No'j ri Ángel re ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Balaam: —Jat kuk' wa'chijab'; no'j xew kab'i'ij ri kwaj Ri'in kab'i'ij ri'at —xcha'.

Jek'ula' ri Balaam xe'ek kuk' rachijab' k'o kiwach etaqom lo ruma ri Balac.

Ri roponik ri Balaam chila' Moab

³⁶ Echiri' ri Balac xuto ri Balaam katajin roponik, xuk'ulu' pan che jun tinamit Moab, k'o che ruchi'b'al ri ya' re Arnón, chiri' pa k'isb'al wi re ri kulew.

³⁷ Yey ri Balac jewa' xub'i'ij che ri Balaam: —Xintaq sik'ixik la, ma lik iil uwach kape la. ¿Su'chak na ka'aj ta la kape la? ¿E kami chiwach rilal ma na kanya ta rajil uk'axel ri petik la? —xcha'.

³⁸ E k'u ri Balaam jewa' xuk'ulub'ej uwach che ri Balac: —Ri'in in k'o chi wara re ko'lnuwila la. No'j wo'ora na ya'tal ta chwe xaqi sa' ri kamb'i'ij, ma xew kamb'i'ij Ruch'a'teem ri DIOS ri kuya chwe kamb'i'ij —xcha'.

³⁹ Tek'uchiri' xe'ek ri Balaam ruk' ri Balac yey xeb'opon che ri luwar re Quiriat-huzot. ⁴⁰ Ri Balac xutaq kikamisaxik chikop, b'exex yey xutaq b'i nimanik re wa'im chike ri Balaam yey chike rachijab' e ajwach e k'o ruk'.

Ri Balaam kuya rutzil chomalil pakiwi raj Israel

⁴¹ Chuka'm q'i'ij, ri Balac xuk'am b'i ri Balaam yey xepaqi' che ruwi juyub' re Bamot-baal; yey chwi k'u ri', ri Balaam xril pan jub'iq' che ri tinamit Israel.

Números 23

Ri nab'e tzij re ri Balaam

¹ E k'u ri Balaam jewa' xub'i'ij che ri Balac: —Yaka la chwe wuqub' (7) altar re qasa'n, yey yijib'a' la chwe wuqub' (7) toro'ib' yey wuqub' (7) b'exex emama'ib' re keb'enukamisaj —xcha'.

² Ri Balac jela' xu'ano pacha' ri xub'i'ij ri Balaam che, xkikamisaj jun toro yey jun b'exex ma' puwi' chujujunal raltar.^v

³ Jetanchi wa' xub'i'ij ri Balaam che ri Balac: —Kanaja kan la wara chutzal wa qasa'n katajin uporotajik, ma ri'in e wa' ki'nwila' we k'o kub'i'ij ri QAJAWAL chwe. Yey ri'in kanya che reta'maxik che'la janipa ri kub'i'ij Rire chwe —xcha'.

Yey ri Balaam xe'ek che jun uwi juyub' katz'intz'otik. ⁴ Ek'u ri DIOS xk'un ruk' ri Balaam yey ri Balaam jewa' xub'i'ij che: —Wuqub' chi altar re qasa'n nuyijib'am yey chujujunal altar

^v23:2 E taq raj q'ijab' re pa taq ri luwar re Mesopotamia ojertan, kaki'an wa' cha' kaketa'maj ri rajawal kik'u'x taq ri ki-dios, (v. 29-30).

nukamisam puwi' jun toro yey jun b'exex ma' —xcha'.

⁵ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ xuya jun tzij che ri Balaam yey jewa' xub'i'ij che: —Chat-tzelej pa k'owi ri Balac yey chab'i'ij che sa' ri nub'i'im chawe —xcha'.

⁶ Ri Balaam xtzelej pa k'owi ri Balac yey rire k'a tak'al chutzal ruqasa'n, e la' e rachb'ilam taq rachijab' e ajwach re Moab. ⁷ Ek'u ri Balaam xujeq uya'ik wa jun tzij, jewa' xub'i'ij:

«Chila' Aram xinuk'am wi lo ri Balac, ri rey re Moab, xinuk'am lo k'a che taq ruwi juyub' pa releb'al q'ij.

“Peta la k'ut yey wuma ri'in, e tz'onoj la ri itzel b'anoj puwi ri Jacob; Peta la, e rayij la ri na utz ta uwach chike raj Israel”

⁸ No'j ¿Cha'taj kantz'onoj itzel b'anoj puwi rire, ri na utz'onon ta wa' ri DIOS puwi'?

¿Su'chak kank'aq b'i uq'ij ri'in, ri na kuk'aq tub'i uq'ij ri DIOS?

⁹ Ma keb'enuwil pan ri tinamit, keb'enuwil pan che ruwi nimaq taq ab'aj, lik k'a che taq ruwa juyub' kenuwil apanoq, ma e jun tinamit lik ujachom rib'; wa' lik na kujunimaj ta rib' ruk' jujun chik tinamit.

¹⁰ Ma wa tinamit e pacha' rupuk' rulew.

¿China kach'ijow kajilaxik ri e ralk'o'al ri Jacob?

¿China keta'man re janipa ri kik'iyal?

¿China kajilan ke tob' xa panik'aj che ri panik'aj chike?

¡E ri kwaj ri'in kinkam jela' pacha' ri kikamik rike!,

ma rike lik e jusuk' chwach ri DIOS, e lik kwaj k'u ri'in e ri k'isb'al nuwach, e jela' ku'ana pacha' ri ki'ke» xcha'.

¹¹ Ek'u ri Balac jewa' xub'i'ij che ri Balaam: «¿Su'chak la' jela' x'an la chwe? Ri'in xink'am lo la wara cha' ko'ltz'onoj la itzel b'anoj pakiwi ri tzel keb'ilow we'in, yey rilal e xtz'onoj la rutzil chomalil pakiwi' rike» xcha'.

¹² Ri Balaam jewa' xuk'ul uwach che ri Balac: —Xojkanaj kan uk' la, e ri'in xew kamb'i'ij janipa ri kub'i'ij ri QAJAWAL JEHOVÁ chwe —xcha'.

¹³ Ri Balac jewa' xub'i'ij: —Peta la wuk' che wa jun chik luwar, ma chiri' keb'il pan la tob' na

konoje taj, no'j kil pan la jun utza'm ri tinamit; yey jela' katz'onoj la itzel b'anoj pakiwi' —xcha'.

¹⁴ Ri Balac xuk'am b'i ri Balaam che ri luwar re Sofim,^w che rutza'm juyub' re Pisga. Chiri' k'ut, ri Balac xuyak wuqub' (7) altar, yey xukamisaj jun toro yey jun b'exex ma' puwi chujujunal altar. ¹⁵ Ek'u ri Balaam jewa' xub'i'ij che ri Balac: —K'ola la putzal wa' wa qasa'n re kaporoxik, ma ri'in e kinta' sa' ri kub'i'ij ri DIOS chwe —xcha'.

¹⁶ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ xel lo che uk'ulik ri Balaam yey xukoj wa' wa ch'a'teem puchi' cha' kub'i'ij, jewa' xub'i'ij che: —Jat chila' pa k'owi ri Balac yey chab'i'ij che janipa wa kamb'i'ij chawe —xcha'.

¹⁷ Ri Balaam xopon k'u ruk' ri Balac, rire k'a tak'al putzal ruqasa'n, e la' e rachb'il rachijab' k'o kiwach re Moab. Ri Balac jewa' xutz'onoj che ri Balaam: «¿Sa' ri xub'i'ij ri QAJAWAL JEHOVÁ che'la?» xcha'.

¹⁸ Ek'u ri Balaam xujeq uya'ik wa jun tzij, jewa' xub'i'ij:

«E rilal Balac, yakataj la yey tana la wa kamb'i'ij;

chinta la rilal, lal uk'ajol ri Zipor:

¹⁹ Ri DIOS na e ta jela' pacha' taq rachijab'; ma Rire na ku'an ta raq'ub'al, yey na e ta pacha' juna achi; ma na kujalk'atij ta uwach ruch'a'teem.

Rire e lik ku'an ri kub'i'ij, yey kuya'o janipa ri kub'i'tisij.

²⁰ Ma xya' taqanik chwe re kanya ri rutzil chomalil,

na utz ta k'u ri' we junwi ri kamb'i'ij.

²¹ Chike raj Israel na kilitaj ta k'ax kawuluwub' lo pakiwi',

chike ri ralk'o'al ri Jacob, na kilitaj ta k'axk'olil b'iis, ma ri QAJAWAL JEHOVÁ, ri DIOS ki'ke k'o kuk' ri tinamit,

rike e lik ki'anom ki-rey che Rire.

²² Ri KAJAWAL DIOS xeb'eresaj lo chila' Egipto, e uwa'riche chikiwach rike ri KAJAWAL DIOS e pacha' chi juna chikop búfalo,

e kuna'o k'o uchuq'ab' ruma taq ri ruk'a'.

²³ Ma chikiwach ri tinamit re ri Jacob, na jinta uwach ri ku'an raj q'ij, chikij raj Israel, na jinta uwach ri ku'an raj itz.

^w23:14 Wa' e jun luwar che ruwi juyub', pa kakina'ij wi ri k'amaja' ku'ana'.

Ma wo'ora kab'i'x chike rutinamit ri Jacob yey raj Israel:

¡Unimal tzij ri u'anom ri IWAJAWAL DIOS iwuk'!

²⁴ Wa' wa tinamit lik e yakatajinaq jela' ri kiyakib'al pacha' ruyakib'al juna koj ati', jela' ri kiyakib'al pacha' ruyakib'al juna koj ma', ma wa' waj na keb'uxlan taj we na e ta nab'e kakitij rikitii',

echiri' kiququm chi ri kikik'el ri ekamisam, k'atek'uchiri' keb'uxlanik» xcha'.

²⁵ Ek'u ri Balac jewa' xub'i'ij che ri Balaam:

—We na utz taj katz'onoj la itzel b'anoj pakiwi wa tinamit, matz'onoj chi la ri' rutzil chomalil pakiwi' —xcha'.

²⁶ Ri Balaam jewa' xub'i'ij che ri Balac: —¿Na nub'i'im neb'a che'la, e ronoje ri kub'i'ij ri QAJAWAL JEHOVÁ chwe e kan'an ri'? —xcha'.

²⁷ Tek'uchiri' xub'i'ij che ri Balac che ri Balaam: —Ma'an ko la ri' peta la wuk', ma kank'am b'i la pa jun chik luwar. Ma k'axtaj chiri' e ri DIOS kuk'ul uk'u'x' ri katz'onoj la itzel b'anoj pakiwi wa' wa tinamit —xcha'.

²⁸ Ri Balac xuk'am b'i ri Balaam k'a che rutza'm ruwi juyub' re Peor, ri katzu'n pan chwi ri luwar katz'intz'otik. ²⁹ Ek'u ri Balaam jewa' xub'i'ij che ri Balac: —Yaka la chwe wuqub' altar, yey yijib'a' la chwe wuqub' toro'ib' yey wuqub' b'exex emama'ib' re keb'enukamisaj —xcha'.

³⁰ Ri Balac e xu'ano pacha' ri xub'i'ij che ri Balaam che; xukamisaj jun toro yey jun b'exex ma' yey xuya puwi' chujujunal raltar.

Números 24

¹ Jenela' ri Balaam xunab'ej e ri QAJAWAL JEHOVÁ e lik kuk'ul uk'u'x' ri kuya rutzil uchomalil pakiwi raj Israel; ruma ri' na xu'an ta chik pacha' ri u'anom loq, ma na xutzukuj ta chi tzij kuk' raj q'ijab'. E ri xu'ano e xtzu'n pan chwi ri luwar katz'intz'otik. ² Ek'uchiri' ri Balaam xril apanoq, e ri tinamit Israel e la' kuk'a'am kib' chi mutza'j, e k'u ri Ruxlab'ixel ri DIOS xqaj lo puwi'. ³ Xujeq k'u ri' xel lo chi uchi' wa jun tzij, jewa' xub'i'ij:

«Jewa' kub'i'ij ri Balaam ruk'ajol ri Beor, jewa' kub'i'ij rachi ri lik kumaj usuk' ri karilo,

⁴ Jewa' kub'i'ij ri kataw re Ruch'a'teem ri DIOS, wa' e ri jun karil ri k'utub'al re q'alajisanik re ri k'o Ronoje Unimal Chuq'ab' Puq'ab';

uya'om k'u rib' ri' rire puq'ab', echiri' kaya' ri k'utub'al re q'alajisab'al chwach. ⁵ ¡E ri'at Jacob, lik choom taq rawocho xa kakirik,

ri'at Israel, lik choom taq ri pa at jeqel wi!

⁶ Pacha' chi uchola'j palma e tikitalik, pacha' chi werta e k'o chuchi' ri nimaya'; pacha' chi jutiq che' ki' ruxlab' ruwa'al^x, tikital ruma ri QAJAWAL JEHOVÁ, pacha' chi che' re chakalte' tikital chuchi' ri ya'.

⁷ Ri ya' lik kapumput che ri tinamit, lik k'o ri ya' re katijik yey re kaja'ax ri tiko'n. Ri rey re wa tinamit e kuch'ij uchuq'ab' ri Agag, yey rutaqanik e lik kanimar uwach.

⁸ Ri DIOS xeb'eresaj lo chila' Egipto, e uwa'riche chikiwach rike ri DIOS e pacha' chi juna chikop búfalo, e kuna'o k'o uchuq'ab' ruma taq ri ruk'a'. Ri tinamit Israel keb'uk'is ri nimaq tinamit, wa' e taq ri tzel keb'ilow re, rire kuq'ep upa ri kib'aqil rike, yey kuch'ap taq ru-flecha che ri ki-cuerpo.

⁹ Echiri' kuxlan ri tinamit Israel, e jela' pacha' juna koj echiri' kapuyi'ik.

¡Na junta junoq kaqib' ruk'!
¡Lik nim kiq'ij ri ketz'onow rutzil chomalil paw' ri'at!

¡Yey itzel kiwachlib'al ri kakitz'onoj itzel b'anoj paw' ri'at!» xcha'.

Ruq'alajisanik ri Balaam

¹⁰ Ek'u ri Balac lik xpe royowal ruk' ri Balaam, yey ruma ri' xujeq kupoq'ij upa ruq'ab', jewa' xub'i'ij che ri Balaam: —Xintaq sik'ixik la re katz'onoj la itzel b'anoj pakiwi ri tzel keb'ilow we ri'in; no'j rilal ya e oxlaj la' katz'onoj la rutzil chomalil pakiwi' rike. ¹¹ Ek'u wo'ora, Choqotaj tzelej la chupa ri tinamit la. Ma ximbi'tisij kanya jun chomilaj sipanik che'la, no'j ri QAJAWAL JEHOVÁ na xuya ta chi wa' che'la.

¹² Ri Balaam xuk'ul uwach che: —Ri'in xin-nab'esaj ri nuch'a'teem chike rachijab' xetaq b'i la wuk', ma jewa' ximb'i'ij chike: ¹³ “Tob' ri Balac kusipaj chwe ri rocho nojinaq che plata yey che oro; lik na utz taj kampalajij rutaqanik ri QAJAWAL JEHOVÁ re kan'an ri utz o ri na utz ta uwach; no'j ek'u janipa ri karaj ri QAJAWAL JEHOVÁ, e kamb'i'ij ri'in”. ¹⁴ Ri'in kine'ek k'u wo'ora pa nutinamit, no'j tape la, ma

^{x24:6} Wa' wa che' Aloe rub'i'

e kanq'alajisaj che'la sa' ri kuk'ulumaj ri tinamit la puq'ab' ri tinamit Israel che wa' wa chiqawach apanoq.

¹⁵ Ek'u ri Balaam xub'i'ij wa' wa jun tzij:
«Jewa' kub'i'ij ri Balaam uk'ajol ri Beor,
jewa' kub'i'ij rachi ri lik jaqatal chi utz ruwach,

¹⁶ Jawa' kub'i'ij ri kataw re Ruch'a'teem ri
DIOS,
ri jun lik reta'am sa' ri kuch'ob' ri Jun lik k'o
Uwach Uq'ij,

wa' e ri jun karil ri k'utub'al re q'alajisab'al
re ri k'o Ronoje Unimal Chuq'ab' Puq'ab';
uya'om k'u rib' ri' rire puq'ab',
echiri' kaya' ri k'utub'al re tzij chwach.

¹⁷ K'o jun kanwilo katajin lo chiqawach;
k'o ri kanwilo tob' naj k'owi chwe:
Wa' e jun ch'umil kel lo che ri Jacob;
kel lo Jun k'o taqanik puq'ab' che ri tinamit
Israel.

Rire ku'an tz'akatz'ik che rujolom ri Moab,
yey kuk'is kiwach konoje ri eralk'o'al ri Set.

¹⁸ Ri tinamit Israel kuch'ij uchuq'ab' ri Edom,
jenela' ri tinamit Seir^y kach'ijitaj uchuq'ab'
kuma ri tzel keb'ilow ke,
no'j ri tinamit Israel e kuk'ut runimal
ruchuq'ab'.

¹⁹ K'o jun lik k'o uchuq'ab',
wa' kel lo che ri Jacob,
e rire kusach kiwach ri k'a ek'as kan che ri
tinamit Ar» xcha'.

²⁰ Tek'uchiri' ri Balaam xril pan ri tinamit re ri
Amalec, yey xub'i'ij wa' wa jun tzij:

Ri tinamit Amalec e lik k'o uwach chike ri
nimaq tinamit;
no'j ek'u ri k'isb'al uwach rire;
e pa qatzij wi kasach na uwach.

²¹ Yey ri Balaam echiri' xeril pan raj ceneo,
xub'i'ij wa' wa jun q'alajisanik:

«E ri'ix lik k'o uchuq'ab' ri pa ix jeqel wi;
chwi taq ri nimaq pek k'owi ri ijeqeleb'al.

²² No'j e ri'ix ix aj ceneo;
kach'ijitaj na ichuq'ab',
echiri' raj Asiria kixkiyutu re kixkik'am b'i»
xcha'.

²³ Tek'uchiri' ri Balaam xub'i'ij wa' wa jun tzij:
«¡Lik toq'o' iwach! Ma ¿China ri kak'asi' kanoq
echiri' ri DIOS ku'ana ronoje wa'?

²⁴ Ma kek'un taq ri barcos,
epetinaq chila' che ri tinamit Chipre,
re kaki'an k'ax che ri Asiria yey ri Heber;
no'j ri ke'anaw re wa', asu kasach kiwach»
xcha'.

²⁵ Ek'u ri Balaam xyakataj b'i yey xtzelej tanchi
pa rutinamit; yey ri Balac jela' xu'ano xumaj b'i
rub'e xe'ek.

Números 25

Ri makunik ke raj Israel chiri' Baal-peor

¹ Echiri' ri tinamit Israel e k'o che ri luwar Sitim
rub'i', e rachijab' xkijeq kaketz'ab'ej uwa kiq'iij
kuk' rixoqib' e aj Moab. ² Ri xki'an rixoqib' e aj
Moab e xekik'am b'i rachijab' e aj Israel kuk', re
kekikamisaj awaj chikiwach taq ri ki-dios rike.
Ek'u ri tinamit xewa' chikiwach taq ri ki-dios rike
yey xkixuk kib' chikiwach. ³ Jek'ula' ri tinamit e
xkiya kib' che kakiyak uq'iij ri Baal chiri' che ri
luwar re Peor. Ruma wa' ri QAJAWAL JEHOVÁ
lik xpe royowal chikij ri tinamit Israel. ⁴ Ek'u ri
QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Moisés:
—Cheb'achapa konoje ri e k'amal kiwach ri
tinamit Israel, yey e la' paq'iij, cheb'atzayab'a'
re keb'ajitz'aj chinuwach Ri'in, cha' jela' e ri
woyowal lik kach'oqoch'otik, kel chikij rike
—xcha'.

⁵ Ri Moisés jewa' xub'i'ij chike raj q'atal tzij
ke raj Israel: —Chekamisaj alaq chikijujunal
rachijab' ek'o paq'ab' alaq, chike ri xemakunik
ruma xkiyak uq'iij ri dios Baal-peor —xcha'.

⁶ K'o k'u jun chike rachijab' aj Israel, xk'unik
ruk'a'am lo jun ixoq aj Madián, wa' kutzutza'
ri Moisés yey e la' chikiwach konoje ri tinamit
Israel. E xu'an wa' echiri' ri tinamit keb'oq' che ri
okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib'. ⁷ Echiri'
xril wa' ri Finees raj q'atisan qasa'n, ruk'ajol ri
Eleazar yey mamaxel re ri Aarón; xyakataj k'u
chikixo'lib'al ri tinamit yey xuk'am jun lanza
puq'ab'. ⁸ Yey xe'ek xuternab'ej b'i rachi aj Israel
yey echiri' xeb'ok chupa ri ja^z junam ruk' rixoq
madianita, ri xu'ano e xrik'owisaj ri lanza pa kipa
yey xeb'ukamisaj kikab'ichal. Jek'ula' xtani' ri
kamik katajin che ri tinamit Israel. ⁹ Ri xekam che
la' la k'axk'ol laj yab'il e lo 24,000 chi tikawex.

^y24:18 Wa' e jun chik ub'i' ri Edom.

^z25:8 Wa' na lik ta e ri kocho, ma e ruma kakiyak uq'iij ri mak re kaketz'ab'ej uwa kiq'iij chikiwach, che ri kocho k'o jun luwar k'a pa ja pa ri kemakun wi. Kil Dt. 23.17

¹⁰ Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés, jewa' xub'i'ij che: ¹¹ «Ri xu'an ri Finees, ruk'ajol ri Eleazar yey mamaxel re ri Aarón raj q'atisan qasa'n; wa' xuq'ob'isaj ri woyowal chikij raj Israel, ma ri xu'an rire e k'utub'al re ri na karaj ta k'enoq kayak uq'iij junoq chik chinuwach Ri'in. Ruma la' na xink'is ta kiwach konoje ri tinamit Israel. ¹² Chab'i'ij k'u che ri Finees: “E wo'ora ruk' rire, kanjikib'a' uwach jun tzij re utzil k'oleem lik na jinta k'owi. ¹³ E kanya k'u che rire yey chike taq ri ralk'o'al ketajin lo chirij, ri chak re kakiq'atisaj qasa'n yey wa' kaki'ano na jinta utaqexik. Ruma ri xu'an lik ub'is uk'u'x rire, xuk'utu xew Ri'in kayak nuq'iij, e ruk' wa' xu'an ri tojob'al re rimak ri'ix aj Israel chinuwach Ri'in”» xcha'.

¹⁴ E rachi aj Israel xkam junam ruk' rixox aj madianita e Zimri rub'i', uk'ajol ri Salu, k'amal kiwach re jun chike taq ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Simeón. ¹⁵ Yey rixox aj Madián xkamik e Cozbi rub'i', wa' e umi'al ri Zur, k'amal kiwach re jun familia re ri tinamit Madián.

¹⁶ Xch'a't ri QAJAWAL JEHOVÁ ruk' ri Moisés yey jewa' xub'i'ij che: ¹⁷ —Chixyakataj pa ch'a'oj chikij raj Madián yey cheb'ikamisaj. ¹⁸ Ma e rike jela' xki'an chiwe ri'ix echiri' xixkimin chupa ri na utz ta uwach kaki'an rike, ma jela' k'ut e xiyak uq'iij ri Baal re ri luwar re Peor. Yey ruma ri na utz ta uwach xu'an rixox Cozbi, rumi'al jun k'amal wach re Madián yey xkam chupa ruq'ijol wi echiri' xk'un ri k'axlaj yab'il kamik uwach, ruma e xuyak uq'iij ri tyox Baal re ri luwar re Peor —xcha'.

Números 26

Rukalaj ajilanik ka'an chike ri tinamit Israel^a

¹ Echiri' ik'owinaq chi ri k'axlaj yab'il kamik uwach, e ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Moisés yey ri Eleazar ruk'ajol ri Aarón, raj q'atisan qasa'n: ² «Chi'ana ri ajilanik chike konoje ri tinamit Israel, ri paqal kiwach pa veinte kijunab'; katz'ib'ax ri kib'i' e chirij taq chujujunal familia, wa' e chike rachijab' lik k'o kichuq'ab' keb'ek pa ch'a'oj chike raj Israel» xcha'.

³ Ri Moisés yey ri Eleazar raj q'atisan qasa'n, xech'a't kuk' ri tinamit che ruwaraqan taq'aj re

Moab, chutzal ri nimaya' Jordán, ri k'o chwach ri tinamit Jericó. Jewa' xkib'i'ij chike ri tinamit: ⁴ «E cheb'iwajilaj konoje rachijab' paqal kiwach pa veinte kijunab', jela' pacha' ri xub'i'ij ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Moisés» xecha chike.

Chike k'u ri tinamit Israel xeb'el lo chila' Egipto e taq wa': ⁵ Ri Rubén e atzixel chike raj Israel. E taq ruk'ajol ri Rubén e ri Enoc, ri Falú, ri Jezrón yey ri Carmi. Chike wa' rike xepe wi taq ri familia kab'i'x chike e aj Enoc, e aj Falú, ⁶ ri e aj Jezrón yey raj Carmi. ⁷ E konoje mutza'j wa' xepe lo che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Rubén. Chi konoje xeb'u'ana e 43,730 chi achijab'.

⁸ Ri Falú xa jun ruk'ajol xk'o'ji'ik, wa' e ri Eliab. ⁹ E taq ruk'ajol ri Eliab e ri Nemuel, ri Datán, yey ri Abiram. E wa' wa Datán yey ri Abiram e xeb'u'an k'amal kiwach ri tinamit echiri' xki'an ri kititz'itikil chike ri Moisés yey ri Aarón; wa' e ri jumutza'j xeb'uchok ri Coré ruk' echiri' xuyak rib' chirij ri QAJAWAL JEHOVÁ. ¹⁰ Echiri' rulew xjaqataj upa yey junam ruk' ri Coré lama'm xetzaq b'i chupa ri jul re rulew. Jek'ula' xekamik yey ri q'aaq' xeb'uporoj ri e 250 achijab'; e wa' wa xilitajik xu'ana jun k'utunik chike ri tinamit cha' na kaki'an ta ki'ke. ¹¹ No'j ri ralk'o'al ri Coré na xekam taj.

¹² E taq ruk'ajol ri Simeón chujujunal familia e taq wa': e ri Nemuel, ri Jamín, ri Jaquín, ri Zera, yey ri Saúl. Chike wa' rike xepe wi taq ri familia kab'i'x chike e aj Nemuel, raj Jamín, raj Jaquín; ¹³ raj Zera yey raj Saúl. ¹⁴ E konoje mutza'j wa' xepe che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Simeón. Chi konoje xeb'u'ana e 22,200 chi achijab'.

¹⁵ E taq ruk'ajol ri Gad chujujunal familia e taq wa': e ri Zefón, ri Haguí, ri Suni, ri Ozni, ri Eri, ri Arod, ri Areli. Chike wa' rike xepe wi taq ri familia kab'i'x chike e aj Zefón, raj Haguí, raj Suni; ¹⁶ raj Ozni, raj Eri, ¹⁷ raj Arod yey raj Areli. ¹⁸ E konoje mutza'j wa' xepe che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Gad. Chi konoje xeb'u'ana e 40,500 chi achijab'.

¹⁹ E taq ruk'ajol ri Judá: e ri Er yey ri Onán. Ri Er yey ri Onán e xekam che taq rulew re Canaán. ²⁰ Tek'uchiri' xek'o'ji' ri Sela, ri Fares yey ri Zera. Chike wa' rike xepe wi taq ri familia kab'i'x chike: raj Sela, raj Fares, raj Zera.

^a26:0 Rukalaj ajilanik x'an chike ri tinamit Israel e cha' kilitajik e janipa chi rachijab' k'o kichuq'ab' che ri ch'a'oj che taq chujujunal familia yey jenela' e ruma rujachik taq rulew chike, ma e ri xeb'ajilax che ri nab'e ajilanik, wa' xekam kan chupa ri luwar katz'intz'otik, (v. 63-65).

²¹ E taq ruk'ajol ri Fares: e ri Hezrón yey ri Hamul. Chike wa' rike xepe wi taq ri pamilia kab'i'x chike: raj Hezrón yey raj Hamul. ²² E konoje mutza'j wa' xepe che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Judá. Chi konoje xeb'u'ana e 76,500 chi achijab'.

²³ E taq ruk'ajol ri Isacar chujujunal pamilia: e ri Tola, ri Fúa, ri Jasub, yey ri Simrón. Chike wa' rike xepe wi taq ri pamilia kab'i'x chike: raj Tola, raj Fúa; ²⁴ raj Jasub, raj Simrón. ²⁵ E konoje mutza'j wa' xepe che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Isacar. Chi konoje xeb'u'ana e 64,300 chi achijab'.

²⁶ E taq ruk'ajol ri Zabulón chujujunal pamilia: e ri Sered, ri Elón, yey ri Jahleel. Chike wa' rike xepe wi taq ri pamilia kab'i'x chike: raj Sered, raj Elón yey raj Jahleel. ²⁷ E konoje mutza'j wa' xepe che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Zabulón. Chi konoje xeb'u'ana e 60,500 chi achijab'.

²⁸ E taq ruk'ajol ri José chujujunal pamilia: e ri Manasés yey ri Efraín. ²⁹ E taq ruk'ajol ri Manasés e ri Maquir. Yey taq ruk'ajol ri Maquir e ri Galaad. Chike wa' rike xepe wi taq ri pamilia kab'i'x chike: raj Maquir yey taq ri xepe chike raj Galaad.

³⁰ E taq ruk'ajol ri Galaad: e ri Jezer; chike wa' xepe wi raj Jezer; che ri Helec, chike wa' xepe wi raj Helec; ³¹ che ri Asriel, chike wa' xepe wi raj Asriel; che ri Siquem, chike wa' xepe wi raj Siquem; ³² che ri Semida, chike wa' xepe wi raj Semida; che ri Hefer, chike wa' xepe wi raj Hefer. ³³ Ri Zelofehad uk'ajol ri Hefer na xk'o'ji' ta uk'ajol, xew xek'o'ji' umi'al. Ri kib'i' rumi'al: e ri Maala, ri Noa, ri Hogla, ri Milca yey ri Tirsa. ³⁴ E konoje mutza'j wa' xepe che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Manasés. Chi konoje xeb'u'ana e 52,700 chi achijab'.

³⁵ E taq ruk'ajol ri Efraín chujujunal pamilia: e ri Sutela, ri Bequer yey ri Tahán. Chike wa' xepe wi raj Sutela, raj Bequer yey raj Tahán. ³⁶ Yey e taq uk'ajol wa' ri Sutela: Ri Erán, chike wa' xepe wi raj eranita. ³⁷ E konoje mutza'j wa' xepe che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Efraín. Chi konoje xeb'u'ana e 32,500 chi achijab'. Konoje wa' wa mutza'j xepe che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri José.

³⁸ E taq ruk'ajol ri Benjamín chujujunal pamilia: e ri Bela, ri Asbel, ri Ajirán, ri Sufán, ri Hufam. Chike wa' xepe wi raj Bela, raj Asbel, raj Ajiran; ³⁹ raj Sufán, raj Hufam. ⁴⁰ Yey e taq ruk'ajol ri Bela e ri Ard yey ri Naamán. Chike wa' xepe wi

raj Ard yey raj Naamán. ⁴¹ E konoje mutza'j wa' xepe che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Benjamín. Chi konoje xeb'u'ana e 45,600 chi achijab'.

⁴² E taq ruk'ajol ri Dan: e ri Súham, chike wa' xepe wi raj Súham. E konoje mutza'j wa' xepe che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Dan. ⁴³ Chi konoje ri pamilia ke raj Súham xeb'u'ana e 64,400 chi achijab'.

⁴⁴ E taq ruk'ajol ri Aser chujujunal pamilia e ri Imna, ri Isúi yey ri Bería. Chike wa' xepe wi raj Imna, raj Isúi yey raj Bería. ⁴⁵ E taq ruk'ajol ri Bería e ri Heber, chike wa' xepe wi raj Heber. Che ri Malquiel, chike wa' xepe wi raj Malquiel. ⁴⁶ E rub'i' rumi'al ri Aser e ri Sera. ⁴⁷ Chi konoje ri mutza'j xepe che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Aser, xeb'u'ana e 53,400 chi achijab'.

⁴⁸ E taq ruk'ajol ri Neftalí chujujunal pamilia: e ri Jahzeel, ri Guni, ri Jezer yey ri Silem. Chike wa' xepe wi raj Jahzeel, raj Guni, ⁴⁹ raj Jezer yey raj Silem. ⁵⁰ Chi konoje ri mutza'j xepe che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Neftalí, xeb'u'ana e 45,400 chi achijab'.

⁵¹ Chi konoje ri xeb'ajilax che ri tinamit Israel xeb'u'ana e 601,730 chi aj Israel e achijab'.^b

Rujachik rulew re Canaán e la' chuchola'j

⁵² Ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés yey jewa' xub'i'ij che: ⁵³ Chike wa' wa tikawex kajach wi rulew cha' e herencia wa' ke rike, e chirij ri ajilanik xa'ano. ⁵⁴ Che ri pamilia más ek'i, e kaya ri herencia más nim chike. E ri na e ta k'i e kaya ri na lik ta nim chike. Jela' ka'ano, kaya ri herencia chike e chirij ri kik'iyal. ⁵⁵ E rujachik rulew ka'ano e ka'an ruk' sorteo, kajacho e chirij taq ri mutza'j e ralk'o'al kan ri kiquaw. ⁵⁶ E chirij ri kuk'ut ri sorteo ka'ano, e jela' u'anik rujachik ka'ano; we ri mutza'j ch'uti'n o we ri mutza'j ek'i.

Ri ajilanik re ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Leví

⁵⁷ E ri xeb'ajilax chike ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Leví, e la' chirij taq ri pamilia e wa': Che ri Gersón, chike wa' xepe wi raj Gersón, che ri Coat, chike wa' xepe wi raj Coat, yey che ri Merari, chike wa' xepe wi raj Merari. ⁵⁸ Chike raj Leví xepe wi wa' rike: e raj Libni, raj Hebrón, raj Mahli, raj Musi yey raj Coré.

Ri Coat e xalax ruk'ajol Amram. ⁵⁹ Ri rixoqil ri Amram e ri Jocabed, rumi'al ri Leví; rire xalax

^b26:51 Wa jun versículo e kuq'alajisaj ri chajib'al ke ri tinamit xu'an ri DIOS chupa taq ri luwar katz'intz'otik. Ma tob' xekam konoje ri xeb'el lo Egipto, no'j ri kajlib'al raj Israel na q'ob'inaq taj. (Kil Num. 1.46)

chila' Egipto. Ek'u ri Amram xek'oji' ralk'o'al chirij rixoq Jocabed yey e taq wa': ri Aarón, ri Moisés yey ri María kanab' wa' wa'chijab'. ⁶⁰Ri Aarón e xu'an kiqaw ri Nadab, ri Abiú, ri Eleazar yey ri Itamar. ⁶¹Ek'u ri Nadab yey ri Abiú, xekamik ruma xkiya jun q'aaq' qasa'n na e ta ri xutz'onoj ri QAJAWAL JEHOVÁ chike. ⁶²Chike k'u raj Leví xeb'ajilax chi konoje, xeb'u'ana e 23,000 chi achijab'; konoje wa' e ri k'o jun iik' chike e ch'uti'q paqal kiwach xeb'ajilaxik. E wa aj Leví na xeb'ajilax ta junam kuk' ri tinamit Israel, ruma na jinta herencia ke rike chikixo'lib'al raj Israel.^c

Ri Josué yey ri Caleb xew chi rike xek'asi' kanoq

⁶³E taq wa' ri xeb'ajilax kuma ri Moisés yey ri Eleazar raj q'atisan qasa'n; xki'an wa' wa' ajilanik chike ri tinamit Israel echiri' e k'o che ruwaraqan taq'aj re Moab, chuchi' ri ya' Jordán yey chwach ri tinamit Jericó. ⁶⁴Chike wa' wa' xeb'ajilax wara na jinta chi junoq chike ri xeb'ajilax kuma ri Moisés yey ri Aarón raj q'atisan qasa'n, wa' echiri' xki'an rike ri ajilanik chupa ri luwar katz'intz'otik re Sinaí. ⁶⁵Ma chike rike, e ri QAJAWAL JEHOVÁ xujikib'a' uwach: «Kixkam kan che ri luwar katz'intz'otik» xcha'. Yey na jinta chi k'u junoq xkanaj kan chike, xew chi xekanaj kan ri Caleb ruk'ajol ri Jefone yey ri Josué ruk'ajol ri Nun.

Números 27

Taq rumi'al ri Zelofehad

¹K'o jun q'iiij xu'an wa' che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Manasés, echiri' e k'o wo'ob' ixoqib', ri kib'i' e: ri Maala, ri Noa, ri Hogla, ri Milca yey ri Tirsá. Rike e umi'al ri Zelofehad, ruk'ajol ri Hefer, mamaxel re ri Galaad yey uxikin umam ri Maquir. Konoje wa' rike e pamilia re ri Manasés ruk'ajol ri José. ²E wa wo'ob' ixoqib' xeb'opon chwach ri Moisés, chwach ri Eleazar raj q'atisan qasa'n, chikiwach raj k'amal wach yey chikiwach konoje ri tinamit; wa' e che ri okib'al re ri Tabernáculo re Molob'al ib' yey jewa' xe'kib'i'ij: ³«E ri qaqaw xkam kan pa taq ri luwar katz'intz'otik, no'j rire na e ta jun chike ri erachb'i'il ri Coré ri xki'an kititz'itikil chirij ri QAJAWAL JEHOVÁ, ma e ri qaqaw ri'oj xkam ruma jela' na jinta uk'ajol xeb'u'ya kanoq. ⁴¿Kasach kami uwach ri'

rub'i' ri qaqaw che ri pamilia oj k'owi xa ruma na jinta juna uk'ajol xk'oji'ik? E uwari'che, ya'a alaq k'ana qulew cha' kojkanaj kan chikixo'lib'al ri eratz-uchaq' kan ri qaqaw» xcha'.

⁵Ri Moisés xuk'am b'i chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ wa' wa' kakitz'onoj rixoqib'. ⁶Yey ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xuk'ul uwach che ri Moisés: ⁷«Ri kakitz'onoj rumi'al rachi Zelofehad utz uwach. Kaya pakiq'ab' k'ana kulew ke rike chikixo'lib'al ri ratz uchaq' ri kiqaw. E ri herencia re ri kiqaw kaq'atisaj pakiq'ab' rike. ⁸Chike k'u ri tinamit Israel jewa' kab'i'ij: “We k'o juna achi kakamik yey na jinta juna uk'ajol, e ri herencia re rire kaq'ax puq'ab' rumi'al. ⁹Yey we rachi na jinta umi'al, ri' kaya' ri herencia re rire che ruhaq' o che ri ratz rachi. ¹⁰Yey we na jinta uchaq' o ratz rachi, e ri herencia re rire kaya'i' che ri ratz o ruhaq' ruqaw. ¹¹Yey we ruqaw rachi na jinta ratz o na jinta uchaq', ri herencia kaya' che junoq xa naqaj u'anom wi k'o chux che rupamilia, che k'u ri' wa' kaya'i' wi” xcha'. Wa' wa' jun taqanik kakanaj kan chike ri tinamit Israel, jela' pacha' ri xintaq Ri'in che ri Moisés» xcha'.

Ri Josué e kakanaj kan puk'axel ri Moisés

¹²Ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Moisés: —Chatpaqal che ruwi juyub' Abarim yey chiri' kawil pan rulew nuya'om chike ri tinamit Israel. ¹³Ek'uchiri' awilom chi pan wa' wu'lew, e ri'at katkamik, jela' pacha' ri xu'an rawatz Aarón. ¹⁴Yey e ri'ix ikab'ichal na xikoj ta utzij ri nutaqanik, ma echiri' xiwesaj lo ya' chwa rab'aj, na xiyak ta nuq'iiij Ri'in chikiwa ri tinamit che ri luwar katz'intz'otik re Zin. Wa' echiri' ri tinamit xech'o'jin chwij ruma ri ya' —xcha'.

E wa' wa' ya' re Meriba k'o chila' pa Cades, chupa taq ri luwar katz'intz'otik re Zin.

¹⁵Ek'u ri Moisés jewa' xuk'ul uwach che ri QAJAWAL JEHOVÁ: ¹⁶—Lal QAJAWAL JEHOVÁ, e Rilal kaya'w la kik'aslemal konoje ri tikawex: Ma'an ko la ri', kojo la junoq cha' kak'oji' chikiwach ri tinamit la. ¹⁷Wa' e juna achi kuk'am kiwach pa keb'ek wi yey keb'uk'am tanchuloq echiri' ketzelej loq; yey jek'ula' ri tinamit la na keb'u'ana ta pacha' jupuq b'exex na jinta chajinel ke —xcha'.

¹⁸Ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Moisés.

^c26:62 Wa' wa' levita na jinta ki-herencia, ma rike e xeb'u'an aj q'atisan qasa'n chupa ri Tabernáculo. Kil Num. 18:20-23

—E chasik'ij ri Josué ruk'ajol ri Nun, ma rire e jun achi k'o ri Wuxlab'ixel Ri'in ruk' yey lik kojol tzij; chaya'a k'u raq'ab' puwi rire. ¹⁹Tek'uchiri' chak'ama b'i chwa ri Eleazar, raj q'atiskan qasa'n yey chikiwa konoje ri tinamit, chaya'a k'u che ri chak re aj k'amal kiwach ri tinamit. ²⁰Chaya'a re ri Josué ri taqanik k'o paq'ab' ri'at, cha' ri tinamit Israel kakikoj utzij rire. ²¹Yey ri Josué chirajawaxik kopon chwach ri Eleazar, raj q'atiskan qasa'n, wa' echiri' k'o ri kutz'onoj chwe Ri'in yey kareta'maj k'u ri' ruma ri Urim^d ka'an chinuwach Ri'in. Ek'u ri' ri Josué ri kataqaw ke raj Israel echiri' keb'el b'i pa ch'a'oj yey e rire ri kataqaw ke echiri' ketzelej lo chikocho junam ruk' rire —xcha'.

²²Ri Moisés e xu'ano pacha' ri xtaqan ri QAJAWAL JEHOVÁ che. Ma xuk'am b'i ri Josué yey xu'ya'a chwach ri Eleazar raj q'atiskan qasa'n yey chikiwach konoje ri tinamit. ²³Xuya taq k'u ruq'ab' puwi ri Josué yey xuya ri chak puq'ab', jela' pacha' ri xtaqan ri QAJAWAL JEHOVÁ che.

Números 28

Ri qasa'n kaya' ronoje q'ij

¹Tek'uchiri' xch'a't ri QAJAWAL JEHOVÁ ruk' ri Moisés yey jewa' xub'i'ij che: ²«Chaya'a wa' wa jun taqanik chike ri tinamit Israel, jewa' kab'i'ij chike: Lik chichajij iwib' che ri kiya chupa ruq'ijol taq ri qasa'n We'in; ma e ri qasa'n kaya'ik lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in, wa' e nuwa'im Ri'in.

³Yey jenewa' kab'i'ij chike: E qasa'n wa' chirajawaxik kiporoj chinuwach Ri'in ronoje q'ij, ma e taq awaj wa' kaporoj chinuwach: e ka'ib' (2) q'apoj b'exex jun junab' k'o chike yey choom kiwach. ⁴Jun (1) q'apoj b'exex ma' kakamisax chinuwach ri aniim yey ri jun chik kakamisax b'enaq q'ij. ⁵Ri qasa'n re ri chomilaj harina e kiya kajib' (4) libra^e yoq'om upa ruk' jun litro^f re

aceite re oliva. ⁶Wa' e awaj re kaporoj kaya' ronoje q'ij chinuwach Ri'in yey e jun taqanik xinya'o echiri' ix k'o chiraqan ri juyub' Sinaf; yey e jun qasa'n kaya'ik lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in. ⁷Junam ruk' ri q'apoj b'exex kakamisaxik, kiq'ej jun litro re vino puwi'. Ri vino kiq'ej chinuwach Ri'in re yakab'al nuq'ij chupa ri Tabernáculo. ⁸Ek'u ruka'm q'apoj b'exex ma' kikamisaj b'enaq q'ij, jela' u'anik ki'an che pacha' ri xi'an che ri re aniim yey e la' junam kiq'ej ri vino puwi'. Ma wa' e jun qasa'n kaporoj lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in IN IWAJAWAL JEHOVÁ.

Ri qasa'n re q'ij re uxlanib'al yey ri kaya' pa jeqeb'al re jun iik'

⁹Yey chupa ri sábado ri q'ij re uxlanib'al e kikamisaj keb' (2) q'apoj b'exex jun junab' k'o chike yey choom kiwach. Yey wa' kiq'ej vino puwi' yey junam ruk' junlajuj (11) libra^g re harina yoq'om aceite chupa. ¹⁰E awaj wa' kiya chinuwach Ri'in re kaporoj, wa' kiya chupa ri sábado ri q'ij re uxlanib'al, yey parewi ri qasa'n kiya ronoje q'ij, e la' junam kaq'ej ri vino puwi'.

¹¹Echiri' kopon ri nab'e q'ij che taq ri jujun iik', e rawaj re kiya chinuwach Ri'in re kaporoj, e keb' toro'ib', jun b'exex ma' yey wuqub' q'apoj b'exex k'o jun junab' chike yey choom kiwach.

¹²Chujujunal toro karachb'ilaj oxlajuj (13) libra^h re chomilaj harina yoq'om upa ruk' aceite. Yey che ri b'exex ma' karachb'ilaj b'elejeb' (9) libraⁱ re chomilaj harina yoq'om upa ruk' aceite. ¹³Yey chujujunal q'apoj b'exex ma', kiya kajib' (4) libra^j re chomilaj harina yoq'om upa ruk' aceite. Ma wa' e awaj kaya' chinuwach Ri'in re kaporoj yey lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in. ¹⁴Yey ri vino kaq'ej puwi': e ka'ib' litro^k chujujunal toro kiya'o. Yey kiya jun litro ruk' nik'aj^l chujujunal b'exex ma' yey jun litro^m chujujunal q'apoj b'exex ma'. E taq awaj wa' kiya chinuwach Ri'in re kaporoj

^d27:21 Urim yey Tumim: Wa' keb' raltaq ko chomilaj ab'aj re anab'al sorteo cha' kaq'alajinik sa' ri karaj ri DIOS ka'anik (Ex. 28.30)

^e28:5 Pa hebreo wa' e jun pajb'al re 1/10 re jun efa.

^f28:5 Pa hebreo wa' e jun pajb'al re 1/4 re hin.

^g28:9 Pa hebreo wa' e jun pajb'al re 2/10 re efa.

^h28:12 Pa hebreo wa' e jun pajb'al re 3/10 re efa.

ⁱ28:12 Pa hebreo wa' e jun pajb'al re 2/10 re efa.

^j28:13 Pa hebreo wa' e jun pajb'al re 1/10 re efa.

^k28:14 Pa hebreo wa' e jun pajb'al re 1/2 re hin o nik'aj galón.

^l28:14 Pa hebreo wa' e jun pajb'al re 1/3 re hin o 1/3 re galón.

^m28:14 Pa hebreo wa' e jun pajb'al re 1/4 re hin o 1/4 re galón.

ronoje jeqeb'al ri iik^m che ri junab'. ¹⁵ Yey parewi che wa', kikamisaj jun kaprux ma' re tojob'al re ri mak chinuwach Ri'in.

Ri qasa'n kaya'i' che ri loq'olaj laj uwach nimaq'iij

¹⁶ No'j che ri kajlajuj (14) q'iij che ri nab'e iik' re ri junab'^o, e ki'an ri Nimaq'iij re Pascua re ri QAJAWAL JEHOVÁ. ¹⁷ Yey che ri wo'lajuj (15) q'iij re wa' wa iik', kajeqer jun Loq'olaj Nimaq'iij; wuqub' q'iij k'u ri' kitij pam na jinta levadura che. ¹⁸ Che ri nab'e q'iij re wa' wa jun semana, kimol iwib' che jun loq'olaj nimaq'iij yey na jinta k'ana junoq ku'an juna chak. ¹⁹ E taq k'u rawaj kiya chinuwach Ri'in re kaporoxik, e keb' (2) toro'ib', jun (1) b'exex ma' yey waqib' (6) q'apoj b'exex jun junab' k'o chike, e wa' wa'waj lik choom kiwach. ²⁰ Chujujunal toro karachb'ilaj oxlajuj (13) libra^p re ri chomilaj harina yoq'om upa ruk' aceite yey b'elejeb' (9) libra^q karachb'ilaj ri b'exex ma' kiya'o. ²¹ Yey chujujunal ri wuqub' (7) q'apoj b'exex ma' kiya kajib' (4) libra^r re ri chomilaj harina yoq'om upa ruk' aceite. ²² Yey jenela' kiya chinuwach Ri'in, jun kaprux ma' re kakamisaxik re tojob'al re rimak ri'ix. ²³ Ronoje wa' wa qasa'n kiya ri'ix, yey parewi rawaj re kaporoxik kiya chinuwach Ri'in ronoje anim. ²⁴ Jek'ula' ki'an chujujunal q'iij che ri wuqub' q'iij kumaj b'i ri nimaq'iij Pascua; wa' e jun wa'im poroom pa q'aaq' lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in. Wa' kiya'o, parewi che rawaj re kaporoxik kiya chinuwach Ri'in ronoje anim, yey rachb'ilam ri qasa'n re vino kaq'ej puwi'. ²⁵ Che k'u ruwuq (7°) q'iij kimol iwib' che jun loq'olaj nimaq'iij yey na jinta k'ana junoq ku'an juna chak.

²⁶ Yey echiri' kik'am lo ri nab'e uwach taq rujiq'ob'alil ri k'o iwuk', wa' kab'i'x che Nimaq'iij re ri Molonik,^s echiri' kiya chinuwach Ri'in ri

nab'e uwach rujiq'ob'alil ri tiko'n; kimol k'u iwib' ri' che jun loq'olaj nimaq'iij; yey na jinta k'ana junoq ku'an juna chak. ²⁷ E taq k'u rawaj kiya chinuwach Ri'in re kaporoxik, ri lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in, e keb' (2) toro'ib', jun (1) b'exex ma' yey wuqub' (7) q'apoj b'exex jun junab' k'o chike. ²⁸ Chujujunal toro karachb'ilaj oxlajuj (13) libra re ri chomilaj harina yoq'om upa ruk' aceite. Yey ruk' ri b'exex ma' kiya b'elejeb' (9) libra re ri chomilaj harina yoq'om upa ruk' aceite. ²⁹ Yey jenela', chikijujunal ri wuqub' (7) q'apo'j b'exex, kiya kajib' (4) libra re ri chomilaj harina yoq'om upa ruk' aceite. ³⁰ Yey jenela' kiya chinuwach Ri'in, jun kaprux ma' re kakamisaxik re tojob'al ri mak ri'ix. ³¹ Ronoje wa' wa qasa'n kiya' junam ruk' ri vino kaq'ej puwi'; parewi che rawaj re kaporoxik kiya chinuwach Ri'in ronoje anim. E taq rawaj chirajawaxik lik choom kiwach.

Números 29

Ri nimaq'iij re ri trompeta

(Lv. 23:23-25)

¹ Echiri' kopon ri nab'e q'iij che ruwuq (7°) iik'^t re ri junab', kimol iwib' che jun loq'olaj nimaq'iij. Yey na jinta ne junoq ku'an juna chak. Ruk' uch'awib'al trompeta ka'an wi rub'i'xikil la' la q'iij. ² E taq k'u rawaj kiya chinuwach Ri'in re keporoxik, ri lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in, e jun (1) toro, jun (1) b'exex ma' yey wuqub' (7) q'apoj b'exex jun junab' k'o chike yey lik choom kiwach. ³ Junam ruk' ri toro kiya oxlajuj (13) libra^u re ri chomilaj harina yoq'om upa ruk' aceite; yey ruk' ri b'exex ma', kiya b'elejeb' (9) libra^v re wa' wa harina. ⁴ Yey chikijujunal ri wuqub' q'apo'j b'exex emama'ib', kiya kajib' (4) libra^w re wa' wa harina. ⁵ Yey jenela' kiya chinuwach Ri'in, jun kaprux ma'

^m28:14 Ri jeqeb'al re ri iik', chike ri aj Israel wa' echiri' k'amaja' ri iik'.

^o28:16 Chupa ri calendario hebreo wa' e ri iik' *Abib* kecha che; che ri calendario re waq'ij ora katzaq pa k'isb'al re marzo yey pa jeqeb'al re Abril.

^p28:20 Pa hebreo wa' e jun pajb'al re 3/10 re efa.

^q28:20 Pa hebreo wa' e jun pajb'al re 2/10 re efa.

^r28:21 Pa hebreo wa' e jun pajb'al re 1/10 re efa.

^s28:26 Ri jun chik ub'i' wa' wa jun nimaq'iij e ri Nimaq'iij re ri Semanas ruma ka'ani' pa wuqub' semana chwi ri nimaq'iij re Pascua (Ex. 23.16). Pa Nuevo Testamento e rub'i' e ri Nimaq'iij re Pentecostés (Hch. 2.1).

^t29:1 Chupa ri calendario hebreo wa' e ri iik' *Etanim* yey chupa ri calendario re waq'ij ora katzaq pa k'isb'al re ri iik' septiembre yey pa jeqeb'al re ri iik' octubre.

^u29:3 Pa hebreo wa' e jun pajb'al re 3/10 re efa.

^v29:3 Pa hebreo wa' e jun pajb'al re 2/10 re efa.

^w29:4 Pa hebreo wa' e jun pajb'al re 1/10 re efa.

re kakamisaxik re tojob'al re ri mak ri'ix. ⁶Ronoje wa' wa qasa'n junam kiya ruk' ri qasa'n re ri chomilaj harina yey karachb'ilaj ri vino kaq'ej puwi'. Yey parewi rawaj kiya chinuwach Ri'in re kaporox ri jujun iik', yey ri kaporox ronoje q'iiij. Wa' e jela' ki'an che pacha' ri q'atital kanoq. Ronoje wa' e jun qasa'n lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in.

Ri q'iiij re ri kuyub'al mak

(Lv. 16:2-34; Lv. 23:26-32)

⁷Che ri lajuj q'iiij re ri uwuq^x (7°) iik' kimol iwib' che jun loq'olaj nimaq'iiij. E la' la q'iiij wi ki'an ayuno yey na jinta k'ana chak ki'ano. ⁸E taq k'u rawaj kiya chinuwach Ri'in re kaporoxik, ri lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in, e jun (1) toro, jun (1) b'exex ma' yey wuqub' (7) q'apoj b'exex jun junab' k'o chike yey lik choom kiwach. ⁹Junam ruk' ri toro kiya oxlajuj (13) libra^y re ri chomilaj harina yoq'om upa ruk' aceite; yey ruk' ri b'exex ma', kiya b'elejeb' (9) libra^z re wa' wa harina. ¹⁰Yey chikijujunal ri wuqub' (7) q'apoj b'exex emama'ib', kiya kajib' (4) libra^a re wa' wa harina. ¹¹Yey jenela' kiya chinuwach Ri'in, jun kaprux ma' re kakamisaxik re ri josq'inik re ri mak ri'ix. Wa' e parewi che taq rawaj kekamisaxik re ri josq'inik re ri mak yey taq rawaj re kaya' chinuwach Ri'in re kaporox ronoje q'iiij, junam ruk' ri qasa'n re ri chomilaj harina yey ri vino kaq'ej puwi'.

¹²Che ri wo'lajuj q'iiij re ruwuq (7°) iik',^b kimol iwib' che jun Loq'olaj Nimaq'iiij. Na jinta k'ana chak ki'ano. Yey ronoje k'u la' la wuqub' q'iiij ki'an nimaq'iiij re yakab'al nuq'iiij Ri'in.

¹³Che k'u ri nab'e q'iiij re wa' wa semana, e taq rawaj kiya chinuwach Ri'in re keporoxik, ri lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in, e oxlajuj (13) toro'ib', ka'ib' (2) b'exex emama'ib' yey kajlajuj (14) q'apoj b'exex k'o jun (1) junab' chike, lik choom kiwach. ¹⁴Chikijujunal ri oxlajuj (13) toro'ib' kiya oxlajuj (13) libra^c re ri chomilaj harina yoq'om upa ruk' aceite. Yey chikijujunal ri ka'ib' (2) b'exex emama'ib', kiya b'elejeb' (9) libra re wa' wa chomilaj harina yoq'om upa ruk' aceite.

¹⁵Yey chikijujunal ri kajlajuj (14) q'apoj b'exex emama'ib' kiya kajib' (4) libra re ri chomilaj harina e la' yoq'om upa ruk' aceite. ¹⁶Yey jenela' kiya chinuwach Ri'in, jun (1) kaprux ma' re kakamisax puk'axel ri mak iwe ri'ix. Wa' e parewi che taq rawaj re kaya' chinuwach Ri'in re kaporox ronoje q'iiij, junam ruk' ri qasa'n re ri chomilaj harina yey ri vino kaq'ej puwi'.

¹⁷Che k'u ruka'm q'iiij re wa' wa semana, e taq rawaj kiya chinuwach Ri'in re keporoxik, e kab'lajuj (12) toro'ib', ka'ib' (2) b'exex emama'ib' yey kajlajuj (14) q'apoj b'exex k'o jun (1) junab' chike, lik choom kiwach. ¹⁸Junam k'ut kuk' taq ri toro'ib', taq ri b'exex emama'ib' yey taq ri q'apoj b'exex, e karachb'ilaj ri qasa'n re ri chomilaj harina yey ri vino kaq'ej puwi', wa' kiq'atisaj e chirij janipa ri kik'iyal rawaj yey e chirij ri kub'i'ij ri suk'ulik tzij. ¹⁹Yey jenela' kiya chinuwach Ri'in, jun (1) kaprux ma' re kakamisaxik re tojob'al re rimak ri'ix. Wa' e parewi che taq rawaj re kaya' chinuwach Ri'in re kaporox ronoje q'iiij, junam ruk' ri qasa'n re ri chomilaj harina yey ri vino kaq'ej puwi'.

²⁰Che k'u ruox q'iiij re wa' wa semana, e taq rawaj kiya chinuwach Ri'in re keporoxik, e junlajuj (11) toro'ib', ka'ib' (2) b'exex emama'ib' yey kajlajuj (14) q'apoj b'exex k'o jun junab' chike, lik choom kiwach. ²¹Junam k'ut kuk' taq ri toro'ib', taq ri b'exex emama'ib' yey taq ri q'apoj b'exex, e karachb'ilaj ri qasa'n re ri chomilaj harina yey ri vino kaq'ej puwi', wa' kiq'atisaj e chirij janipa ri kik'iyal rawaj yey e chirij ri kub'i'ij ri suk'ulik tzij. ²²Yey jenela' kiya chinuwach Ri'in, jun (1) kaprux ma' re kakamisaxik re tojob'al re rimak ri'ix. Wa' e parewi che taq rawaj re kaya' chinuwach Ri'in re kaporox ronoje q'iiij, junam ruk' ri qasa'n re ri chomilaj trigo yey ri vino kaq'ej puwi'.

²³Che k'u rukaj q'iiij re wa' wa semana, e taq rawaj kiya chinuwach Ri'in re keporoxik, e lajuj (10) toro'ib', ka'ib' (2) b'exex emama'ib' yey kajlajuj (14) q'apoj b'exex k'o jun junab' chike, lik choom kiwach. ²⁴Junam k'ut kuk' taq ri toro'ib',

^x29:7 Chupa ri calendario hebreo wa' e ri iik' *Etanim*, pa ri calendario re waq'ij ora katzaq pa k'isb'al re septiembre yey pa jeqeb'al re octubre.

^y29:9 Pa hebreo wa' e jun pajb'al re 3/10 re efa.

^z29:9 Pa hebreo wa' e jun pajb'al re 2/10 re efa.

^a29:10 Pa hebreo wa' e jun pajb'al re 1/10 re efa.

^b29:12 Chupa ri calendario hebreo wa' e ri iik' *Etanim*, pa ri calendario re waq'ij ora katzaq pa k'isb'al re septiembre yey pa jeqeb'al re octubre.

^c29:14 E taq wa' wa pajb'al k'o chupa wa versículos 14 yey 15 kariqitaj chupa taq ri versículos 9 yey 10.

taq ri b'exex emama'ib' yey taq ri q'apoj b'exex, e karachb'ilaj ri qasa'n re ri chomilaj harina yey ri vino kaq'ej puwi', wa' kiq'atisaj e chirij janipa ri kik'iyal rawaj yey e chirij ri kub'i'ij ri suk'ulik tzij. ²⁵ Yey jenela' kiya chinuwach Ri'in, jun (1) kaprux ma' re kakamisaxik re ri josq'inik re rimak ri'ix. Wa' e parewi che taq rawaj re kaya' chinuwach Ri'in re kaporox ronoje q'iij, junam ruk' ri qasa'n re ri chomilaj trigo yey ri vino kaq'ej puwi'.

²⁶ Che k'u ruro' (5°) q'iij re wa' wa semana, e taq rawaj kiya chinuwach Ri'in re keporoxik, e b'elejeb' (9) toro'ib', ka'ib' (2) b'exex emama'ib' yey kajlajuj (14) q'apoj b'exex k'o jun (1) junab' chike, lik choom kiwach. ²⁷ Junam k'ut kuk' taq ri toro'ib', taq ri b'exex emama'ib' yey taq ri q'apoj b'exex, e karachb'ilaj ri qasa'n re ri chomilaj harina yey ri vino kaq'ej puwi', wa' kiq'atisaj e chirij janipa ri kik'iyal rawaj yey e chirij ri kub'i'ij ri suk'ulik tzij. ²⁸ Yey jenela' kiya chinuwach Ri'in, jun (1) kaprux ma' re kakamisaxik re tojob'al re rimak ri'ix. Wa' e parewi che taq rawaj re kaya' chinuwach Ri'in re kaporox ronoje q'iij, junam ruk' ri qasa'n re ri chomilaj harina yey ri vino kaq'ej puwi'.

²⁹ Che k'u ruwaq (6°) q'iij re wa' wa semana, e taq rawaj kiya chinuwach Ri'in re keporoxik, e wajxaqib' (8) toro'ib', ka'ib' (2) b'exex emama'ib' yey kajlajuj (14) q'apoj b'exex k'o jun junab' chike, lik choom kiwach. ³⁰ Junam k'ut kuk' taq ri toro'ib', taq ri b'exex emama'ib' yey taq ri q'apoj b'exex, e karachb'ilaj ri qasa'n re ri chomilaj harina yey ri vino kaq'ej puwi', wa' kiq'atisaj e chirij janipa ri kik'iyal rawaj yey e chirij ri kub'i'ij ri suk'ulik tzij. ³¹ Yey jenela' kiya chinuwach Ri'in, jun (1) kaprux ma' re tojob'al re rimak ri'ix. Wa' e parewi che taq rawaj re kaya' chinuwach Ri'in re kaporox ronoje q'iij, junam ruk' ri qasa'n re ri chomilaj harina yey ri vino kaq'ej puwi'.

³² Che k'u ruwuq (7°) q'iij re wa' wa semana, e taq rawaj kiya chinuwach Ri'in re keporoxik, e wuqub' (7) toro'ib', ka'ib' (2) b'exex emama'ib' yey kajlajuj (14) q'apoj b'exex k'o jun junab' chike, lik choom kiwach. ³³ Junam k'ut kuk' taq ri toro'ib', taq ri b'exex emama'ib' yey taq ri q'apoj b'exex, e karachb'ilaj ri qasa'n re ri chomilaj harina yey ri vino kaq'ej puwi', wa' kiq'atisaj e chirij janipa ri kik'iyal rawaj yey e chirij ri kub'i'ij ri suk'ulik tzij. ³⁴ Yey jenela' kiya chinuwach Ri'in, jun (1) kaprux ma' re kakamisaxik re tojob'al re rimak ri'ix. Wa' e parewi che taq rawaj

re kaya' chinuwach Ri'in re kaporox ronoje q'iij, junam ruk' ri qasa'n re ri chomilaj trigo yey ri vino kaq'ej puwi'.

³⁵ Che k'u ruwajxaq (8°) q'iij e ki'an jun nimalaj nimaq'iij lik choom ki'an che, yey na jinta k'ana chak ki'ano. ³⁶ E taq k'u rawaj kiya chinuwach Ri'in re keporoxik, ri lik kuk'ul nuk'u'x Ri'in, e jun (1) toro, jun (1) b'exex ma' yey wuqub' (7) q'apoj b'exex jun junab' k'o chike yey lik choom kiwach. ³⁷ Junam k'ut ruk' ri toro, ri b'exex ma' yey taq ri q'apoj b'exex, karachb'ilaj ri qasa'n re ri chomilaj trigo yey ri vino kaq'ej puwi', wa' kiq'atisaj e chirij janipa ri kik'iyal rawaj yey e chirij ri kub'i'ij ri suk'ulik tzij. ³⁸ Yey jenela' kiya chinuwach Ri'in, jun (1) kaprux ma' re kakamisaxik re tojob'al re rimak ri'ix. Wa' e parewi che taq rawaj re kaya' chinuwach Ri'in re kaporox ronoje q'iij, junam ruk' ri qasa'n re ri chomilaj harina yey ri vino kaq'ej puwi'. ³⁹ E taq qasa'n wa' kiq'atisaj chinuwach Ri'in, wa' ki'ano e chirij taq ri nimaq'iij q'atitalik ki'ano. Ma parewi la' la jujun chik qasa'n iya'om ichi' che kiya'o yey ri qasa'n kiya'o lik chupa ri iwanima' kel wuloq. K'o taq ne la' la qasa'n re awaj kaporoxik, ri qasa'n re ri chomilaj harina, ruk' ri vino kaq'ej puwi' yey taq ri qasa'n re ri utzil k'oleem kiya chinuwach Ri'in» xcha ri QAJAWAL JEHOVÁ.

⁴⁰ Ek'u ri Moisés xuya chikiwach raj Israel, ronoje ri xub'i'ij ri QAJAWAL JEHOVÁ che, cha' ri tinamit kaki'ano.

Números 30

Ri taqanik puwi ri tzij ku'an juna tikawex

¹ Ek'u ri Moisés xch'a't kuk' ri k'amal kiwach taq ri mutza'lj e ralk'o'al kan ri Israel yey jewa' xub'i'ij chike: «Ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' utaqom ki'ano: ² We k'o juna achi kuya uch'a'teem o kujikib'a' uwach uch'a'teem che ri QAJAWAL JEHOVÁ, ri' lik chirajawaxik che e chu'ana' janipa ri kub'i'ij.

³ No'j we k'o juna ali kuya' uchi' chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ, o k'o karaj kuya rib' chupa ku'ano yey rire k'a k'o chirocho ruqaw; ⁴ we ruqaw xunab'ej ri xuya' uchi' che o ri xraj rire kuya rib' chupa ku'ano yey we ruqaw na jinta k'o kub'i'ij che; ri' e ronoje ri xuya' uchi' rali che yey ronoje ri xuya rib' chupa ku'ano, puq'ab' rire k'owi lik e ku'ana' janipa ri ub'i'im. ⁵ No'j we ruqaw rali xunab'ej wa' yey na kuya ta luwar che rumi'al ku'an ronoje k'u ri xuya' uchi' che yey taq

ri uya'om rib' chupa ku'ano, na jinta k'o ke'elawi. Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ kukuy umak rali ruma e ruqaw ri na xya'w ta luwar che.

⁶Yey we k'o juna ali k'o kuya' uchi' che o kel chuchi' k'o kuya rib' chupa ku'an chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ yey na xuch'ob' tana ri xub'i'ij yey xk'uli'ik; ⁷we ri rachijil xunab'ej ri xuya' uchi' che o ri xraj rire kuya rib' chupa ku'ano yey we ri rachijil na jinta k'o kub'i'ij che; ri' e ronoje xuya' uchi' che yey ronoje ri xuya rib' chupa ku'ano, puq'ab' rire k'owi lik e ku'ana' janipa ri ub'i'im. ⁸No'j we ri rachijil rali xunab'ej wa' yey na kuya ta luwar che ku'ano ri uya'om uchi' che ku'ano yey ri uya'om rib' chupa ku'ano yey ri na xuch'ob' tana xub'i'ij, na jinta k'o ke'elawi ri' yey ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ kukuy umak rali.

⁹No'j we ri uya'om uch'a'teem o ri ujikib'am uwach ri ku'ano e juna ixoq malka'n o jachom kan ruma rachijil, ri' puq'ab' rire k'owi ku'an janipa ri ub'i'im.

¹⁰Echiri' k'o juna ixoq k'ulanik k'o karaj kuya uchi' che ku'ano yey lik kujikib'a' uwach ruch'a'teem che u'anik, yey e la' jeqel chirocho ri rachijil; ¹¹we ri rachijil xunab'ej ri xuya' uchi' che o ri xraj rire kuya rib' chupa ku'ano yey we na jinta k'o kub'i'ij che yey na kuq'atej tane che; ri' e ronoje ri ujikib'am uwach yey ronoje ri xuya rib' chupa ku'ano, puq'ab' rire k'owi lik e ku'ana' janipa ri ub'i'im. ¹²No'j we ri rachijil rixoq xunab'ej wa'; yey na kuya ta luwar che ri rixoqil ku'ano, ri' e ronoje ri xuya' uchi' che ku'ano yey ronoje ri xuya rib' chupa ku'ano, na jinta k'o ke'elawi; yey ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ kukuy umak rixoq, ruma e ri rachijil ri na xya'w ta luwar che. ¹³Ma e rachi ri' k'o puq'ab' we kuya luwar che ri rixoqil o we kuq'atej che ri kuya uchi' che ku'ano yey ri kujikib'a' uwach ruk' ruch'a'teem chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ. ¹⁴No'j we kik'ow uk'i'yal q'i'ij yey ri rachijil rixoq na jinta k'o kub'i'ij che echiri' kareta'maj wa', ri' ke'eloq e rachi kuk'ul uk'u'x ronoje ri uya'om uchi' che yey ri uya'om rib' rixoq che ku'ano, ma na jinta k'o xub'i'ij che echiri' xunab'ej wa'. ¹⁵No'j we rachi kuya naj che ruq'ijol re kujolij taq wa', ek'u ri' rachi keqelen ri mak re ri rixoqil ruma wa'» xcha ri QAJAWAL JEHOVÁ.

¹⁶Ek'u taqanik wa' xuya ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Moisés puwi' ri kib'inik ksilab'ik rachi ruk' ri rixoqil chikiwach, yey puwi rub'inik rali ruk' ruqaw echiri' rali k'a k'o puq'ab' ruqaw.

Números 31

Kaq'at tzij pakiwi raj Madián

¹Ek'u ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Moisés: ²—Chaq'ata tzij pakiwi' raj Madián cha' jela' ka'an uk'axel chike ruma xekimin pa mak ri tinamit Israel. Tek'uchiri' katkamik yey keb'ariqa taq ri e awati'-amam ekaminaq chik —xcha'.

³Ek'u ri Moisés jewa' xub'i'ij chike ri tinamit Israel: —Cheb'icha'a jujun achijab' chikixo'lib'al ri pamilia iwe ri'ix yey chiya'a kichapab'al cha' keb'e'ch'o'jin kuk' raj Madián yey jek'ula' ke'ki'ana uk'axel chike rike janipa ri na utz taj xki'an che ri QAJAWAL JEHOVÁ. ⁴Chujujunal mutza'j e ralk'o'al kan ri Israel e kekitaq b'i 1,000 chi achijab' re keb'ek pa ch'a'oj —xcha'.

⁵Jek'ula' xki'ano, xekicha' e 1,000 chi achijab' chujujunal mutza'j e ralk'o'al kan ri Israel. Chi konoje xeb'u'ana e 12,000 chi achijab' k'o kichapab'al re keb'ek pa ch'a'oj. ⁶Ek'u ri Moisés xeb'utaq b'i pa ri ch'a'oj ri 1,000 chi achijab' chujujunal mutza'j yey xutaq b'i ri Finees, ruk'ajol ri Eleazar, raj q'atisan qasa'n. Ma rire puq'ab' k'owi ri b'itaq sa'ch^d re ri Tabernáculo yey puq'ab' rire k'owi taq ri trompeta, ri kach'awisaxik echiri' kajeqer ri ch'a'oj. ⁷Xeb'opon k'u Madián yey jela' pacha' ri xub'i'ij ri QAJAWAL JEHOVÁ chike, xeb'ok pa ch'a'oj yey xekikamisaj konoje rachijab'. ⁸Xekikamisaj ri wo'ob' (5) reyes re Madián: Wa' e ri Evi, ri Requiem, ri Zur, ri Jur yey ri Reba. Yey jenela' xkikamisaj ruk' espada ri Balaam ruk'ajol ri Beor.

⁹E taq rachijab' e ajch'a'oj ke raj Israel xekichap b'i rixoqib' yey junam kuk' rak'alab' e alab'o ke raj Madián, yey xekimaj b'i konoje ri kichikop, ri kib'exex yey ri b'itaq ke xkik'am b'i ronoje, ma e xkich'ak wa' che ri ch'a'oj. ¹⁰Tek'uchiri' xekiporoj ronoje taq ri kitinamit yey ri kich'ut tinamit pa taq e jeqel wi rike. ¹¹Ek'u konoje rixoqib', taq rawaj, ri chikop yey ronoje ri b'itaq ke, xkimol uchi'; ¹²yey ronoje taq wa' xkik'am b'i chwach ri Moisés, chwach ri Eleazar, raj q'atisan qasa'n yey chikiwa konoje ri tinamit Israel e k'o

^d31:6 Wa' ke'eloq laj e kuk'amb'i ri Kaxa re Tzij, yey ri Urim yey Turim wa' re kajawaxik we k'o juna tz'onob'enik kaki'an che ri QAJAWAL JEHOVÁ.

che ruwaraqan taq'aj re Moab, wa' k'o chutzal ri nimaya' Jordán chwach ri tinamit Jericó.

¹³ Ek'u ri Moisés, ri Eleazar, raj q'atisan qasa'n yey raj k'amal kiwach ke taq ri mutza'j e ralk'o'al kan ri tinamit Israel, xeb'e'kik'ulu pan rachijab' e ajch'a'oj tza'm ja re ri tinamit.^e

¹⁴ No'j ri Moisés lik xpe royowal kuk' raj k'amal kiwach ke 1,000 chi achijab' ajch'a'oj yey kuk' ri k'amal kiwach ke 100 chi achijab' ajch'a'oj chike ri epetinaq pa ch'a'oj. ¹⁵ Yey jewa' xutz'onoj chike: —¿Su'chak ri'ix xeb'ik'asib'a' kan rixoqib'? ¹⁶ Ma e wa' wi'xoqib' e ri xya' kina'oj ruma ri Balaam, re xekimin ri tinamit Israel che ri makunik xki'an chirij ri QAJAWAL JEHOVÁ chiri' Baal Peor. Yey ruma ri' ek'i ri xekam che ri tinamit chiri'. ¹⁷ Ek'u wo'ora cheb'ikamisaj konoje ri k'omab' e alab'o yey taq rixoqib' e k'oji'naq chi achijab' kuk'; ¹⁸ no'j e cheb'ik'asib'a' kan ralito na jinta achijab' eb'ik'owinaq kuk', chek'ola kan rike iwuk'.

Ri taqanik puwi ri kijosq'ikil ri xeb'opon pa ch'a'oj

¹⁹ Ek'u chiwe ri'ix, e konoje rachijab' xekamisanik o we xkichina'aj juna anima', chirajawaxik wi kekanaj kan chirij ri tinamit wuqub' (7) q'iij. Yey purox q'iij yey che ruwuq (7°) q'iij, ri' kijosq'ij iwib' ri'ix yey kakijosq'ij kib' konoje ri xekiyut loq. ²⁰ Yey kijosq'ij ne ronoje ri iq'uu' ri'ix, ronoje ri tz'u'um, ri 'anatal ruk' rutz'u'malil kaprux yey ronoje ri b'itaq iwe 'anatal ruk' che' —xcha'.

²¹ Ek'u ri Eleazar, raj q'atisan qasa'n, jewa' xub'i'ij chike rachijab' epetinaq pa ch'a'oj: —Jewa' kub'i'ij ri pixab'anik, ri xuya ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Moisés: ²² Pa qatzij wi ri oro, ri plata, ri bronce, ri ch'ich', ri estaño yey ri plomo; ²³ ruk' ronoje ri na kak'at ta pa ri q'aaq', chirajawaxik wi kiwik'owisaj pa q'aaq' pacha' kajosq'itajik. Na ruk' ta k'u ri', kijosq'ij taq ne wa' chupa ri loq'olaj ya' re josq'inik. No'j e ronoje taq ri na kuch'ij ta uchuq'ab' ri q'aaq', wa' xew chupa ri loq'olaj ya' kiwik'owisaj wi. ²⁴ Ek'u che ruwuq (7°) q'iij re la' la semana e ri'ix kich'aj ri iq'uu' yey jek'ula' kixjosq'itaj kanoq yey utz k'u ri' kixok tanchi chupa ri tinamit —xcha'.

Rujachik taq ri xkich'ak raj Israel pa ch'a'oj

²⁵ Tek'uchiri' ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Moisés: ²⁶ «E ri'at, yey ri Eleazar, raj q'atisan qasa'n yey taq ri k'amal kiwach chujujunal pamilia re Israel, e chikojo utz'ib'alil konoje ri tikawex yey taq rawaj xeb'ichap lo pa ri ch'a'oj. ²⁷ Ek'u ronoje wa' wa k'amom lo pa ch'a'oj ki'an keb' che. Panik'aj kiq'atisaj chike rachijab' xeb'opon pa ch'a'oj yey ri panik'aj chik kiq'atisaj chike ri tinamit. ²⁸ Che ri kakik'ul rachijab' xeb'opon pa ch'a'oj, katz'onoj chike cha' e kakiq'atisaj ri qasa'n chwe Ri'in. Ri kakiya che taq wa' e jun chike taq ri 500 tikawex, yey jenela' kaki'an kuk' ri axna, taq ri chikop yey taq ri b'exex. ²⁹ Wa' kak'am che ri kik'ulum rachijab' e ajch'a'oj, yey e wa' wa qasa'n kaya' chwe Ri'in, kaya che ri Eleazar, raj q'atisan qasa'n chinuwach Ri'in. ³⁰ Che ri kakik'ul ri tinamit Israel e katz'onoj cha' kakiq'atisaj jun re qasa'n chike taq ri 50 tikawex e chapom loq, yey jenela' kaki'an kuk' ri axna, taq ri chikop yey ri b'exex. Ronoje wa' kaya chike raj levita, ma e rike ri e k'o chwach re kakichajij ri Tabernáculo» xcha'.

³¹ Ek'u ri Moisés yey ri Eleazar, raj q'atisan qasa'n, e xki'ano janipa ri xtaqan ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Moisés. ³² E taq rachijab' e ajch'a'oj, k'o ri xkik'am rike parewi che ri b'itaq ke raj Madián. No'j e ronoje ri xkikoje utz'ib'alil che ri xkich'ak pa ri ch'a'oj, xu'ana e 675,000 chi b'exex; ³³ ruk' 72,000 chi chikop; ³⁴ yey 61,000 chi axna ³⁵ yey 32,000 chi alito na ek'oji'naq ta achijab' kuk'.

³⁶ Ek'u rachijab' xeb'opon pa ch'a'oj e taq xkik'ul wa': E 337,500 chi b'exex; ³⁷ che taq wa', xekiq'atisaj 675 b'exex re qasa'n che ri QAJAWAL JEHOVÁ. ³⁸ Yey xkik'ul 6,000 chikop, che taq wa' xekiq'atisaj 72 chikop re qasa'n che ri QAJAWAL JEHOVÁ. ³⁹ Xkik'ul 30,500 chi axna, che taq wa' xekiq'atisaj 61 re qasa'n che ri QAJAWAL JEHOVÁ. ⁴⁰ Yey chike k'u ralito xekik'ulu xeb'u'ana e 16,000 chi konoje, che taq wa' xekiq'atisaj e 32 re qasa'n che ri QAJAWAL JEHOVÁ.

⁴¹ Ek'u ri qasa'n re kaya'i' che ri QAJAWAL JEHOVÁ, e ri Moisés xuya che ri Eleazar, raj q'atisan qasa'n, jela' pacha' ri taqaninaq ri QAJAWAL JEHOVÁ che ka'anik.

^e31:13 Ri Moisés xu'an wa, ma ri epetinaq pa ch'a'oj na utz taj keb'ok b'i pa ri tinamit ruma e kichapom anima'. Kil Num. 19:11-13

⁴² Ek'u ri panik'aj chik che ri xkich'ak lo rachijab' pa ch'a'oj, che wa' xuk'am wi ri Moisés ri ke ri tinamit Israel. ⁴³ Ek'u xkik'ul wa' ri tinamit: 337,500 chi b'exex; ⁴⁴ e 36,000 chi chikop, ⁴⁵ e 30,500 chi axna, ⁴⁶ yey e 16,000 chi alito. ⁴⁷ Che wa' wa xkik'ul ri tinamit Israel, ri Moisés xuk'am jun chike taq ri 50 tikawex, jun chike taq ri 50 awaj, jela' pacha' ri taqaninaq ri QAJAWAL JEHOVÁ che. Yey ronoje wa' xuya chike raj levita, ma e rike ri e k'o chwach re kakichajij ri Tabernáculo.

Ri qasa'n xkiya raj k'amal wach ke rachijab' e ajch'a'oj

⁴⁸ Ek'u raj k'amal kiwach ke taq ri e 1,000 chi achijab' e ajch'a'oj yey raj k'amal kiwach ke taq ri e 100 chi achijab' e ajch'a'oj re Israel, xeqib' ruk' ri Moisés ⁴⁹ yey jewa' xkib'i'ij che: —E ri'oj oj ajchak e la, xeqajilaj k'u konoje rachijab' e ajch'a'oj e ya'tal paqaq'ab' yey wa' e tz'aqat konoje. ⁵⁰ Ruma wa', e ri'oj quk'a'am lo ri qaqasa'n che ri QAJAWAL JEHOVÁ re tyoxib'al, wa' e taq ri oro xqariq chiqajujunal pa ri ch'a'oj, wa' e taq: wiqib'al q'ab'aaj, karena, mapaq'ab', sansilo yey wawaj. Ronoje wa' quk'a'am lo ri'oj pacha' e awaj kakamisax re qasa'n puk'axel qak'aslemal chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ —xecha'.

⁵¹ Ek'u ri Moisés yey ri Eleazar, raj q'atisan qasa'n, xkik'ul ronoje wa qasa'n re oro. ⁵² Ronoje wa' wa oro, ri xkiya raj k'amal wach ke ri e 1,000 chi achijab' e ajch'a'oj yey raj k'amal wach ke ri e 100 chi achijab' e ajch'a'oj; xkik'am loq re kiqasa'n che ri QAJAWAL JEHOVÁ. Yey ek'u ri ra'lal chi ronoje wa' xu'ana 420 libra.^f ⁵³ Chikijujunal rachijab' chike ri xeb'ek pa ch'a'oj xkik'am taq ke rike che ri xkiriq chila' pa ch'a'oj. ⁵⁴ E uwa'riche ri Moisés yey ri Eleazar, raj q'atisan qasa'n, xkik'am ri oro pakiq'ab' raj k'amal kiwach rachijab' e ajch'a'oj. Yey xkik'am b'i ronoje wa' chupa ri Tabernáculo re Molob'al ib', ma e kuxtab'al wa' che ri QAJAWAL JEHOVÁ, e ri tinamit Israel puq'ab' Rire e k'owi.

Números 32

Ri pamilia re Rubén yey re Gad kekanaj pa releb'al q'ij che ri Jordán

¹ Echiri' xeb'opon ri tinamit Israel che rulew re Jazer yey re Galaad, e ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Rubén yey re Gad xkil rulew lik utz re kik'olib'al ri kichikop, ma lik k'iyarinaq kiwach ri kichikop. ² Xeb'e'ch'a't k'u ruk' ri Moisés yey ruk' ri Eleazar, raj q'atisan qasa'n yey kuk' raj k'amal kiwach ri tinamit, jewa' xkib'i'ij chike: ³ —E taq rulew re Atarot, re Dibón, re Jazer, ri Nimra, re Hesbón, re Eleale, re Sebam,^g re Nebo yey re Beón; ⁴ ronoje taq wa' wu'lew e ri QAJAWAL JEHOVÁ xujach che ri tinamit Israel, yey wa' xqilo e lik utz re kik'olib'al wawaj. ⁵ Ma'an ko alaq ri', kaya alaq wa' wu'lew chiqe cha' ku'an qe'oj, yey jela' na koje'jeqela ta chi ch'aqa ya' che ri Jordán —xecha'.

⁶ Ek'u ri Moisés jewa' xuk'ul uwach chike wa' wa keb' pamilia: —¿Utz nawi katatajik xew riwatz-ichaq' ri'ix keb'e'ch'o'jin ch'aqa ya' che ri nimaya' Jordán yey ri'ix kixkanaj kan wara? ⁷ Ma ri QAJAWAL JEHOVÁ uya'om chi ronoje la' lu'lew che ri tinamit Israel. Iwuma ri'ix ri' we ri jujun chik pamilia re ri tinamit kapax kik'u'x yey jela' na kakaj ta chik keb'ek chila'. ⁸ Ma jenela' xki'an ri ichu-iqaw ri'ix echiri' oj k'o chila' Cades-Barnea yey xenutaq b'i cha' ke'keta'maj upa ri luwar. ⁹ Xe'kila k'u rulew che ruwaraqan taq'aj re Escol yey echiri' xetzelej loq, e lik xkipaxij kik'u'x ri tinamit Israel, cha' jela' na keb'ek ta chik che rulew ub'i'tisim chi ri QAJAWAL JEHOVÁ chike. ¹⁰ Ek'u la' la q'ij wi ri QAJAWAL JEHOVÁ lik xpe royowal yey jewa' xub'i'ij xujikib'a' uwach: ¹¹ “Ruma na jusuk' ta uwach ri kik'aslemal chinuwach, na jinta junuq chike ri xeb'el lo Egipto ke'kila rulew ri xinjikib'a' uwach ruk' ri nuch'a'teem chike ri Abraham, ri Isaac yey ri Jacob. ¹² Na jinta junuq chik chike rike ke'kila rulew, ma xew ri Caleb ruk'ajol ri Jefone yey ri Josué ruk'ajol ri Nun, ma rike ruk' ronoje kanima' e xki'an ri lik jusuk' uwach chinuwach Ri'in” xcha ri QAJAWAL JEHOVÁ.

¹³ Jek'ula' lik xpe royowal ri QAJAWAL JEHOVÁ chikij ri tinamit Israel, yey xu'an chike xeb'in pacha' esachel 40 junab' che ri luwar

^f31:52 Pa hebreo wa' e jun pajb'al re 16,750 siclos.

^g32:3 Chupa ri versículo 38, ri jun chik ub'i' wa' e Sibma.

katz'intz'otik, wa' e k'a pa xekam wi konoje ri kilema'j xemakunik.

¹⁴ Yey ek'u wo'ora ri'ix, ix kalk'o'al kan winaq e aj makib', ma ix jela' pacha' ri ichu-iqaw e kipetisaj ri royowal ri QAJAWAL JEHOVÁ kuk' ri tinamit! ¹⁵ We ri'ix kiwesaj iwib' chirij ri QAJAWAL JEHOVÁ, Rire keb'ukanaj tanchi kan konoje wa' wa tinamit chupa ri luwar katz'intz'otik, yey imak k'u ri'ix we xekam konoje ri tinamit —xcha ri Moisés.

¹⁶ Ek'u ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Rubén yey re Gad xeqib' tanchi ruk' ri Moisés yey jewa' xkib'i'ij che: —Ri kaqaj ri'oj e xew kaqayijib'a' kikoraal ri qachikop yey kaqayak taq tinamit k'o tapyá chirij ke ri qapamilia yey ri qixoqilal che wa' wa luwar. ¹⁷ No'j ri kaqa'ano e kaqak'am ri qachapab'al re ch'a'oj yey kojnab'ej b'i chikiwa ri tinamit Israel cha' keb'eqajacha k'a chila' pa kiluwar. Yey e taq ri qapamilia yey qixoqilal keb'eqaya kan chupa taq ri tinamit k'o tapyá chirij, cha' e ch'uqutal rike chikiwa ri ejeqel che wa' wa luwar. ¹⁸ K'ate kojztelej lo chiqocho echiri' chikijujunal taq ri tinamit Israel k'o chi pakiq'ab' ri kulew. ¹⁹ Yey na jinta k'o kaqatz'onoy chike rike chila' che ri ch'aqaya' re ri nimaya' Jordán, ma ri'oj kaqaj koj-jeqi' wara yey ek'u ri' ri qa-herencia k'o wara pa releb'al q'ij che ri nimaya' Jordán —xecha'.

²⁰ Ek'u ri Moisés jewa' xub'i'ij chike: —We ri'ix lik e ki'ano pacha' ri xib'i'ij, chik'ama' b'i ri' ri ichapab'al yey jix k'u pa ri ch'a'oj. ²¹ Ek'u la' ruk' ri ichapab'al ri'ix chiq'axuj ri nimaya' Jordán yey ruk' ruto'b'al ri QAJAWAL JEHOVÁ, chixch'o'jinoq k'a jampa xeb'eresaj Rire ri tzel keb'ilow iwe chiwach ri'ix. ²² Echiri' rulew ya k'o chi puq'ab' ri tinamit Israel chwa ri QAJAWAL JEHOVÁ, k'a ek'uchiri' utz kixztelej lo chi'wocho; ma ri' e xi'an janipa ri xib'i'ij chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ yey chikiwach ri tinamit Israel. Jek'urila' e wa' wu'lew ku'ana iwe'ix chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ.

²³ No'j we na ki'an ta wa', e kixmakun chwach ri QAJAWAL JEHOVÁ. Yey ri' lik jikil uwach kitij ri k'axk'ob'ik ruma ri mak. ²⁴ Chiyaka k'u ri tinamit kib'i'ij ri'ix re taq ri iwixoqilal yey ri ipamilia, chi'ana k'u taq ri kikoraal ri ichikop, no'j e mik'ow chik'u'x ri ib'i'im —xcha ri Moisés.

²⁵ Ek'u ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Gad yey ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Rubén jewa' xkib'i'ij che ri Moisés: —E ri'oj oj chak e la, yey lik k'ut e kaqa'ano janipa ri xojtaq la che. ²⁶ Che k'u taq wa tinamit re Galaad kekanaj kan ri qixoqilal yey

ri qapamilia yey jenela' konoje ri qachikop yey taq ri qab'exex; ²⁷ no'j ek'u ri'oj oj ajchak e la, kaqaq'axuj ri nimaya' Jordán re koje'ch'o'jin jela' pacha' ri kojutaq ri QAJAWAL JEHOVÁ che, jela' pacha' ri b'i'im rilal chiqe —xecha'.

²⁸ Jek'ula' ri Moisés xuya wa' wa taqanik che ri Eleazar, raj q'atisan qasa'n, che ri Josué uk'ajol ri Nun yey chike ri k'amal kiwach taq ri mutza'j e ralk'o'al kan ri tinamit Israel. Jewa' xub'i'ij chike: ²⁹ —We ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Gad yey ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Rubén kuk'a'am ri kichapab'al re keb'ek pa ch'a'oj yey kakiq'axuj ri nimaya' Jordán junam iwuk' ri'ix yey kakich'ij k'u kichuq'ab' ri tinamit jela' pacha' taqaninaq ri QAJAWAL JEHOVÁ che; ek'u ri' ri'ix kiq'atisaj chike rike, re kiya pakiq'ab' rulew re Galaad. ³⁰ No'j we na kakiq'axuj ta ri nimaya' Jordán, ek'u ri' rike kakik'ul ri kulew chixo'lib'al ri'ix chila' Canaán —xcha'.

³¹ Ek'u ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Gad yey ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Rubén jewa' xkik'ulub'ej uwach: —Ri'oj oj ajchak e la e kaqa'ano janipa rutaqanik ri QAJAWAL JEHOVÁ —xecha'. ³² Jela' kaqa'ano, kaqaq'axuj ri nimaya' Jordán yey koje'ek k'a chila' Canaán ruk' ri qachapab'al re ch'a'oj. No'j ri qa-herencia jewa' k'owi che wa nimaya' Jordán —xecha'.

³³ Tek'uchiri' ri Moisés xuya chike ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Gad yey ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Rubén yey chike ri panik'aj mutza'j e ralk'o'al kan ri Manasés, wa' e uk'ajol ri José, ri luwar pa kataqan wi ri Sehón ri rey amorreo; ri pa kataqan wi ri Og, ri rey re Basán. Wa' xya'i' chike junam kuk' taq ri tinamit k'o chwach yey taq ri kulew ri tikawex k'o chwach.

³⁴ Ek'u ri e kalk'o'al kan ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Gad, e rike xeyakaw taq re ri tinamit Dibón, ri Atarot, ri Aroer; ³⁵ yey ri tinamit Atarot-sofán, ri Jazer, ri Jogbeha, ³⁶ ri tinamit Bet-nimra yey ri Bet-arán, ronoje wa' e taq tinamit k'o tapyá chirij yey xki'an ne kikoraal ri kawaj chiri'.

³⁷ Ek'u ri e kalk'o'al kan ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Rubén e rike xeyakaw re ri tinamit Hesbón, Eleale, Quiriataim, ³⁸ ri tinamit Nebo, ri Baal-meón yey ri Sibma; yey xkiko'j k'ak' kib'i' taq wa' wa tinamit xekiyako.

³⁹ Yey ri kalk'o'al kan ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Maquir, ruk'ajol kan ri Manasés; rike xeb'ek chila' Galaad yey xki'an ki'ke che ri luwar, yey xekoqotaj b'i konoje raj amorreo e jeqel chiri'. ⁴⁰ Ek'uchiri' ri Moisés xuya ri Galaad pakiq'ab'

ri nik'aj pamilia re ri Maquir, ri e ralk'o'al kan ri Manasés. Ek'u rike xejeqi' chiri' chwach taq rulew. ⁴¹ Jenela' ri Jair,^h ruk'ajol ri Manasés, xe'ek xu'chapa taq ri ch'ut-tinamit e k'o chiri' yey xu'an ri're che ri luwar yey xukoj rub'i' wa' wa luwar Havot-jair. ⁴² Jek'ula' xu'an ri Noba, xe'ek che taq ri ch'ut-tinamit e k'o chiri', xu'an ri're che ri luwar yey xukoj rub'i' rire che: Noba.

Números 33

Pa taq xeb'ik'ow wi ri tinamit Israel che ri luwar katz'intz'otik

¹ Echiri' ri tinamit Israel xeb'el lo Egipto e taq kib'inab'al wa' xki'ano. Ri Moisés yey ri Aarón e k'amal kiwach, e la' chuchola'j keb'inik pacha' chi achijab' e ri' keb'ek pa ch'a'oj. ² Ri QAJAWAL JEHOVÁ xutaq ri Moisés che cha' kutz'ib'aj ronoje rub'i' ri luwar pa taq ri keb'el wi yey pa taq ri keb'opon wi. Ek'u luwar wa' pa taq xeb'ik'ow wi: ³ Che k'u ri wo'lajuj q'iij re ri nab'e iik' re ri junab',ⁱ jun q'iij rik'owik ri nimaq'iij Pascua, ri tinamit Israel xeb'el b'i Egipto ruk' unimal uchuq'ab' ri QAJAWAL JEHOVÁ, e la' chiwachil chikiwa konoje raj Egipto. ⁴ E la' la q'iij wi raj Egipto e ri' xekimuq ratzixelab' alab'o, wa' e ri xeb'ukamisaj ri QAJAWAL JEHOVÁ raq'ab' ik'owinaq. Ma e la' la q'iij wi ri QAJAWAL JEHOVÁ xuq'at tzij pakiwi taq ruk'iyal taq ki-dios raj Egipto.

⁵ Ri tinamit Israel xeb'el b'i chiri' Ramesés yey xeb'e'k'ola k'a Sucot.

⁶ Xeb'el k'u b'i chiri' Sucot yey xeb'e'k'ola k'a Etam, wa' e che ruchi'b'al ri luwar katz'intz'otik.

⁷ Xeb'el b'i chiri' Etam, no'j xetzelej tanchi pa ri luwar re Pi-hahiro, pa releb'al q'iij che ri Baal-zefón yey xeb'e'k'ola k'a Migdol.

⁸ Xeb'el b'i chiri' Pi-hahiro, xkiq'axuj ri Mar Kaq yey xeb'opon k'a che ri luwar katz'intz'otik. Tek'uchiri' xeb'in oxib' q'iij che ri luwar katz'intz'otik re Etam yey xeb'e'k'ola k'a Mara.

⁹ Xeb'el b'i chiri' Mara yey xkimaj b'i kib'e k'a Elim, chiri' k'owi kab'lajuj ak'al re ya', yey k'o 70 che' re palma yey chiri' k'u ri' xeb'e'k'ola wi.

¹⁰ Xeb'el b'i chiri' Elim yey xeb'e'k'ola k'a chunaqaj ri Mar Kaq.

¹¹ Xeb'el b'i chiri' chunaqaj ri Mar Kaq yey xeb'e'k'ola che ri luwar katz'intz'otik re Sin.

¹² Xeb'el b'i chiri' che ri luwar katz'intz'otik re Sin yey xeb'e'k'ola k'a Dofca.

¹³ Xeb'el b'i chiri' Dofca yey xeb'e'k'ola k'a Alús.

¹⁴ Xeb'el b'i chiri' Alús yey xeb'e'k'ola k'a Refidim, wa' e echiri' ri tinamit na jinta ya' xkil uwach.

¹⁵ Xeb'el k'u b'i chiri' Refidim yey xeb'e'k'ola che ri luwar katz'intz'otik re Sinaí.

¹⁶ Xeb'el b'i che ri luwar katz'intz'otik re Sinaí yey xeb'e'k'ola che ri luwar re Kibrot-hataava.

¹⁷ Xeb'el b'i chiri' Kibrot-hataava yey xeb'e'k'ola k'a Hazerot.

¹⁸ Xeb'el b'i chiri' Hazerot yey xeb'e'k'ola k'a Ritma.

¹⁹ Xeb'el b'i chiri' Ritma yey xeb'e'k'ola k'a Rimón-peres.

²⁰ Xeb'el b'i chiri' Rimón-peres yey xeb'e'k'ola k'a Libna.

²¹ Xeb'el b'i chiri' Libna yey xeb'e'k'ola k'a Rissa.

²² Xeb'el b'i chiri' Rissa yey xeb'e'k'ola k'a Ceelata.

²³ Xeb'el b'i chiri' Ceelata yey xeb'e'k'ola k'a che ruwi juyub' Sefer.

²⁴ Xeb'el b'i chiri' che ruwi juyub' Sefer yey xeb'e'k'ola k'a Harada.

²⁵ Xeb'el b'i chiri' Harada yey xeb'e'k'ola k'a Macelot.

²⁶ Xeb'el b'i chiri' Macelot yey xeb'e'k'ola k'a Tahat.

²⁷ Xeb'el b'i chiri' Tahat yey xeb'e'k'ola k'a Tara.

²⁸ Xeb'el b'i chiri' Tara yey xeb'e'k'ola k'a Mitca.

²⁹ Xeb'el b'i chiri' Mitca yey xeb'e'k'ola k'a Hasmona.

³⁰ Xeb'el b'i chiri' Hasmona yey xeb'e'k'ola k'a Moserot.

³¹ Xeb'el b'i chiri' Moserot yey xeb'e'k'ola k'a Bene-jaacán.

³² Xeb'el b'i chiri' Bene-jaacán yey xeb'e'k'ola che ruwi juyub' re Gidgad.

³³ Xeb'el k'u chiri' che ruwi juyub' Gidgad yey xeb'e'k'ola k'a Jotbata.

³⁴ Xeb'el b'i chiri' Jotbata yey xeb'e'k'ola k'a Abrona.

^h32:41 Wa' na utukel ta xu'ano, ma e rire raj Kamal wach re rachijab' e ajch'a'oj.

ⁱ33:3 Chupa ri calendario hebreo wa' e ri iik' *Abib*, chupa ri calendario re wo'ora, wa' katzaq pa k'isb'al re marzo o pa jeqeb'al re abril.

³⁵ Xeb'el b'i chiri' Abrona yey xeb'e'k'ola k'a Ezión-geber. ³⁶ Xeb'el b'i chiri' Ezión-geber yey xeb'e'k'ola che ri luwar re Cades pa k'owi ri luwar katz'intz'otik re Zin.

³⁷ Xeb'el b'i chiri' Cades yey xeb'e'k'ola che ruwi juyub' re Hor, che ruchi'b'al ri nimalaj tinamit Edom. ³⁸ Wara k'ut ri QAJAWAL JEHOVÁ xutaq ri Aarón che cha' kapaqi' che ruwi juyub' re Hor. Chiri' xkam wi ri Aarón, wa' e che ri nab'e q'iij che ruo' (5º) iik', che ri 40 junab' kelik lo ri tinamit Israel chila' Egipto. ³⁹ K'o 123 junab' che ri Aarón echiri' xkam che ruwi juyub' re Hor.

⁴⁰ E taq la' la q'iij wi, e ri rey re Arad; ri jeqel che ri luwar katz'intz'otik re Neguev, wa' e che taq rulew re Canaán, rire xunab'ej k'ut e ri tinamit Israel katajin koponik chiri' pa la jeqel wi.

⁴¹ Ek'u ri tinamit Israel xeb'el b'i chiri' che ruwi juyub' re Hor yey xeb'e'k'ola k'a Zalmona.

⁴² Xeb'el b'i chiri' Zalmona yey xeb'e'k'ola k'a Punón.

⁴³ Xeb'el b'i chiri' Punón yey xeb'e'k'ola k'a Obot.

⁴⁴ Xeb'el b'i chiri' Obot yey xeb'e'k'ola k'a Ije-abarim, wa' e che ruchi'b'al taq ri luwar re Moab.

⁴⁵ Xeb'el b'i chiri' Ije-abarim yey xeb'e'k'ola k'a Dibón-gad.

⁴⁶ Xeb'el b'i chiri' Dibón-gad yey xeb'e'k'ola k'a Almón-diblataim.

⁴⁷ Xeb'el b'i chiri' Almón-diblataim yey xeb'e'k'ola pa k'owi taq ruwi juyub' re Abarim, chunaqaj ruwi juyub' re Nebo.

⁴⁸ Xeb'el b'i chiri' Abarim yey xeb'e'k'ola che ruwaraqan taq'aj re Moab, chutzal ri nimaya' Jordán, chwach ri tinamit Jericó. ⁴⁹ Chiri' k'ut xek'oji' wi chutzal ri nimaya' Jordán, wa' kujeq b'i che ri Bet-jesimot k'a che ri luwar re Abel-sitim che ruwaraqan taq'aj re Moab.

Pixab'anik xuya ri Moisés puwi taq rulew b'i'tisim chike ri tinamit

⁵⁰ Chiri' k'ut che ruwaraqan taq'aj re Moab, xa chunaqaj ri nimaya' Jordán chwach ri tinamit Jericó, ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Moisés: ⁵¹ «Chatch'a't kuk' ri tinamit Israel yey chab'i'ij chike, echiri' kakiq'axuj ri nimaya'

Jordán yey ek'o chi chwach taq rulew re Canaán, ⁵² chirajawaxik wi kekesaj b'i chupa ri tinamit, konoje ri e jeqelet chiri'. Chekiwulij ronoje taq ri tyox re ab'aj ki'anom, ronoje ri tyox re ch'ich' kitz'aqom yey chekiwulij taq ri luwar pa kaki'an wi loq'nimanik.^j ⁵³ Chejeqela k'u ri' chwa rulew yey chu'ana ki'ke, ma Ri'in nuya'om chike rike re ki-herencia. ⁵⁴ Yey rulew e chirajawaxik wi kakijach chirij sorteo. E taq ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Israel más ek'i, más nim ri kulew kakik'ulu. Yey e taq ri pamilia na lik ta e k'i, ri' na lik ta nim ri kulew kakik'ulu. E chirij ri kuk'ut ri sorteo ka'anik, e ki'ke ri' kakik'ul chikijujunal. Jek'ula' kakik'ul ri ki-herencia e chirij taq ri mutza'j e ralk'o'al kan ri kiqaw.

⁵⁵ No'j we ri'ix na keb'iwoqotaj tub'i ri ejeqelet ek'o chwach wa' wu'lew nub'i'tisim Ri'in chiwe; yey keb'iya kan chiri', ri' wa' wa winaq kakiya ya'lk'ayew chiwe, jela' keb'u'ana pacha' chi uk'aj che' kutoq'ota' piwach yey pacha' chi k'iix e ch'ikital pa taq ik'alk'a'x. Yey kakipaxij k'u ik'u'x ri' chwach rulew pa ri kixe'jeqela wi.

⁵⁶ Yey jek'ula' kan'an iwuk' ri'ix, kixinya na pa k'ax pacha' ri nub'i'im kan'an chike raj Canaán keb'enuya pa k'ax» xcha ri QAJAWAL JEHOVÁ.

Números 34

Ruchi'b'al taq rulew re Canaán

¹ E k'u ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Moisés: ² «Chab'i'ij chike ri tinamit Israel echiri' keb'ok chwach taq rulew re Canaán, ri kanya Ri'in chike re ki-herencia; e taq uchi'b'al wa' rulew kanya chike: ³ E ruchi'b'al rulew re Canaán pa sur e kakanaj kan chutzal ri luwar katz'intz'otik re Zin, ri k'o chunaqaj ri Edom. Ri kujeqeb'ej wub'i ruchi'b'al wa' wu'lew e pa releb'al q'iij che ri Mar K'achatz'aam.^k ⁴ Tek'uchiri', e wa' wu'chi'b'al rulew, kumaj b'i k'a pa k'owi ri paqalik re Acrabim, yey kopon k'a pa ri luwar re Zin. Yey kumaj tanchi ub'i k'a pa kopon wi che Cades-barnea yey ke'ela k'a Hasar-adar yey Asmón. ⁵ Yey chiri' Asmón, e ruchi'b'al wa' wu'lew kusut b'i che ri raqana' re Egipto yey ku'k'isib'ej k'a chuchi' ri nimalaj Mar.^l

^j33:52 E taq wa' wa luwar che taq ruwi juyub' xkiyak wi, xki'an wa' ma e raj Canaán chiri' kakiyak wi uq'iij taq ri kityox, Lev. 26:30.

^k34:3 Wa' e ri kab'i'x che Mar Muerto o Mar Salado pa kaxtila.

^l34:5 Pa hebreo wa' e ri mar Mediterráneo. Che taq ri versículos kapetik lik kaqil puwi wa'.

⁶Yey e ruchi'b'al rulew putzal pa tzaqib'al q'iij, e ri nimalaj Mar.

⁷Ek'u ruchi'b'al rulew putzal pa norte, wa' kajeqer b'i chuchi' ri nimalaj Mar yey kopon k'a pa k'owi ruwi juyub' re Hor.^m ⁸Yey kel pa k'owi ruwi juyub' re Hor kumaj b'i k'a pa rokib'al re Hamat yey kumaj chub'i k'a pa kopon wi che ri luwar re Zedad. ⁹Yey kumaj chub'i k'a pa kopon wi che Zifrón yey ku'k'isib'ej k'a Hazar-enán. Ronoje wa' e taq uchi'b'al rulew re Canaán, che rutzal pa norte.

¹⁰Yey ruchi'b'al rulew re Canaán putzal pa releb'al q'iij, kajeqer b'i che Hazar-enán yey ke'ela k'a Sefam. ¹¹E ruchi'b'al wa' wu'lew kaqaj k'a Ribla, wa' k'o pa releb'al q'iij che ri Aín. Ek'u la' kaqaj ruchi'b'al, kopon k'a che rutaq'ajal ri Mar re Galilea.ⁿ ¹²Yey tek'uchiri', e ruchib'al kaqaj pa k'owi ri nimaya' Jordán yey ku'k'isib'ej k'a pa k'owi ri Mar K'achatz'aam.

E taq k'u iwulew ri' wa' ruk' rukajchal uchi'b'al usutum rij» xcha ri QAJAWAL JEHOVÁ.

¹³Ek'u ri Moisés jewa' xub'i'ij chike ri tinamit Israel: «E taq ulew wa' re Canaán re kajachi' chirij sorteo chiwach ri'ix. Ri QAJAWAL JEHOVÁ ub'i'im kajachi' wa' wu'lew xew chikiwach ri b'elejeb' mutza'j e ralk'o'al ruk' ri nik'aj chik mutza'j e ralk'o'al kan ri Israel; ¹⁴ma e ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Rubén yey ri Gad yey ri panik'aj che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Manasés ya xkik'am ri kulew rike. ¹⁵Ek'u wa' wa' keb' mutza'j ruk' ri panik'aj chik che ri jun mutza'j, kik'amom chi ri herencia ke rike pa releb'al q'iij che ri nimaya' Jordán, chwach ri tinamit Jericó» xcha'.

Rujachik taq rulew ka'anik

¹⁶Ri QAJAWAL JEHOVÁ jewa' xub'i'ij che ri Moisés. ¹⁷«E taq kib'i' wa' rachijab' kejachaw upa rulew re herencia chike ri tinamit: Ri Eleazar, raj q'atisan qasa'n, yey ri Josué ruk'ajol ri Nun. ¹⁸Yey junam kuk' rike keb'icha' jujun chike raj k'amal wach chujujunal mutza'j e ralk'o'al kan ri Israel, cha' ketob' che ujachik taq rulew.

¹⁹E taq kib'i' wa' rachijab' e aj k'amal wach keb'icha' chujujunal mutza'j e ralk'o'al kan ri Israel: Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Judá, e kicha' ri Caleb ruk'ajol ri Jefone.

²⁰Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Simeón, e kicha' ri Semuel ruk'ajol ri Amiud.

²¹Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Benjamín, e kicha' ri Elidad ruk'ajol ri Quislón.

²²Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Dan, e kicha' raj k'amal wach Buqui ruk'ajol ri Jogli.

²³Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri José, wa' ke'eloq e ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Manasés, e kicha' raj k'amal wach Haniel ruk'ajol ri Efod.

²⁴Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Efraín, wa' e uk'ajol ri José; e kicha' raj k'amal wach Kemuel ruk'ajol ri Siftán.

²⁵Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Zabulón, e kicha' raj k'amal wach Elizafán ruk'ajol ri Parnac.

²⁶Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Isacar, e kicha' ri Paltiel ruk'ajol ri Azán.

²⁷Che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Aser, e kicha' raj k'amal wach Ahiud ruk'ajol ri Selomi.

²⁸Yey che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Neftalí, e kicha' raj k'amal wach Pedael ruk'ajol ri Amiud» xcha ri QAJAWAL JEHOVÁ.

²⁹E taq k'u achijab' wa' xya' pakiq'ab' ruma ri QAJAWAL JEHOVÁ, re kakijach rulew re herencia chike ri tinamit Israel che taq rulew re Canaán.

Números 35

Taq ri tinamit ke raj levita

¹Echiri' ri tinamit ek'o che ruwaraqan taq'aj re Moab, xa chunaqaj ri nimaya' Jordán, chwach ri tinamit Jericó, ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés, jewa' xub'i'ij che: ²«Chab'i'ij chike ri tinamit Israel, echiri' kakik'ul ri kulew re herencia, kiya'a chike raj levita jujun tinamit pa kejeqi' wi rike yey che rulew k'o lo chunaqaj taq wa' wa' tinamit, kiya'a chike re kiwa'b'al taq ri kawaj. ³Cha' jela' raj levita k'o kitinamit pa kejeqi' wi, yey kak'o'ji' kulew re kiwa'b'al taq ri kichikop, taq ri kib'exex yey konoje ri kawaj.

⁴Ek'u rulew re kiwa'b'al awaj kakik'ul raj levita chike raj Israel, wa' e ri k'o lo chirij taq ri tinamit, chirajawaxik kak'o'ji' lo 450 metro^o che ri tapya re ri tinamit. ⁵Che k'u ruchi'b'al ri tinamit, e ri'ix kipaj 900 metro pa releb'al q'iij, kipaj 900 metro pa sur, kipaj 900 metro pa tzaqib'al q'iij yey 900 metro pa norte. Ek'u ri tinamit kakanaj

^m34:7 E wa' wa' Hor wa' laj e jun uwi juyub' k'o che ri nimalaj juyub' re Líbano, yey junwi chwa ri k'o pa Num. 20.22-25.

ⁿ34:11 Wa' e ri kab'i'x che: *Mar re Cineret o Genesaret*.

^o35:4 Pa hebreo wa' e jun pajanik re 1,000 codo.

kan chunik'ajal. E taq ulew ri' wa' re kiwa'b'al ri kichikop raj levita.

⁶Yey e taq ri tinamit kakik'ul raj levita, waqib' (6) chike wa' ku'ana tinamit pa kakito'b'ej wi kib' ri tikawex kaki'an juna kamik yey na u'anikil taj. E taq wa' wa tinamit e re kuto'b'ej wi rib' junoq echiri' u'anom kamik. Yey parewi che wa' wa waqib' (6) tinamit, kiya chi 42 tinamit chike. ⁷Chi ronoje taq ri tinamit kiya chike raj levita, ku'ana 48 chi tinamit, puwi wa' k'o ri wajxaqib' (8) re kiwa'b'al taq ri kawaj. ⁸Ek'u chujujunal pamilia re ri tinamit Israel, chike ri kakiya taq tinamit chike raj levita; wa' kakiya'o e chirij runimal rulew xkik'ulu re herencia. Ri ke'elawi, e ri pamilia más ek'i, más k'i ri kakiya'o. No'j ri pamilia más ch'uti'n, na lik ta ek'i ri tinamit kakiya chike raj levita» xcha'.

Ri tinamit pa kuto'b'ej wi rib' raj mak

⁹Ri QAJAWAL JEHOVÁ xch'a't ruk' ri Moisés: ¹⁰jewa' chab'i'ij chike ri tinamit Israel: «Echiri' kiq'axuj ri nimaya' Jordán yey kixopon che rulew re Canaán; ¹¹chirajawaxik wi kicha' jujun tinamit re pa kuto'b'ej wi rib' junoq kakamisanik yey na u'anikil taj ku'an che. ¹²E ri xu'an kamik utz ke'rewaj rib' chupa taq ri tinamit re ku'tob'ej rib', wa' e chwach ri ternab'eyom b'i re ku'an uk'axel^P ri kamik xu'ano. Jek'ula' ku'kolob'ej rib' yey na kakam tana we k'amaja' kaq'at tzij puwi' kuma ri tinamit.

¹³Waqib' k'u ri tinamit kicha' ri'ix re kakanaj kanoq tinamit re to'b'al kib' ri kaki'an kamik. ¹⁴Oxib' tinamit kakanaj kan pa releb'al q'ij che ri nimaya' Jordán yey oxib' chik kakanaj che taq rulew re Canaán. ¹⁵E wa waqib' (6) tinamit kakanaj kanoq re to'b'al kib' raj Israel yey ri na e ta aj Israel, tob' e taq ri e jeqeel chiri' o ri na e ta jeqeel chiri'. Ma we k'o juna achi xukamisaj junoq yey wa' na u'anikil taj xu'an che, ri' utz ke'rewaj rib' chupa ri tinamit re to'b'al ib'.

¹⁶We e la' k'o junoq kuch'ay ruk' ch'ich' juna tikawex yey wa' kakamik; ri ka'anaw re wa', ri' e jun kamisanel yey jela' kaq'at tzij re kamik puwi'.

¹⁷We e la' k'o junoq kuch'ay ruk' ab'aj juna tikawex yey wa' kakamik; ri ka'anaw re wa', ri' e jun kamisanel, yey jela' kaq'at tzij re kamik puwi'.

¹⁸We k'o junoq kuch'ay ruk' che' juna tikawex yey wa' kakamik; ri ka'anaw re wa', ri' e jun kamisanel, yey jela' kaq'at tzij re kamik puwi'. ¹⁹Ek'u ri' ri jun xa naqaj u'anom wi k'o chux che ri xkamik, e ri' ri k'o puq'ab' kukamisaj ri kamisanel.

²⁰We k'o junoq xukamisaj juna tikawex e la' xumin b'i ruk' oyowal, o we k'o xutz'ir pan che re kamisab'al uwach yey lik u'anikil xu'an che; ²¹o laj xuraw juna t'o'y che ruma tzel kakil kib', ri ka'anaw re wa' ri' e jun kamisanel, yey jela' kaq'at tzij re kamik puwi'. Ek'u ri' ri jun xa naqaj u'anom wi k'o chux che ri xkamik, e ri' ri k'o puq'ab' kukamisaj ri kamisanel.

²²No'j we k'o junoq na kape ta che xumin b'i juna tikawex, o we na u'anikil taj k'o xutz'ir pan che; ²³o laj na u'anikil taj xutz'oqopij b'i juna ab'aj puwi' yey kakam k'u ri' wa' wa tikawex. E k'u wa' wa tikawex na e ta ruma tzel kakil kib', yey na u'anikil tane xu'an ri na utz taj che; ²⁴ek'u ri tinamit kuta uchi' ri x'anaw re wa', junam ruk' ri jun k'o chux che ri xkamik cha' kakiyijib'a' wa' e chirij taq ri kub'i'ij ri tzij q'atital chik. ²⁵Ri tinamit ste'ena kuto' uwi' ri kamisanel chwach ri jun k'o chux che ri xkamik. Yey we ri xu'an ri kamik, na u'anikil taj xu'ano, Kakiya k'u luwar che ri kamisanel katzelej tanchi chupa ri tinamit pa xuto'b'ej wi rib' echiri' xu'an ri kamik. Yey kakanaj k'u kan chiri' k'a che rukamik rajwach ke raj q'atitan qasa'n.

²⁶No'j we ri kamisanel kel b'i che ri tinamit pa ri kuto'b'ej wi rib', ²⁷yey ek'u ri jun k'o chux che ri xkamik, we xuriq ri kamisanel chirij ri tinamit, ri' utz kukamisaj. We xu'an wa' wa kamik rachi xa k'o chux che ri xkamik, ri' na kaq'ab'ax ta che wa' wa kamik. ²⁸Ruma k'u wa' e chirajawaxik che ri kamisanel, k'ola chupa ri tinamit pa kuto'b'ej wi rib', wa' k'a che rukamik rajwach ke raj q'atitan qasa'n. Chwi k'u wa', rachi utz chik katzelej tanchi chwa ri rulew.

²⁹E taq wa' wa taqanik kakanaj kan chike konoje ri iwalk'o'al e chirij taq ri kilema'j ketajin lo chiwij, tob' pa taq e jeqel wi.

³⁰Xew k'u kiq'at tzij re kamik puwi' junoq we ek'o keb' oxib' ri kakijikib'a' uwach ri kamik xu'ano. Na utz taj kakamisax junoq we xa jun ri kajikib'an uwach ri kamik xu'ano.

^{P35:12} E junoq ku'an uk'axel rukamik juna ratz-uchaq' k'o chux che, wa' lik kaki'an ojertan chikiwach ri tinamit re ri DIOS; ma e u'anik wa' kakiq'at tzij ruma e rojertan na junta pa kaq'at wi tzij. Ek'u ri taqanik xya' che ri Moisés re kuya chike ri tinamit e pacha' xuko'ij ruchuq'ab' wa', ma cha' na ke'ek ta chunimal taq ri kamik, e xkikoj wa' wa tinamit re to'b'al ib' yey jek'ula' kaq'at tzij puwi' ri kamisanel e chirij sa' ru'anik xkamisanik. (Kil ri versículos 15-25)

³¹ Na utz taj we kik'ul pwaq puk'axel ruk'aslemal juna kamisanel, ma wa' q'atom chi tzij re kamik puwi' yey jela' ste'ena kakamik.

³² Yey jenela' na utz taj we kik'ul pwaq puk'axel ri kamisanel k'o chupa ri tinamit re kuto'b'ej wi rib', xa ruma karaj katzelej tanchi chwa ri rulew yey we k'amaja' ne kakam rajwach ke raj q'atisan qasa'n.

³³ Mich'ulaj rulew pa ix jeqel wi. Ma echiri' kakam juna tikawex, e rukik'el kelik, wa' kuch'ulaj rulew. Yey xew k'u ruk' rukamik ri x'anaw re wa', kajosq'itaj rulew che ri kamik x'anik.

³⁴ Mich'ulaj k'u rulew pa ix jeqel wi, ma Ri'in chiri' in k'owi, Ri'in in Iwajawal ri'ix, In jeqel chixo'lib'al ri'ix ri tinamit Israel» xcha ri QAJAWAL JEHOVÁ.

Números 36

Rixoqib' kakik'ul ki-herencia

¹ Ek'u ri e ajwach ke taq ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Galaad xeb'e'ch'a't ruk' ri Moisés yey kuk' ri jujun chik k'amal kiwach re taq ri mutza'j e ralk'o'al kan ri Israel. Wa' e ri Galaad uk'ajol ri Maquir yey mamaxel re ri Manasés yey ruma wa' e ruk'il ri mutza'j e ralk'o'al kan ri José.

² Jekuwa' xe'kib'i'ij che ri Moisés: —Echiri' ri QAJAWAL JEHOVÁ xub'i'ij che'la Moisés kajach la rulew ruk' sorteo chike ri tinamit Israel, yey xub'i'ij Rire kaya' ru-herencia ri Zelofehad chike rumi'al, ma rire na e jinta uk'ajol. ³ No'j ek'u wa'lito we xek'uli' kuk' achijab' re jun chik pamilia re Israel yey na e ta kuk'il ri eralk'o'al kan ri Manasés, ek'u ri' rulew xkik'ul rike kajachi' b'i re ku'ana re ri pamilia ke ri kachijilal. Ruma wa' k'o ri kamajtaj che ri qulew xqak'ulu echiri' xjachik. ⁴ Ku'an k'ut echiri' kopon ruq'ijol ri junab' re eleb'al loq chupa ri k'ax chike ri tinamit Israel, ek'u rulew ke rixoqib' ek'ulinaq ku'ana

ke ri mutza'j e ralk'o'al ke ri kachijilal. Ek'u wa' wu'lew re ri qapamilia kaqajam k'u ri' ri'oj ma na qe'oj ta chik —xecha'.

⁵ E uwa'riche ri Moisés xub'i'ij chike ri tinamit Israel wa' wa taqanik xuya ri QAJAWAL JEHOVÁ che, jewa' xub'i'ij chike: —Ri pamilia re kan ri ralk'o'al ri José lik are' ri kakib'i'ij. ⁶ Ma jewa' xtaqan ri QAJAWAL JEHOVÁ pakiwi' rumi'al ri Zelofehad: “E ralito utz china ruk' kek'uli' wi, xew ta we ne kuk' juna pamilia k'o che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri José kek'uli' wi. ⁷ Na jinta k'u juna ulew re herencia uk'ulum juna mutza'j e ralk'o'al kan ri Israel kaq'ax puq'ab' jun chik mutza'j, ma chirajawaxik wi chujujunal mutza'j e ralk'o'al kan raj Israel na kuyolopij ta ru-herencia ya'tal che. ⁸ Chirajawaxik wi chike konoje ralito aj Israel kakik'ul ri ki-herencia re ulew, e kek'uli' chikiwach e mutza'j e ralk'o'al kan ri pa e jeqel wi. Ma jek'urila' chujujunal mutza'j e ralk'o'al kan ri Israel na kusach ta uwach ri rulew xuk'ulu re u-herencia. ⁹ Na jinta k'u juna ulew re herencia jachitalik, e kaq'ax puq'ab' jun chik mutza'j e ralk'o'al kan ri Israel, ma chirajawaxik chujujunal mutza'j e na kusach ta uwach rulew uk'ulum re herencia” —xcha'.

¹⁰ Ek'u ralito umi'al ri Zelofehad xki'an janipa ri xtaqan ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Moisés.

¹¹ Ralito e taq kib'i' wa': Ri Maala, ri Tirsa, ri Hogla, ri Milca yey ri Noa. Ri xki'an wa' wa alito e xek'uli' kuk' ri kikaq' wa' e kik'ajol taq ri kikan, ¹² e wa' wa e k'o chux chike e ri ralk'o'al kan ri Manasés uk'ajol ri José. Jek'uri'la' ri kulew ki-herencia xkanaj kan che ri mutza'j e ralk'o'al kan ri kipamilia e k'owi.

¹³ Ek'u taqanik taq wa' yey e taq tzij q'atital chik xuya ri QAJAWAL JEHOVÁ che ri Moisés re kakita ri tinamit Israel echiri' e k'o che ruwaraqan taq'aj re Moab, xa chunaqaj ri nimaya' Jordán ri k'o chwach ri tinamit Jericó.